

СТАНИСЛАВ ГОВОРУХИН ВЕЛИКАТА КРИМИНАЛНА РЕВОЛЮЦИЯ

Превод от руски: Мария Петкова, 1995

chitanka.info

ПРЕДГОВОР КЪМ ВТОРОТО ИЗДАНИЕ

Можеше ли някой да предположи, че едва излязла на бял свят, тази книжка ще стане бестселър? Стохиляден тираж (огромен за днешните времена), препечатване в регионални вестници; общият тираж навярно вече е наближил милион, а все ми се обаждат с молби за преиздаване.

Какво всъщност представлява това съчинение?

Там е работата, че авторът дори не си прави труда да съчини нещо, за да се хареса на читателя. Просто описва с прости думи това, което видя, пътешествайки из Русия. Нищо повече.

Търси се Истината. С нищо друго не може да се обясни читателският интерес. Словото на Истината, както и преди, се цени скъпо. Курсът на долара на валутния пазар може да завиди на курса на Истината на читателския пазар.

В тази книга са предявени сериозни обвинения към мнозина от „силните на деня“, ала учудващо е, че никой още не е дал автора под съд. Въпреки че днес това е на мода, за най-малкото нещо — давай оскърбителя под съд!

(Впрочем опити имаше. Позвъни ми една сутрин Дмитрий Якубовски от Канада. „Как може да ме наричате мошеник? Давам ви под съд...“ Още на следващата сутрин пъргавият „Московский комсомолец“ на бърза ръка съобщи: „Якубовски дава под съд Говорухин и оценява нанесените му морални щети на 100 милиона рубли“. Ех, че апетити! Представете си, че Рокфелер даде под съд един обикновен учител по география — би ли му предявил иск за 100 хиляди долара?

Но съвременните новобогаташи имат друго разбиране за чест и достойнство. Вече се канех да моля Якубовски да понамали цената, ала работата заглъхна. А междувременно започнах да получавам съчувствени телеграми от граждани и дори парични преводи — за 10, за 20 хиляди рубли. И си помислих, току-виж сме насъбрали от цялата страна нужната сума. Но, както вече казах, съдебното дело заглъхна.)

Авторът обиди в книгата си мнозина. Включително и онези, в чиито ръце са средствата за информация. И — никаква реакция. Е, сигурно се върши нещо тайно, но външно — пълно пренебрежение. Не ѝ обърнаха никакво внимание. Никакво внимание на един милионен тираж!

„Не в силата е бог, а в истината“ — често е казвал Александър Невски. От истината те се боят повече от огъня. И първото нещо, с което започва да се бори всеки авторитарен режим, е истината.

„Противоречиш си — ще каже проникателният читател. — Ако се бореха, отдавна щяха да я затрият.“

Не бързайте.

Първо, авторитарният режим в нашата страна е в процес на формиране. Спомнете си, че първите болшевики, прадедите на сегашните, кремълските, отначало също търпяха другомислещите и правдолюбците. Търпяха ги десетина години. Докато се окопаха. А после избухна първият съдебен процес.

Второ, днешните авторитаристи играят пред целия свят ролята на демократи. Понякога толкова им се иска да тропнат с юмрук по масата, но ролята им не позволява. Виждате ли колко е сложно положението им.

Трето, с Истината все пак се води борба, и още каква! Погледнете телевизионния екран. След 12 декември — щом приключиха „демократичните“ избори — на екрана не излиза вече никаква обективна информация. А телевизорът е много сериозно нещо. Какво са вестниците? Екранът е в състояние сам да формира общественото мнение. И да формира новия човек. Съвременното дете има трима родители: татко, мама и телевизорът.

Оттук и специалното внимание на властите към телевизията. Ръководството на телевизията днес е като бившия отдел на ЦК по идеология.

И най-сетне, срещу книгата няма реакция, защото имаме работа с една особена, твърде безсъвестна порода хора. За такива народът казва: „Ти го плюеш, той мисли, че роса го вали“.

Авторът на тази книга е кинорежисьор. (Тя е и написана като филм. Малко въображение — и ще го видите като на голям екран.) Освен това авторът е достатъчно известен режисьор. Някои негови

филми се ползваха с благосклонността на публиката. Спомнете си поне „Мястото на срещата не се променя“.

Преди шест години авторът се отклони от пътя, в края на който можеше да го очаква сигурен успех. И се впусна в една неизвестна за него (пък и за останалите наши кинематографисти) област — в жанра на документалния политически памфлет. Този жанр не обещава никому нищо добро. Освен врагове. Сега авторът си има безброй врагове.

Що за странна метаморфоза? Прилича на психически срив.

По този повод авторът интервюира самия себе си.

— Ти да не си откачил?

— Така ли изглежда?

— Не ще и дума!

— Да, нещо ми става.

— Какво?

— Не зная, не мога да го обясня свързано. Всичките ми живи клетки сякаш са се подредили по нов начин, сякаш са се разместили...

— Да не е преустройство?

— Аха.

— Кога се появиха първите симптоми, помниш ли?

— Помня. И годината, и месеца, и датата. Общ взето, от април 1985, от началото на общото преустройство в страната. Когато разбрах, че от тоз момент съдбата на страната ще зависи от всеки неин гражданин.

— Съдбата на страната... А бе ние сме си близки хора, можем да минем и без тези гръмки думи.

— Нищо не мога да направя. Не предполагах колко много означава за мен моята страна, моята родина. Хората от моя кръг, кинематографистите, литераторите, художниците, не произнасят словосъчетанието „моята родина“ другояче, освен с ирония. С всеки изминал ден ми беше все по-обидно да слушам това.

— Е, и какво като е с ирония? Нали знаеш пословицата: както щеш я кръщавай, само на огън не я слагай.

— Но я сложиха! Смачкаха я, както си искаха, и сега я изгарят в адски огън. Печално бъдеще чака родината ни. Прочети тази книжка, тя е тъкмо за това. Под присмеха и дюдюкането на парвенютата отпратихме на оня свят старците — нашите родители. Те се съпротивляваха, не искаха страната им да бъде хвърлена в огъня. А

старците, които са още живи, са вцепенени от ужас. Нова порода хора крачи из улиците. Жестока и безсъвестна. „Мутанти“ ги е нарекъл Виктор Сергеевич Розов (известният наш драматург авторът на моя любим филм „Летят жерави“). Интелигенцията за кой ли път предаде своя народ. Предаде го и го продаде. (И то за грошове!) Прославяха го, възхищаваха се от сърдечността му, от душевната извисеност, от способността за подвиг и изведнъж — сган! С една дума, калпав народ. Едни такива смердяковци — да можеше да го заменят с немци или французи! Ама то вече го и замениха! Около една четвърт или дори една трета вече е заменена. (Прочети тази книга — в нея и за това се говори.)

А ти ме питаш какво е станало с мен. Помниш ли Пушкиновия „Пророк“? Това не е за мен, разбира се — то е за Пушкин. Но и за мен също. И за всеки друг творец, чието сърце е способно да почувства чуждата болка.

*И от устата ми след миг
изтръгна грешния език,
проникнат от слова лукави,
и после в нямата уста
на змийско жилище мъдростта
с десница кървава постави.*

Ето така е и с мен. Живях, както живяха хората от моя кръг, мъкнех се по разни сборки, разказвах вицове за чукчите, снимах това, което е приятно, което не изисква много душевни сили, но удари часът, настъпи денят, когато изтръгнаха моя празнословен и лукав език и поставиха вместо него змийско жилище. И сърцето ми изтръгнаха. Това вече не е сърце, а въглен яростно пламтящ.

Та това се случи с мене.

А сега вместо предговор нека прочетем още веднъж Пушкиновия „Пророк“. И нека с нас го прочетат и онези, които владеят словото или образа, които още са способни да подложат гърди под режещото острие на меч и да претърпят болезнената операция, след която творецът остава с едно предназначение — да служи на своята родина и своя народ.

ПРОРОК

Измъчен от духовна страст,
се влачех аз в пустиня тъмна
и ангел шестокрил със власт
над моя кръстопът разсъмна.
И с леки като сън ръце
докосна моето лице.
Зениците ми заблестяха
със поглед на орлица плаха.
Докосна остро моя слух
със звън — и аз видях и чух:
и тътнат страшно небесата,
и светли ангели летят,
и риби скитат в своя път,
и вие се в дола лозата.
И от устата ми след миг
изтръгна грешния език,
проникнат от слова лукави,
и после в нямата уста
на змийско жилило мъдростта
с десница кървава постави.
И ме разсече с меч блестящ,
и взе сърцето ми примряло,
и възглен яростно пламтящ
положи в бедното ми тяло.
Бях труп сред пясъците аз.
И бог ме позова на глас:
„Стани, пророк, и виж, и слушай —
и волята ми разбери:
със думи по вода и суша
човешките сърца гори^[1]!“

---

[1] Превод Иван Теофилов. — Б.ред. ↑

ПЪРВА ЧАСТ
РУСИЯ — НА ЕДРО И НА ДРЕБНО

НАЧАЛОТО

Цяло лято пътувахме из страната и снимахме филм за Русия.

Помня, пристигнахме в Псков. Едва бях се настанил в хотелската стая и на вратата се почука. Кореспондент от телевизията.

— Какво ще снимате тук?

— Засега не знам.

— Ами то при нас друго, освен кражби няма.

Беше казано пресилено, но...

Дори и един бегъл поглед върху ситуацията в граничещите с Естония райони е достатъчен, за да стане ясно — настъпила е дълбока криминализация на населението. Това съвсем не е Лермонтовият Таман. Контрабандисти са станали всички — от тракториста до директора на военното предприятие, от губернатора (неотдавна отстранен от длъжност) до овчаря, който на бърза ръка се е преквалифицирал в придружител на контрабандистите.

Такава е ситуацията днес, когато са се поразмърдали граничарите. Преди година и половина — две керваните с руски стоки са преминавали в Прибалтика почти открито.

Миналата година Естония зае четвърто място в света по износ на цветни и редки метали. Нека отбележим — без да има в недрата си нито грам руда. Малката страна с порядъчна, предизвикваща съчувствие историческа биография, за две години се е превърнала в професионален прекупвач на крадено.

В Псковския терминал, в огромните хамбари, където се пазят конфискуваните стоки, видяхме планини от медни отпадъци, медна ламарина, медни тръби и слитъци, десетки тонове кобалт, никел, цинк и алуминий. Всичко това се разпродава на търг, терминалът се изчиства, а след две-три седмици отново се напълва до горе. А всъщност граничарите (според собственото им признание) задържат едва три-четири процента от стоките. Останалото заминава контрабандно, с фалшиви документи или със законни лицензи, които правителството щедро издава на търговските фирми.

Видяхме задържан от граничарите съвсем нов хеликоптер (опитвали са да го прехвърлят в Латвия), самолет (пак за там) и дори цял влак — с локомотива и вагоните.

Слава богу, задържали са ги.

А колко не са задържали?

За пръв път видяхме как изглеждат редките метали (също конфискувани при опит да бъдат изнесени зад граница). Галий, цезий, тантал, цирконий, ванадий... Индий на слитъци — метал от платиновата група, наподобява среброто, само че е по-мек и лесно се реже дори с нокът, а ако се стисне с ръка, се разтапя и тече... 170 скъпоценни слитъка!

Мъкнат всичко. Дори радиоактивни изотопи! Един глупчо карал радиоактивен материал под седалката на автомобила си. Какво ли би казала сега жена му?

Най-много ни се искаше да видим загадъчния „червен живак“. Толкова нещо се изприказва за него, толкова се изписа...

Учените от целия свят сега търсят материал, който би позволил да се понижи критичната маса на ядрения материал, та бомбата да не е толкова мощна и да може да се намали до размерите на писалка или табакера.

Може би червеният живак е точно такъв материал? Как ли да го видим?

„От тая стока — колкото щете“ — казаха ни служителите от сигурността. И действително, във всички терминали, във всички складове с конфискувана стока след това се натъквахме на стъклени банки с тежко червеникаво вещество. Лабораторният анализ на съдържанието на банките всеки път е показвал, че това е блъф. В най-добрия случай — обикновен живачен окис. А в най-лошия — тухлен прах.

Учените твърдят, че червен живак не съществува. В природата не може да има течност с плътност 20/20. Обаче има фирми, търгуващи с червен живак и притежаващи лиценз за износа му. Например екатеринбургската фирма „Промекология“.

Загадка.

Между другото е известно, че в живака се разтварят всички метали. Да предположим, че с вас разтворим в живака злато, платина

или плутоний и ги изнесем като живак в чужбина. Получателят отделя от живака чрез най-прост анализ тези елементи в чист вид.

Възможно е живакът да се използва като контейнер за превозване на нещо друго — по-скъпо и по-тайнствено.

И така, мъкнат всичко, което може да се открадне. Действа прословутият принцип на социализма — всеки краде това, което пази. Е, ами онзи, който нищо не пази? Той какво краде?

Краде онова, което не се пази.

В Псков учащи се от техникум смъкнали релефа от паметника на Червената армия и го продали като меден отпадък на естонците. В Невел откраднали бронзовия бюст на Пушкин. От паметника на Александър Матросов, издигнат на мястото, където той е закрил, с гърдите си вражеската амбразура, са изтръгнали бронзовите букви.

По-рано границите на отечеството ни се пазеха от 250 хиляди граничари. Сега — от 220 хиляди. Но тогава границите бяха оборудвани, а сега — не. Освен всичко, границите на Русия станаха по-дълги (малцина са се замисляли за това).

За да се оборудват и укрепят новите граници, са нужни от 5 до 7 години. И то, при условие че държавата финансира щедро строителството.

А държавата не възнамерява да го прави.

Как живеят граничарите? По-добре да не говорим за това.

Вместо двеста души на заставата са тридесет. Нито амуниции, нито обувки, нито сушилки за обувките. През зимата валенки има всеки втори. Нито да поспиш, нито да почетеш — хамбар! Няма нито достатъчно коли, нито радиостанции. За смях и срам — биноклите не достигат!

Имам впечатление, че всички бинокли са в Берлин, на пазара край Бранденбургската врата. Бяхме и там. Виж, там има всичко: и бинокли, и прибори за нощно виждане, и войнишки обувки, и всички видове ордени и медали — „За победата над Германия“, „За превземането на Берлин“.

Не мога да се въздържа да не споделя една история. Разказа ми я един полковник, служил в Западната група войски в Германия. А историята е... Впрочем нека дадем думата на самия полковник:

„Баща ми е генерал, летец, воювал е на север. Три пъти са го сваляли немците. Двата пъти е паднал в морето, а единия път е кацнал на суша с горящ самолет. Има четири ордена «Червено знаме», Герой е на Съветския съюз... Преди седмица звъня на майка ми — тя плаче. А пък то какво било... На 7 май в 13,30 ч. се звъни на вратата. Обикновено в тези дни носят поздравителни телеграми на ветераните. Майка ми отваря — на прага стои младеж, както казват сега, от кавказка националност. Цапардосал майка ми по главата, та тя отхвърчала в другия край на стаята. Връхлетели четирима с пистолети. Излязъл баща ми, който гледал в другата стая телевизия. Пернали и него с пистолет по главата. А той е роден през 1919. Тръшнали го на дивана, че и с чаршаф го покрили мерзавците. Да не гледа, че окото му е набито...

Преди време бях донесъл на родителите си някои подаръци. Японски телевизор... Плаче майка ми, а аз, право да си кажа, веднага си помислих: телевизора са свили, да му се не види дано, защо ли им го подарих?

Нищо подобно! Втурнали се право към гардероба, грабнали «Златната звезда» от парадния генералски кител! И ордените на планката. «Червената звезда» — тя е на винт — направо я отскубнали. Бързали са. Случили се някакви нервни момчета...

„Ами то при нас друго, освен кражби няма“ — така биха могли да отговорят в много градове на нашата необятна родина. Краде цялата страна.

Някъде вече сме слушали тази фраза. Е да, разбира се! Няма нито един вестник, нито един държавен деец, който поне два пъти да не е цитирал знаменития отговор на Карамзин на въпроса: „Какво прави Русия?“.

„Краде“ — кратко отговорил класикът.

Когато няма как да се замажат нещата, а трябва да се оправдае мащабното разграбване на страната, прибегват до помощта на руския класик. Демек, какво толкова вдигате паника? Винаги са крали.

Ако Карамзин ни гледа от оня свят, как ли се проклина за някогашното си остроумие. Самият той да даде оръжие в ръцете на хората, които толкова е ненавиждал. Да им даде солиден аргумент в спора. Различни далавераджии набързо превръщат думата, изречена в гняв, в свидетелство за епохата.

Но Карамзин няма никаква вина. Дори в този кратък отговор личи безкрайната му любов към родината. Руският гражданин Николай Михайлович Карамзин е преживявал болезнено всяко неблагополучие в отечеството си.

Ето какво пише по този повод Солженицин (цитирам по памет):

Ние, руските хора, и особено нашите класици, винаги сме проклинали Русия, смятали сме, че всичко у нас е най-лошо, но го правехме, като обичахме Русия и страдахме за нея. А сега ни показват, че това може да се прави и с омраза.

Само хора, които болезнено ненавиждат Русия, могат като тъпоумни папагали да повтарят един подир друг едно и също: винаги са крали.

Не, невинаги. Или по-точно, така — никога!

Ще посочим доказателства, но същност не са нужни никакви доказателства. Мислите ли, че те, папагалите, не виждат, не разбират и не знаят това? Знаят и разбират, и доволно потриват ръце, като виждат как се самоунищожавя и се превръща в бедна просякиня богатата страна, която те ненавиждат.

Само слепецът не вижда, че страната се разграбва.

Или подлецът.

По-рано, когато грабителството не беше станало още същност на държавната политика, мошениците все измисляха нещо, напрягаха мозъците си.

Да речем, не можеше да се изнася от завода мед. Плащаха на директора и първокласна мед се превръщаше в медни стружки. А стружките, тоест отпадъците, вече можеха да се изнесат.

Или — титанови лопати. Чували ли сте за такова нещо? Аз дори съм ги виждал. Неокастрен смърчов прът и на него набучена лопата от

чист титан. С един куршум два заека. Първо, изнася се чист титан и, второ, това уж е „изделие“, производствен продукт. Митото — три пъти по-малко. Та къде се изнасяха лопатите? Не се опитвайте да познаете, фантазията ви ще се окаже бедна. В княжество Лихтенщайн. Изнесените лопати са повече от жителите на княжеството.

Титан във вид на лопати в чужбина изнасяше търговска фирма „Новост“ от Екатеринбург. В тази област се намира най-мощният в света завод — той произвежда половината от световните запаси на титан.

Като говорим за близката история на тоталното разграбване на Русия, не можем да не си спомним и за „Бурда Моден“. „Господи, и «Бурда Моден» е тук!“ — ще възкликне читателят.

Е-хе, кой ли още не е тук. Но за това — по-късно. А сега — за „Бурда Моден“.

Руското представителство на известната фирма замислило да строи собствен полиграфически комбинат край Москва. Правителството отпуснало субсидии. Пропили държавните средства по коктейли, купили си мерцедеси. И пак се обърнали към правителството. „Не — казали оттам, — повече няма да ви дадем. Два пъти вече ви давахме. Но има лиценз за износ на алуминий. Искате ли го?“ И лицензът може да свърши работа, но откъде алуминий? Заводите още не били въвлечени в порочния кръг. Тогава „Бурда Моден“ купува в Нижни Новгород алуминиеви сандъци за продукти. По шест рубли единият. Първокачествен, екологично чист алуминий. Тези сандъци са страшно дефицитни в страната. Закарват ги в московския завод „Сърп и чук“, пускат ги през пресата и ги изнасят в чужбина.

Съгласете се — хитър ход. Подъл, но остроумен. Сега мошениците не трябва да си напрягат мозъците. Влачи, колкото можеш да вдигнеш. Ще ви кажа, че в интелектуално отношение престъпната среда силно пострада. Днес побеждават наглостта и безсрамието.

Разбира се, на читателя е известно, че страната ни се разграбва цялостно и широкомащабно. Но сухите цифри на отчетите вече не ни вълнуват. Свикнахме с тях. Помъчете се да ангажирате въображението си и да видите онова, което видяхме ние.

Най-ярка е картината на границите с нашите „търговски партньори“.

Например Североизточна Турция. На границата с Аджария. До вчера забравен от Бога кът. Няколко сиромашки села чак до Трабзон, бедни дрипави жители. Преди две години се отвори границата с бившия СССР и започна... Как по-точно да се формулира: започна интеграция със световната икономика. Натам — стоки, оттам — въздух. Бартер — както му казват сега.

Само да видите днес тази част на Турция. Всичко кипи, строи се, издигат се небостъргачи, като гъби израстват хотели и вили, прокарват се нови пътища...

Един държавен мъж дълго се опитваше да ми обясни: „Разбери, целият свят, всяка държава само може да се радва, когато стоките ѝ се търсят в чужбина...“

Да, виждам — стоките ни се приемат на драго сърце в чужбина. Всичко, каквото и да е. Релси, гвоздеи, тел, дори метални отпадъци... Стоманен прокат, тръби, стругове, автомобили, военна техника... Да не говорим за другите „стоки“ — „мозъци“, таланти, млади и красиви жени, човешки органи...

Но щом търговията върви толкова добре, би трябвало това да се отрази върху благосъстоянието на населението, на положението на учителя, лекаря, работника? А те обедняват. Но пък расте благосъстоянието на нашите родни далавераджии.

Виждам, че за Турция такава „търговия“ е изгодна. Безработицата намалява, прииждат строителни материали и всевъзможна техника, изменя се обликът на градовете...

Не успя да ме убеди държавникът.

Още по-живописна е картината на границата ни с Китай.

Погранично е мръсно и бедно селище в Приморския край. Отсреща е китайският град Суй фън-хе. До вчера също село. И също бедно. Но — до вчера. Днес това е голям, разрастващ се като подквасено тесто град.

Ще отбележа, че подквасата е наша — нашият дървен материал, нашите метали и нашата техника... Китайците живеят направо на строежите — тук нощуват, тук перат, тук се хранят. Налазили са скелите като мравки и сградите израстват пред очите ни. Строят бързо, красиво, богато, бих казал, дори луксозно. Гледаш това и неволно си спомняш Маяковски: „След четири години тук ще бъде град-градина...“ Не, по-рано ще бъде. След година.

А защо трябва да осъждаме китайците? Щом северният съсед е решил да разпродаде и пропие всичко, защо да не се възползват? Китайците надхвърлят милиард. В крайна сметка единствената им надежда за оцеляване в историческа перспектива сме ние! Нашите суровини, нашите територии. Още сега ние им предаваме (само в Приморския край) хиляда и петстотин хектара кедрови гори и плодородни земи — така нареченото коригиране на границите. Остров Дамански, напоен с кръвта на нашите деца, вече е китайски!

От страна на Китай се извършва истинска експанзия и масирана китаизация на този край. Как мислите, колко ли китайци шетат сега в източната част на страната? Около милион! По най-скромни пресмятания.

Между другото, на цялата територия от Урал до Камчатка живеят, ако не греша, някъде около 18 милиона руси.

Нека пресметнем колко години ще са нужни, за да станат по-малко от китайците?

И не е нужна никаква война.

Припомням си един виц от седемдесетте — „застойните“ години:

— Колко ще струва водката през 2000 година?

— Три и половина юана.

Днес вицът звучи още по-актуално.

„Търговията“ с Китай все пак се базира на някаква взаимност. Те ни пробутват китайските си боклуци: цигари, запалки, фланелки, обувки, китайска водка, дъвка.

В Читинското областно управление на Министерството на сигурността ми показаха един документ: краснокаменската фирма „Кентавър“ (Читинска област) е сключила с китайския гражданин Ли Цзихун договор (от 15 ноември 1992 година), според който руската страна се задължава да достави 18 камаза срещу 153 хиляди кутии дъвка — 18 тона!

И какво от това? Нормално е. Изобщо принципът на нашите бартерни сделки е следният: най-важното е да се сключи възможно най-неизгодният за Русия договор. Колкото по-нелеп и абсурден е той, толкова по-голяма е сумата на „допълнителния договор“. А тези пари

се внасят в чуждестранна банка по сметка на продавача. Колко ли са потънали в чуждестранните банки? В доклада си Руцкой посочва цифрата 17 милиарда долара. Та това е просто смешно! Време е вече да се разбере руският размах — мащабите са съвършено други.

Хотелите с пет звезди в западните столици са претъпкани с руски бизнесмени. Руснаците са по най-луксозните световни курорти. Скъпите къщи в Лондон, Виена, Канада и Щатите се изкупуват от руснаци. В Кипър, Лихтенщайн и на остров Ман за половин година са открити хиляди (!) руски офшорни^[1] компании. А пък тук става дума за 17 милиарда.

В Берлин собствениците на най-скъпите бижутерийни магазини смятат за необходимо да имат продавачка, която да знае руски език. По-рано най-желаните клиенти на тези бижутери бяха петролните шейхове от Изтока, а сега — руските граждани. Ако им предложат стока, по-евтина от 50 хиляди марки — ще се засегнат...

Моят добър познат граф П. (прадядо му е участвал в заговора срещу Павел I) живее в Париж и покрай работата си е принуден да общува с наши дейци на автобизнеса. Самият Сергей Сергеевич е доста състоятелен, дори богат човек, но не престава да се учудва на разкоша, в който живеят руските новобогаташи. Веднъж идва на гости с ококорени очи:

— Е, Станислав Сергеевич, тази история е само за вас (знае, че се занимавам с престъпността). Вчера бях в клуба на ЛогоВАЗ. Запознах ме там с един... Пийнахме, разговорихме се. Смая ме, да ви кажа!... Представяте ли си, сочи костюма си и пита: „Знаете ли кой ми го ши?“. Свивам рамене: не е ли все едно? И отговарям — „Не зная“. „Лор!“ — казва той с блеснали очи. „А кой е този Лор?“ „Ама как, та това е най-знаменитият европейски шивач, той шие костюмите на принц Филип...“ Представяте ли си, те докарват тук този шивач, купуват му билет, настаняват го в разкошна вила и той им шие костюмите!

Но да се върнем на границата с Китай.

Селището Забайкалск е в Читинска област. Едно малко, затънало в кал градче. Срещу него е Манджоули (това вече е китайска Манджурия). И тук за година — година и половина израсна приказен

град от стъкло и бетон с причудливи фонтани на площадите. Улиците все още не са завършени и калта е до коляно, но вече се откриват ресторанти и магазини (непрекъснато се чува избухването на бомбички и петарди — така китайците празнуват откриването на ново заведение)... Влизаме в току-що открит хотел — кристален четириредов полюлей, висок около 6–7 метра... Навсякъде обяви на руски: „Купуваме руска мед“, „Купуваме...“, „Купуваме...“ Купуваме всичко.

Около града има заградени полета от по няколко хектара и в тях — хиляди белази, камази, трактори, всъдеходи... А това чудовище какво е? Нещо огромно, с невиждани размери, на двадесетина колела. Със защитен цвят е — явно е военно... Моят оператор, опитен човек, обяснява, че е подвижен армейски щаб.

Не е трудно да се повярва. Та нали карат като метални отпадъци торпедни двигатели, съвсем нови снарядни гилзи, сребърно-цинкови акумулатори от подводни лодки, пък и цели подводници, военни кораби и танкове...

На границата сме, в Забайкалск. От Китай в плътен поток се нижат руски камиони — оставили са в Манджоули товара си и бавно преминават обратно. Успяваме да разменим с шофьорите по някоя дума.

— Какво караш?

— Нищо.

— А нататък какво закара?

— Гвоздеи, тел...

— Какво караш?

— Празен съм.

— А нататък?

— Моторни лодки...

Господи, а лодките пък за какво са им? Наоколо е степ.

— Какво караш?

— Въздух.

— А нататък?

— Релси.

И това се прави, когато 80 процента от релсите по нашите пътища са износени.

И така нататък. Диалогът е един и същ.

— Какво караш?

— Въздух.

Питаме един вече немлад шофьор:

— Разбираш ли какво става?

Той се смее:

— Ограбваме майка Русия.

— Не ти ли е обидно?

— Е... м...

Досещате се какво отговори той.

По време на фашисткото нашествие, когато е окупирана половината европейска територия на страната, всеки ден на запад отиват ешелони със загребени ценности. Но тогава се ограбва само част от страната, а сега се разграбва цялата — от край до край!

А драскачите от „прогресивните издания“ ни уверяват: „Няма страшно, винаги се е крадяло...“

Освен това набиват в главите една подла, но добре загнездваща се в мозъците мисъл, че исторически всички първоначални капитали са били натрупвани по нечестен път. И веднага набъркват и Маркс (с неговата теория за първоначалното натрупване), не забравят да напомнят и за старите американски пирати. С една дума, може сега да е нечестно, но виж, после... когато се нагребят...

И хората вярват. Макар че едва ли може да се измисли по-подла идея. Абсолютна лъжа! Достатъчно е да си припомним историята на руското предприемачество. И самите популяризатори на тази идея не вярват в нея. Те може и да са подлеци, но не са глупаци.

Я се огледайте наоколо. Кой от познатите ви „летящи нависоко“ далавераджии не държи парите си в западна банка? А това означава, че те вече подпомагат икономиката на друга страна. Кой от тях няма недвижими имоти в чужбина? Кой не е прехвърлил на Запад семейството си — жената и децата си?

Не, капиталите им няма да се върнат никога в страната и няма да участват във възраждането на Русия. А и самият притежател на капиталите вече не е руски гражданин. Той е още тук (тоест тук краде), но иначе вече там. И мнозина от онези, които създаваха идеологията на разграбването на страната, са още тук, но в действителност са вече там. Във всеки случай той си е осигурил някаква база (сметка в банката, жилище или вила, детето му е в американски университет...).

Припомнете си един подир друг познатите ви „демократи“, от онези, които най-много крещяха и се биеха в гърдите. Колко от тях са вече заминали или са готови да заминат?...

Запомнете, на тези хора не може да се вярва. Те не свързват съдбата си с Русия. Те не са граждани на Русия, тук те са гости.

Добре би било да се изброят всичките тези бойци и да се посочат поименно. И не че не ни достига смелост. Липсват ни твърди доказателства. Онези, които ги имат и които са длъжни да ги знаят поради службата си, мълчат. Неми са като риби.

Смеят ли да кажат!

Ще дадем само един малък, но много характерен пример. Една извадка от докладната записка на министъра на вътрешните работи Дунаев до Шумейко (Намерил на кого да пише! Точно заради такива докладни го и снеха Дунаев):

„Артьом Тарасов е купил 350 хиляди тона нефт за 23 милиона рубли... Той продал нефта в чужбина за 48 милиона долара... 30 милиона долара е блокирал (тоест внесъл ги е на своя сметка) в Парижката банка...“

Любопитно е да се запознаем с анализа на западните специални служби.

Те са пресметнали, че експортът на един тон руски нефт излиза на западните партньори по 2 долара за подкуп на сътрудниците от министерствата и представителите на администрацията. Сумарно това представлява твърде внушителна сума, която изцяло остава в сметките в чуждестранните банки.

Федералната Агенция (на САЩ) за управление в условията на извънредна обстановка, след анализ на ситуацията с износа на суровини от Русия, прави следния извод:

„В най-близко бъдеще Русия ще бъде принудена да закупува с валута редица видове суровини.“

Твърде бързо разпиляхме сякаш неизчерпаемите си запаси!

Любопитно би било да се надникне и в списъка на износителите на нефт и метали от Русия. Кого ли не ще намерите в него. И благотворителни фондове, и съюзи на театрални дейци, и многобройни студии.

Ето един лиценз, разрешаващ на кинофирмата „Саламаликфилм“ (от Киргизия) да изнесе в Китай хиляда тона електротехническа мед (руска, разбира се!) и около 7 тона алуминий. И то, при положение че собственият им кабелен завод бездейства именно поради липса на мед.

И така нататък — противно е да се ровят тези мръсотии...

Всъщност би трябвало веднага да отбележим, че говорим само за мошениците. От само себе си се разбира, че в Русия са останали още много честни хора. Има честни банки (сигурно има), има честни бизнесмени (трябва да ги има!), все още са останали и производители. Такива, които не търгуват, а поне нещо създават: строят къщи, прокарват пътища, произвеждат стоки. Разбира се, и те нарушават законите поради несъвършенството им, но тук вече претенциите са към законодателите.

Честни бизнесмени останаха, но с всеки изминал ден редовете им редят. Държавата не ги обича. Чиновниците ги ненавиждат — обикалят кабинетите, все нещо крънкат, а вълшебната думичка не се решават да кажат...

В този обзор не говорим за тях. Говорим за мошениците.

---

[1] Компании, регистрирани в райони с благоприятно данъчно законодателство, или т.нар. данъчен рай, в повечето случаи бивши английски островни колонии (от англ. offshore — букв. „далеч от сушата“). — Бел.прев. ↑

ЦЕНАТА НА ИЗОБИЛИЕТО

Видя ли на екрана лъщящото лице на бившия премиер, веднага изключвам телевизора. Днес този човек отново е на седлото. Как ли се радват дейците на изкуството и интелигентните дамички. Миличкият! Каква ерудиция! Колко аргументирано спори!

— Какво, Иван Иванович — обръща се той към телевизионния си опонент, — да не би да искате всичко да е както преди, при комунистите?

Сякаш тъкмо той (примерният комунист, заместник-редакторът на вестник „Правда“, а по-късно заместник-редактор на списание „Комунист“) е свалил ненавистния режим, а не ние с вас.

— Погледнете, Иван Иванович — продължава той, — всичко има по магазините. Скъпо е, но има.

Ама че загадка! Производството спада, народът се пропива, страната се разпада, а стоките са все повече и повече.

Но я да погледнем внимателно: що за изобилие е това?

Да се приближим, към която и да е търговска будка. По-добре да е с някого от санитарната инспекция — така обяснението ще е по-квалифицирано.

Всичко, изложено на витрината, е негодно за употреба. Тези стоки са предназначени за страните от третия свят — за народи, за които не ни е жал. Соковете, водата, бисквитите са с изтекъл срок на годност, бонбоните са изсъхнали от старост, а цигарите са действително вредни за здравето. В този случай поне не ни лъжат — на кутиите е написано „Пушенето е вредно“. Срокът на действие на антиникотиновата съставка отдавна е преминал.

И то поне тези щуротии да се внасяха в страната на безценица. Къде ти — скъпо и прескъпо. Нали вече ви давах пример какво ни струваха 18 тона дъвка? Точно 18 камаза.

Излиза така, че ние, купувачите, плащаме два пъти пакетчето дъвка. Първия път сме го платили, когато се строеше Камският автомобилен завод. Цялата страна се беше напънала тогава, помните ли?

Но да оставим будките и да влезем в магазин с хубави стоки. Не съм специалист по такива магазини, но съм влизал един-два пъти. Веднъж в един хотел видях във фоайето много такива магазинчета. Погледнах цените и занемях. Риза — 400 долара (половин милион рубли). Лятно костюмче — хиляда и петстотин — две хиляди. Попитах момичетата: „Чужденците купуват ли ги?“ — „Ами! Не, разбира се“. Пита се тогава: за кого докарват тези стоки?

За себе си!

Не е ли това върхът на цинизма: да ограбиш страната, да ограбиш населението и с натрупаните пари да си докараш стоки! Мебели, санитарна техника, дрехи, медикаменти, автомобили. На мерцедесите вече се наситиха, сега, казват, ролс-ройсите много се търсели.

Скътал съм една справчица — специално за Гайдар. Нека си я окачи над бюрото.

„През последните четири години потреблението на месо е намаляло с 14 процента, на млечни продукти — с 25 процента, на риба — с 24 процента...“ (вестник „Монд дипломатик“).

Ето и още една от тайните на „изобилието“.

Ако стане чудо и в Русия дойде на власт едно честно правителство, ако то действително поведе война с мошениците и сложи край на разграбването на страната, „изобилието“ ще изчезне само за един ден.

Впрочем то и така ще изчезне.

Щом разграбят окончателно страната — и „изобилието“ ще свърши. Това е азбучна истина.

А засега нашите прогресисти крещят на опонентите си с тържествуващ глас: „Какво приказвате! В магазините има всичко. Ех, скъпо е, но има!“.

Да, има. За сметка на децата.

Това, което изразходваме сега, вече не ни принадлежи. То принадлежи на нашите деца и внуци. Тях ще оставим с гол задник и гладни. Или образно казано — родителят пияница, като отишъл на оня

свят, оставил на чадата си голите стени на жилището; изнесени са дори мебелите, а на вратата вече чука лихварят и настоява да му се върне дългът.

Ще оставим децата си без гори, без руда, без нефт, без високи технологии, без наука, с празни складове и съвсем ометени хамбари и отгоре на всичко те ще работят само за да изплащат лихвите по кредитите, които ние сме вземали. Кредитите, потънали в бездънна яма. Попитах Николай Иванович Рижков каква част от получените от износа средства предишното ръководство е изразходвало за хранителни продукти. Отговори ми, че двадесет процента. Останалата част е отивала за закупуване на високи технологии, заводи, стругове, прибори за научни изследвания, медикаменти... И само двадесет процента са били поглъщани и пускани в клозета (зле е казано, разбира се, но точно). А сега пускаме там всичките сто процента. Да не говорим пък за явния грабеж.

Ако Горбачов и Рижков толкова обичаха властта и толкова се бореха за нея, колкото я обичат и се борят днешните властници, нима не биха се досетили за простото решение да купуват хранителни продукти не за двадесет, а за стоте процента от печалбата от износа? Ами те биха затрупали страната с продукти!

Та ето ви ги всичките тайни на Гайдаровото „изобилие“.

Уверен съм, че ако попитам Егор Тимурович заради какво народът е длъжен да понася такива лишения, той ще ми отговори: заради щастието на децата.

Да, обичат го те този похват: „Но затова пък нашите деца...“ Спомням си, така говореха и прадедите им. И създаваха концлагери за децата на враговете на народа.

Отново пристигна познатият ни граф П. Всяка наша среща започва с неговото възклицание: „Е, Станислав Сергеевич, един сюжет точно за вас...“

Този път графът идваше от Швейцария. Беше на почивка там през трите новогодишни дни. В богатия швейцарски курорт в най-скъпите вили и хотели тази година почивали хора от Русия. „Не можете да си представите само как се държат! — възбудено разказваше Сергей Сергеевич. — Разкарват се с ролс-ройси и купуват всичко! Всичко най-скъпо. Немците и французите ги гледат със завист...“

Смая ме графът! Та такива разкази не са вече нещо ново за нас. Нека по-добре си зададем въпроса за чия сметка си пълнят гушите руските новобогаташи?

За сметка на нашите деца! Същите, които уж щели да живеят щастливо.

Според мен руските новобогаташи, когато тръгват да се развличат в чужбина, не мъкнат доларите си в чували през митницата. Изтеглят си ги от сметките в чуждестранните банки.

И колко ли са парите на руските граждани в чужбина? Тоест, какви са (поне приблизително) ограбените от Русия суми?

Едни експерти казват двадесет, други — четиридесет.

Милиарди долари!

Ежегодно!

Като слушаме такива предположения, смешно е да си спомняме цифрите на финансовата помощ, която се мъчим да измолим от Запада. Непрекъснато кълнат цифрите: 8 милиарда, 2,5 милиарда...

Достатъчно е да се поизтръска десетина големи мошеници — и ето ти двойно повече.

Но няма никой не е предприемал сериозни опити да изясни този въпрос?

Предприемали са.

Същият този Гайдар е предприемал.

В ръцете ми е един любопитен документ: информация за резултатите от работата на Специалната комисия на Генералната прокуратура.

Чета: на 2 февруари 1992 година Гайдар е подписал споразумение с американската частна детективска фирма „Крол асошиейтс“. Детективите е трябвало да проверят сметките на частни лица и предприятия в чужбина. Или по-просто казано — да намерят откраднатите от народа пари. През март на фирмата „Крол“ са били изплатени като аванс милион и половина долара.

Цитирам справката:

„Комисията така и не успя да открие резултатите от работата на фирмата «Крол» нито в правозащитните органи, нито при правителството.“^[1]

Я гледай ти! От държавния джоб могат да се измъкнат милион и половина долара и изобщо да не се отчетат. Ама и американските детективи си ги бива — взели парите и се изпарили.

Но, разбира се, не всичко е толкова просто. Милион и половина долара и за американците са много пари. Целият обем на работата на фирмата „Крол“ е 50 милиона. Американците се отнесли добросъвестно към тази поръчка. Детективите си свършили работата — надникнали в сметките, открили фамилиите и сложили списъка на бюро на Гайдар.

Добре си представям неговото лице, когато е видял кои са фамилиите в този списък! Представям си колко дълбоко е скътал този убийствен документ. И как, след като въздъхнал, отново се е заловил за работа.

Да воюва за щастието на нашите деца.

Да, забравих! Забравих да добавя, че Гайдар, разбира се, не би замислил никога подобна подлост срещу своите другари. Говори се, че е търсел парите на партията.

Търсили са парите на партията, пък намерили себе си!

За да не си помисли читателят, че тази глава е посветена изключително на Гайдар, ще цитирам следния документ:

13 февруари 1991 година

До министър-председателя В. Павлов.

Вашите предложения за реформа на ценообразуването са абсолютно неприемливи, тъй като понижават рязко жизненото равнище на населението в Русия.

Б. Елцин, председател на Върховния съвет на РСФСР

Правителството на СССР по това време, за да изравни търсенето и предлагането, беше замислило да надуе цените. С един-два процента!

Борис Николаевич размахваше дълго след това този документ. Обираше овации.

Колко е различен обаче стремящият се към власт човек от човека, докопал се до властта!

Наскоро ми донесоха статията на английския икономист Джон Рос. Изгълтах я на един дъх — като детектив. А после я препрочетох още няколко пъти.

Руският читател непременно трябва да се запознае с основните твърдения на това изследване.

Годините 1992 и 1993 (периодът на икономическата катастрофа в Русия) станаха най-благоприятните години за страните от Голямата седморка. Инфлационните процеси спаднаха почти до нулата, нарасна инвестиционната активност, намаля безработицата. С цената на какво се плаща това благополучие, вероятно читателят се досеща и без помощта на английския икономист.

Плаща се с Русия.

До такъв извод стига и Джон Рос. И бърза да отбележи: „Тъй като подобно твърдение е взривоопасно (и още как!), принуден съм да го докажа с цифри“.

И го доказва.

Ще избегнем цифрите, но същността на Гайдаровите „реформи“ (в изложението на Джон Рос) е следната:

През последните две години Русия увеличи твърде много износа на енергоносители и метали. При което и едните, и другите се произвеждат все по-малко в страната. Тогава за сметка на какво е нараснал износът? За сметка на рязкото намаляване на обезпечаването им за собствените промишлени отрасли, на повишаването на цените им и на стремителното спадане на промишленото производство в самата Русия. Тук не е нужно да ни се обяснява нищо, виждаме го със собствените си очи — много от предприятията са изцяло закрити.

Износът се е увеличил, а приходите от него са намалели. Естествено — сами си подбихме цените. Сега Западът може да си спести собствените находища на нефт, въглища и метали — те ще бъдат пазени като в банка. Виж, когато секнат запасите на Русия, тогава...

Това е първият стадий на изтичане на капитал. Вторият са крадените пари. Според Джон Рос към Запада всеки месец изтичат до два милиарда долара. Тези пари подпомагат увеличаването на западния капитал, инвестират се в западната промишленост.

И накрая, третият.

През април 1993 година, когато се провеждаше референдумът, страните от Голямата седморка заявиха, че ще предоставят на Русия помощ в размер на 43 милиарда долара. Спомняте ли си? Това широко рекламирано обещание на Запада изигра голяма роля: народът на Русия гласува за Елцин и Гайдаровите реформи. Но „лесно се обещава, мъчно се дава“. Та има дълго да чакаме. В действителност Международният валутен фонд и Световната банка изплатиха на Русия само два милиарда долара!

„Затова твърдението — пише Джон Рос, — че Русия помага на Голямата седморка, а не обратното, не е изявление на екстремистки настроени руски националисти. Това е обективната констатация на факта.“ И по-нататък: „Русия понася чисти щети, и то в много голям мащаб. Русия претърпя най-големия промишлен крах през историята на своето съществуване, фактически това е най-големият крах на промишлена икономика в мирно време, който е ставал някога в историята“.

Та затова на Запада толкова му харесват именно Гайдаровите „реформи“, а не някакви други.

Не Западът помага на Русия, а измъчената, обезкървената страна храни благополучния западен свят. Картината е от ясна по-ясна. Разбира се, наличието на огромно количество „Сникърс“ и мерцедеси, на коктейли и отрупани с чуждестранни стоки красиви магазини замъглява малко тази картина. Един неопитен и непрозорлив ум може да възприеме това като подобряване на живота. Но това е фалшива измама само една лъскава обвивка и нищо повече. А вътре — „среден пръст“.

И последният цитат от Джон Рос:

„Накратко казано, в Русия не съществува нито криза на бюджетния дефицит, нито криза на обменния курс на рублата. Кризата е само поради това, че в пълно противоречие с националните си интереси и икономическата логика Русия допусна да се изнесе огромен капитал в един момент, когато самата тя има голям международен дълг и изключителна нужда от ресурси за капиталовложения в собствената си икономика.“

---

[1] Тази справчица е изгоряла заедно с други полезни документи на 4 октомври в зданието на Върховния съвет (един екземпляр остана у мен обаче). Кой знае защо, огънят, възникнал от избухването на танковите снаряди, е започнал точно от етажa, на който се намираше архивът на парламента. И както става известно сега, пожарникарите не са бързали много. Разрешили са им да се качат там едва на 5 октомври. — Б.авт. [↑](#)

ОТ ДАЛЕЧНИЯ ИЗТОК ДО ДИВИЯ ЗАПАД

Денят започва от изток. От изток започва и нашата родина.

Краят на август е. Стоим на Владивостокското пристанище с един стар капитан — четиридесет години е водил ледоразбивачи в Арктика.

— ... Такова нещо не е имало. Над четиридесет години работа — не е имало! През лятото, през август, ледоразбивачите да си стоят ей така!

— А какво трябва да правят?

— Да превозват товари в Арктика. В Колима, в Певек, на нос Шмидт, на остров Врангел... Ами там има хора! Как ще живеят през зимата, с какво ще хранят децата си, как ще отопляват жилищата си? Навигацията свършва. Помня, на 5 август в Певек валеше сняг. Порано ледоразбивачите излизаха през май. В началото на юни вече достигаха края на леда...

— Стоки ли няма?

— Няма стоки. А дори и да има... Нали разбирате, трябва да се стигне до Севера. Дори при пълна мощност, по 20 взела... Това е 8 денонощия. А какъв е смисълът да разтоварваш... да речем, картофи при 20-градусов студ?

— Ами хората?

— Е, ха де? Те слушат радио, разбират как ще свърши това. Хората ще трябва да се извозват. А как да се извозват? С какво? Жалко. Триста години руските хора завладяваха Севера. И го завладяха, нали? Северният морски път откриха. Не формална — действаща магистрала...

Капитанът замълча, обърна глава към морето. Там, на рейд в неспокойния залив стояха на котва два ледоразбивача. Малко по-надалеч върху вълните се полюшваха още два-три кораба с червени корпуси. Моряците ги наричат „моркови“. Ледоходни кораби.

— Бива ли така? Как може ей така да забравим Севера? Той означава толкова много за страната. Цяла Русия, обърнете внимание, е

с лице към Севера. Погледнете само, тези ледоразбивачи стоят, а други... возят туристи.

— Ледоразбивачите... возят туристи?

— Да — туристи. И в Арктика, и на Антарктика. И не стига, че дадоха обикновените ледоразбивачи на чуждестранни туристи, ами и атомните превозват туристи. До полюса и обратно. Ами какво да правят? Нали няма стоки...

Тази година няма стоки за руския Север. Е, може би все пак ще успеят да закарат нещо. Параходите ще тръгнат през тежките ледове, през гъстите мъгли, ще закарат некачествени продукти, малко въглища малко газ, после ще отплуват през силните бури обратно, изразходвайки три пъти повече гориво и с тъжен рев на сирените ще се завърнат в пристанището с пробити бордове, със строшени винтове, с изкривени кормила. А северняците все някак ще презимуват, ще изкарат до лятото, а после ще потеглят на юг и ще започнат да митарстват по страната, както митарстват и не си намират място стотици хиляди други бежанци.

Кръв и сълзи, сълзи и кръв. По цялата страна.

И това го наричат реформи.

Наскоро едно сополиво конте (от новобогаташите) се оплакваше по телевизията колко много бил работил през тези пет години. И ето едва сега, когато работата потръгнала, той можел да си позволи малко да си почине, например да прескочи до Монте Карло. И то само за два-три дни.

Там, на нос Шмидт, също има телевизия. Интересно какво ли си мислят те, тамошните зрители, когато гледат такова предаване?

И така, стоки за северняците през тази година няма, обаче всички пристанища на Владивосток и Находка са буквално затрупани със стоки.

И всичко това е приготвено за изпращане в чужбина. Дървен материал: кедър, бор, ела, бичен материал. Желязо: чугун, стоманени блокове, листовка стомана, фин прокат. Цветни метали: мед, никел, кобалт, алуминий. Особено много е, кой знае защо, алуминият. Не само в Далечния изток, но и в Мурманск, и в Новоросийск. Подобна е картината и в някои близки и далечни пристанища зад граница: в Одеса, в пристанищата на Прибалтика, Швеция и Дания. В японското пристанище Осака, струпани в неравномерни купчини, блокове от

белия метал образуваха чудновати алуминиеви планини — направо да ги нанесеш на географската карта.

Откъде ли имаме толкова алуминий? Излишъци ли имаме? Поговорете с директорите на някои заводи — да речем, автомобилни. Ще ви се оплачат колко много не им достига лекият и здрав сребрист метал. Може би тогава в недрата ни има несметни запаси от алуминиеви руди?

Страната ни наистина е богата на минерални ресурси, но ето една загадка на природата — нямаме боксит, рудата, от която се добива алуминият. Или поне пълноценен боксит. А ние получаваме алуминий от алуминиев окис, практически от глина. За такова производство е необходимо огромно количество енергия, затова алуминиевите заводи са разположени близо до големите електростанции — Братската и Красноярската. Стойността на получения от бедната руда метал излиза твърде висока. Не колкото на златото, разбира се, но е висока, много висока.

А пълноценни боксити докарваме от Китай и Гвинея. Та представете си, хиляди параходи карат от Африка руда, после през цялата страна се мъкнат влакови композиции и после идва производството — енергоемко и екологично вредно. Накрая алуминият е готов и отново — влакове, отново — параходи. Алуминият потегля за чужбина. Кръговратът завършва.

Глупаво ли е? Глупаво и престъпно. Но и това не е всичко. В чужбина алуминия не го продава държавата, а търговските фирми. Те го изкупуват от заводите производители с рубли, а го продават срещу долари. Продават го на евтиния, със 110–150 долара за тон по-ниско от световните цени. Светът вече е затрупан с алуминий. САЩ готвят антидъмпингов иск срещу Русия... Кажете ми, скъпи читателю, ако с вас сме я докарали до там, че сме решили да продадем от жилището си всичко — мебелите, дрехите, книгите, ама всичко, — нали няма да възложим това на търгащите? Все някак сами ще се оправим.

А държавата го възлага. Чрез тази операция — издаването на лицензи — се изхранват хиляди мерзавци. От високопоставения правителствен чиновник или дори член на правителството, който издава лицензите, до дребния слуга, който отваря вратата в кабинета на началника. От административния ръководител на областта до митничаря и граничаря, които преглеждат документите през пръсти.

Шашмаджията (а на него дори на мутрата му е написано, че е шашмаджия) има само един лиценз за 20 тона метал, а той вече за двадесети път прекарва през границата 20 здравата натоварени камаза. И го пускат.

Е, кой ли ще вземе доброволно да променя подобен ред?

И ето това се нарича „пазар“.

Когато и да попитате днес как би характеризирал с една дума какво става в страната, ще ви отговори:

— Бардак!

Излиза, че цялата реформа се състои в това, че заменихме червеното знаме с червен фенер.

Започнахме тази глава с Далечния изток, а ще я завършим с Дивия запад.

Германия. Зоната на военното присъствие на Русия. Изминаха почти петдесет години от завършването на войната, а съюзническите войски — руски, американски, английски, френски, белгийски — все още са тук, в Германия. Защо?

Слава богу, че вече е взето решение и войниците на съюзниците ще си идат у дома.

Но как ще стане това?

Американският военен контингент е значително по-малък от нашия, но американците планират да изведат войските си за 15 години. При това всеки техен офицер и войник си има в родината жилище, къща; всеки ще си отиде под собствения покрив. Англичаните пък кой знае колко години ще проточат изтеглянето. Дори белгийците, които имат в Германия 20 хиляди войници, ще си отидат оттам едва към 1995 година.

Нашите войски трябва да напуснат Германия към средата на 1994. Отначало беше планирано към края на годината. Но ръководството на страната както си беше комунистическо, така си и остана такова — пое „социалистическо обещание“ да съкрати сроковете на изтеглянето.

Войските ни (около 550 хиляди) ще пристигнат в родината на голо поле. В палатки, в бараки. Изсичат се гори — за нови военни градчета. Нанася се непоправима вреда на природата.

Завръщащите се от Германия офицери са сто хиляди. Плюс семействата им. Само децата са 90 хиляди. Нужни са 100 хиляди жилища. А откъде да се вземат? Парите, които дават немците, са съвършено недостатъчни. Офицерите отиват в палатки и бараки, жените с децата — при близки; ще чакат, докато държавата предостави на мъжете им жилища.

Още сто хиляди нещастни семейства.

Отпътуването на руските войски от Германия прилича на бягство. Захвърлени са, оставени са безстопанствени огромни богатства. Армията оставя на територията на Германия 770 военни градчета (всяко такова градче — това са тридесетина-четиридесет многоетажни сгради с комфортни апартаменти), десетки първокласни летища, танкоремонтни и радиозаводи, милиони тонове метал. Видях километрови полета, плътно затрупани с танкове. Многотонните грамади стоят една върху друга на два-три етажа. От този метал ще изляят хиляди съвременни танкове, артилерийски оръдия, военни кораби.

Защо е това бързане? И кому е изгодно то?

На Германия — да. Немците могат да бъдат разбрани. Но от нашите ръководители някой ще помисли ли някога за интересите на руската държава? Те, надявам се, не са тайни членове на германския министерски кабинет? Нали те са длъжни да се грижат за интересите на своята страна, на своите граждани.

Е, добре. Решението за изтеглянето на войските го взеха Горбачов и Шеварднадзе. Те определиха и сроковете за изтеглянето. Но сегашният президент на Русия, когато вече стана съвсем ясно, че сроковете са нереални, че няма да мине без огромна вреда за държавата, съкрати тези срокове с половин година. Как да си обясним това? Със загадъчността на руската душа ли?

Някой от „безсмъртните“ беше забелязал отдавна, че първите признаци за гибелта на големите империи са упадъкът на културата и липсата на велики държавни дейци. Днес наблюдаваме и едното, и другото.

Ето това вече е нещо като обяснение. Само думата „велики“ тук не подхожда. По-правилно би било да се каже не „липсата на велики държавни дейци“, а наличието на нищожни държавни дейци. Това е най-точното попадение.

Руските войски бягат от Германия. Всеки офицер има ясна представа, че се връща на нулата, в нищета и разруха.

Така беше и през 1945. Всеки се връщаше различно. Един — с лъжица в ботуша, друг — с вагон трофейни вехтории. Същото е и сега. Този, дето е по-хитър и по-смел, дето е преодолел в душата си прага, зад който няма срам, не ще се върне в родината с празни ръце.

Всъщност ние тъкмо затова и заминахме за Германия — защото знаехме какво става там. За това впрочем се писа много. И в нашата, и в западната преса. Аз четох докладната записка на главния инспектор на Русия Юрий Болдирев до президента Елцин за безобразията и престъпленията, които стават в Западната група войски. Наскоро след тази докладна уволниха Юрий Болдирев. (Вече стана система: само да се обяви някой в страната срещу корупцията или с разобличение на машинациите на висшето началство, и веднага го уволняват. Или пък жестоко го компрометират; тогава последствията са още по-лоши.)

Същността на това, което става в Западната група войски, накратко казано, е следната. Групата, трескаво напускаща Германия, има много търговски фирми, които ѝ „помагаха“ да реализира военното имущество. Отпусканите от немците пари за издръжка (за периода на евакуацията) и безлихвените кредити, които даваше руската държава, не само не се използваша по предназначение, но понякога...

Ето, да речем, как е използван един такъв кредит от 100 милиона марки: за 40 милиона са купени ягоди и китайски ябълки по цени, по-високи от световните (разбира се, половината са изгнили), 17 милиона са преведени в други държави на чуждестранни фирми, а останалото (ще ни се да се надяваме) е отишло по предназначение.

Чрез търговските фирми войските се снабдяваха с нестандартни и некачествени стоки (с това се занимаваха главно бившите ни съотечественици). Те ги закупуваха обаче по световни цени, че и по-скъпо. Един „мъдрец“ от Управлението за търговия на Западната група закупил за 1 милион марки бенгалски огън и бомбички. И още са по складовете.

Схемата е все една и съща, забелязахте ли? С търговската фирма трябва да се сключи възможно най-неизгодният за Русия контракт. Колкото той е по-неизгоден, толкова по-голяма сума ще вложи фирмата на твоя сметка в западна банка.

Но, както често става, пристигайки в Германия със снимачната група да разработваме една тема, ние се натъкнахме на друга, далеч по-важна и съществена за нашата страна.

Читателите знаят от вестниците за скандала с Дома на съветската наука и култура. Този дом е в центъра на Берлин и се оценява за 500–700 милиона марки. Немците се канят в близко бъдеще да прехвърлят столицата си от Бон в Берлин. Значи стойността на намиращата се на централната улица сграда — на „Фридрихщрасе“ — ще нарасне може би двойно.

Домът обаче е руски, но Русия практически е загубила правата си върху него. Главен юридически документ в Германия е емлячната книга. Който е записан в нея като собственик на имуществото, той именно се явява такъв. В емлячната книга на Берлин като собственик на руското имущество е записана някаква немска фирма.

Немската фирма с уставен капитал от 50 хиляди марки е вече собственик на имущество за почти един милиард. Как стана това?

А как става това у нас? Намират някакви пълномощни (с невярно съдържание) и някакви права за наемане при подозрително изгодни условия, ти малко се позаплеснеш, поотпуснеш и току ти казват: „Тук не си собственик, а гост“.

Ето откъс от писмото на вицепремиера Шохин до президента на Русия:

„Смятам за свой дълг да се обърна още веднъж към вас, за да се опитам да предотвратя опасното развитие на ситуацията, която се създава около Руския дом на науката и културата и която заплашва да нанесе непоправима вреда на нашата държава, да компрометира нейното ръководство.

Пред очите ни се разиграва един спектакъл, в който постановчик и изпълнител на главната роля от руска страна е М. Н. Полторанин...“

Доколкото скандалът с дома стана достояние на обществеността, възможно е ситуацията да бъде поправена. Предстои дълъг разорителен процес... С една дума, има шанс да се върне руската собственост на законния й стопанин. Тук е интересен друг аспект.

За скандала писаха много, за него споменава и Руцкой в доклада си до Върховния съвет и може да се съди за настроението на обществеността.

И погледнете само: хората, които завлякоха руска собственост — не зная и не искам да зная дали са я продали, подарили или проспали, — изглеждат съвсем почтени, пресата пише за тях с уважение. А хората, които първи затръбиха тревога и не позволиха тази тъмна сделка да се осъществи, се представят на страниците на пресата като клеветници и кавгаджии.

Изглежда, че и съзнанието на нашето общество започва рязко да се променя — в криминална посока.

А сега да минем към главното.

Руската собственост в Германия — това не е само Домът за наука и култура. Тази собственост е разнообразна и обширна. Само в Берлин има четиридесет парцела с построени върху тях сгради. А общо в Източните земи обектите са около две хиляди. Това са милиарди марки — многократно повече от сумата, която немците ни предоставят като компенсация за изтеглянето на войските.

Тази собственост сме я придобили за сметка на репарациите — за щетите, нанесени на нашата страна по време на Великата отечествена война. Жилищни сгради, вили, учреждения, заводи — някога те са принадлежали на гестапо, на вермахта, на СС и различни нацистки организации.

— Е-хе! — ще каже читателят. — Кога е било това!

Отдавна. Но това не променя работата. Конституционният съд на Германия съвсем неотдавна (миналата година) потвърди правото на собственост на СССР върху тези обекти. А следователно и правото на Русия — правоприемника на СССР.

Както вече казах, главен юридически документ в Германия е емлячната книга. През петдесетте години Министерството на вътрешните работи на Източна Германия вписва в емлячните книги при най-строга секретност вместо гестапо и вермахта друг собственик: „народа на ГДР“.

Но това би могло да се оспори — стига да е налице самата емлячна книга.

През миналата пролет в Потсдам — късно през нощта, едновременно на пет места — пламва сградата на немския архив,

където се пазят емлячните книги. Изгарят 5 хиляди архивни единици, именно онези, които потвърждават правото на собственост на СССР върху обектите в Източните земи. След година — пак през пролетта и пак през нощта — изгаря друг архив: в град Барби, близо до Магдебург. Унищожени са емлячни книги — и пак само онези, които имат отношение към руската собственост.

Сега вече е трудно да се докаже правото на Русия върху нейната собственост. Трудно е, но е възможно. Германия е правова държава. Юристите, запознати с предмета на спора, единодушно твърдят, че делото може да се спечели. Но това може да стане сега, докато войските не са напуснали Германия. После ще бъде вече късно, всички спорни обекти ще станат собственост на федералното правителство.

Разговорите за това, че трябва да се бърза, се точат вече три години. Но никой от руското правителство не побърза, не си направи труда и не си мръдна пръста, за да върне руската собственост на държавната хазна.

Как е възможно? Милиарди марки! Ето ги, лежат. Само да се наведеш и да ги вдигнеш. Мълчат и примигват. Сякаш знаят нещо и не приказват.

В Берлин ме запознаха с един интересен човек. Юрист от Белгия, господин Туровски.

Фамилията на този господин понякога се мярка на страниците на немския печат. Ту го заплашват, ту го отвличат (отвличат го хора с войнишка стойка, говорещи немски с руски акцент) и по всякакъв начин му подсказват: не се заплитайте в тази работа!

Но господин Туровски държи на своето. Той се наема да върне руската собственост на законния ѝ стопанин, дори е готов да вложи свои два милиона марки, тъй като смята, че работата е сигурна и доходна.

Разговарях с него:

— Вие искате да запазите 13 процента от сделката за себе си?

— Не, не! — маха с ръка господин Туровски. — За себе си ще оставя само 5 процента. Все пак сумата е голяма, нали става дума за състояние, което се оценява за десетки милиарди марки. Останалото е за подкуп на руските чиновници. За да не пречат...

Всичко, което е нужно на господин Туровски, е съгласието на руското правителство да си върне собствеността.

Но съгласие няма.

Междувременно вече сме към края. През лятото войските ще отпътуват, руското присъствие в Германия ще приключи и — сбогом, милиардни състояния!

Тайна.

Добре би било с разкриването на тази тайна да се заемат руските журналисти. Това не са митичните „партийни пари“, тук сюжетът си струва — загадъчен, с остри и опасни поврати, а на финала — заровен в земята сандък със съкровища.

Винаги насочват нашето общество по грешна следа. Няколко години то търси парите на партията. Засега не са намерили нищо. Можем да бъдем уверени — няма и да намерят. Защото няма и помен от тях. Каквото и да приказват за комунистите, те поне бяха убедени хора. Вярвах, че властта им е вечна, затова възнамерявах да живеят и умират в тази страна и не държаха никакви пари в чуждестранни банки. За разлика от сегашните временни дейци.

Наистина увлекателен сюжет. Нарича се „тайната на руската собственост в Германия“. Тук загадките са много. Например как са отмервани сроковете за изтеглянето на войските от Германия? Защо, след като вече става ясно, че тези срокове са нереални, ги съкращават още с половин година? Какво е това — дали обикновените руски нехайство и некомпетентност или нещо по-подло и криминално? Твърде странно съвпадат действията на руското правителство с желанието на немските власти по-скоро да се освободят от стопаните на многомилиардното състояние.

УРАЛСКАТА МАФИЯ

През лятото посетихме родния край на президента — Екатеринбург. Много ни канеха там: „Елате, при нас стават интересни неща“. И ние пристигнахме.

Но най-напред кратка предистория.

През миналата година губернаторът на Свердловска област Е. Росел се обърнал към правителството с молба да им бъде разрешено да продадат в чужбина неметални изкопаеми и редки метали, излишъци, от които се били натрупали в областните предприятия във връзка с провежданата конверсия. Предполагало се, че с получената от износа валута ще се решат остриите социално-икономически проблеми на Уралския регион.

Молбата на Росел е разгледана бързо. (Човекът не е от улицата, я — земляк е на президента.) На 28 февруари Бурбулис (също екатеринбуржец) провежда съвещание. Присъстват Гайдар, министри, представители на администрацията. Запознават се с „поръченията на президента на Русия Елцин във връзка с молбите на губернатора на Свердловска област“.

Няма да се впускаме в подробности. Запознават се, съгласяват се, решават да помогнат. Изнасяйте, продавайте, решавайте си социално-икономическите проблеми. Дори за удобство откриват граничен пункт на летището.

Вратата на хранилището, където се пазят стратегическите запаси на родината, е пооткрехната. На Запад потича отначало едно тънко ручейче, което после става пълноводна река. Въпреки очевидността на валутните постъпления от предоставената вече квота до правителството и президента продължават да постъпват молби за отпускане на нови квоти за различните концерни и асоциации — предимно търговски, разбира се. Всичко става, то се знае, без да е съгласувано с възможностите на икономиката на Русия, без оглед на потребностите на пренаситения вече с метали международен пазар. И, разбира се — на ниски, абсолютно неизгодни за държавата цени.

Започва се с тази „дребна“ молба.

Ванадий — 5000 кг.

Галий — 5000 кг.

Скандий — 3000 кг.

Осмий — 50 кг.

Цената на изотопа на осмия на международния пазар е от 60 до 150 хиляди долара. За един грам!

Индий — 1000 кг.

Тантал — 500 кг.

Гадолиний — 1000 кг.

Германий — 5000 кг.

Кобалт — 100 000 кг.

Цирконий — 1000 кг.

Интересен е фактът, че натрупаните в предприятията излишъци от цирконий са 10 тона, а са издадени лицензи за 329 тона! (Цифрата е взета от справката за резултатите от работата на Специалната комисия на Генералната прокуратура. От същата справка личи и друг факт: на фирмата „Цитрон“ е издаден лиценз за износ на метален живак; в областта не се произвежда такъв живак, а в цялата страна се произвеждат 150 — 180 тона. Какво ли е изнасяла тази фирма на Запад? Виж ги ти какви са химици!)

Но да продължим списъка.

Молибден — 5000 кг.

Рений — 50 кг.

Европий — 1000 кг.

И така нататък. Лютеций, церий, итрий, тербий... Всички изброени метали се употребяват предимно във военната промишленост. Изглежда, сме решили да подсигурим със стратегически материали всички наши съседи, включително и потенциално враждебните към нас. За години наред!

Издадените лицензи за износ на стратегически материали са над хиляда. Фирмите износители — триста. Но в действителност са далеч

повече. В някои вериги — от завода до купувача в чужбина — участват 4–5 посреднически фирми.

Когато изнасят метали в чужбина, търговските фирми ги вземат от заводите производители (често от други области) срещу рубли по руски цени. А ги продават за долари.

До какво довежда всичко това?

Фирмите се обогатяват невероятно. Милиардерите започват да се размножават чрез пъпкуване — от големия клон покарват малки клони, а от тях покълват нови листенца...

Неимоверното разрастване на чиновническата престъпност не може да не предизвика вълна от престъпност сред низините. Тези, които са долу, разбира се, няма да наблюдават спокойно как забогатяват „белите яки“ — без каквито и да е усилия, без да рискуват нито живота, нито свободата си.

„Хайде, момчета, делете!“ — казват те.

И започва делба, „пускане“ надолу. Понякога доброволно, понякога под дулото на пистолета. В града се появяват многобройни банди, които се специализират в изнудване. Всяка банда си има отряд борци (понякога до хиляда, че и повече).

Тъй като се налага търговските структури да „пускат“ приличен дял, те са принудени да увеличават оборотите и да разширяват дейността. Оттук следват нови молби до правителството: „Давайте още квоти и лицензи!“.

И няма край...

Засега не ще засягаме други райони, но тук, в Екатеринбург, вълната от престъпност е предизвикана от самото правителство. Дали това е направено нарочно или без умисъл, тепърва ще се изяснява. В полза на първото предположение говори обстоятелството, че всички престъпни сили в града поддържат сегашната власт. Във всеки референдум те ще кажат „да“ на Властта, във всяка ситуация ще одобрят всякакви действия на Властта. Това е тяхната Власт, тя ги е създала и сега ги обслужва.

Откритието, че екатеринбургските търговски структури набират все по-голяма тежест в страната, не е мое. Дори при нас, в киното, владетел, монополист на разпространението на филмите е уралската

фирма „Екатеринбургарт“. На нея дължим бедното американизирано меню, с което гощават зрителите кинотеатрите в Русия.

Защо? Защо именно екатеринбургските структури?

Защото ръководството на страната е екатеринбургско.

При Брежнев се говореше за днепропетровска мафия, дойде Елцин и все по-често слушаме: уралската мафия, екатеринбургските структури...

У нас и мафията се изгражда не както е в целия свят — от долу на горе, а от горе на долу, от високия правителствен чиновник.

В случая — от президента.

Откритието и този път не е мое.

„Мафията ли търсите? Тя се структурира като президентска вертикала!“ (В. Топоров. „Независимая газета“ от 29.06.1993 г.).

Обикновен посетител, командирован в Екатеринбург, може и да не забележи, че това е един от най-мафиотските градове на Русия. Където е мафията — там има ред. (Това ни втълпяват сега упорито вестниците.) Редът, разбира се, е относителен. С настъпването на тъмнината Екатеринбург замира, както и другите градове на Русия. От време на време се случват кървави инциденти. Но те стават и в Москва. Само че в Москва бандитските формирования са многобройни. На главатарите им е трудно да се договарят помежду си. Може да се каже, че в столицата престъпната власт е в процес на формиране.

В Екатеринбург процесът е завършен. Уралската столица е ясно поделена на три сфери на влияние, три престъпни групировки контролират града.

„Централната“, „уралмашската“ и „сините“ (тоест, татуираните или осъжданите преди това).

Миналата година е убит водачът на централната групировка Олег Вагин. Излизал от входа с трима телохранители и бил застрелян в упор с автомат от хора с маски, изскочили от спрял отсреща москвич. Между другото, Вагин, авторитетът на престъпния свят, съвсем не е водил конспиративен начин на живот; убежището му не е било нито в уралската тайга, нито в покрайнините на града — той е живял в най-престижното здание, където живее губернаторът Е. Росел. В същата сграда живее и Михаил Елцин — братът на президента на Русия.

Видях филма „Погребението на Вагин“, заснет от служителите на сигурността. Пред камерите в безкраен поток преминават десетки хиляди млади хора. Силни, тренирани, надеждни борци от престъпната армия на страната. Помежду си ги наричаме „бултериери“. Нека ми простят сравнението тези симпатични зверчета.

Армии от „бултериери“ има във всеки град. Има ги и в Москва. Застанете, на което и да е място на улицата и се огледайте — веднага ще ги отличите сред тълпата. Те са еднакво облечени, еднакво сресани и приблизително на една възраст. Това е добре организирана сила. Тя е способна при необходимост да се бори не само с милицията и органите на сигурността, но и с армейски подразделения.

Тази сила е създадена главно през последните две години като мощна подкрепа на режима. Всички те безусловно са за днешния ред (говорихме вече за това).

Тези млади хора няма да започнат никога повече да работят, няма да станат булдозеристи, няма да застанат до струга, няма да превземат крепостта наука, няма да защитават родината. Те са усетили удоволствието от лесните пари, опитали са сладкия вкус на кръвта. „Бултериерите“ имат едно предназначение — да разкъсат на парчета всеки, когото господарят им посочи.

На стената на сградата, пред която е убит Вагин, сега е поставена мемориална плоча. Само не ахкайте — това е нещо обикновено. Сега е така. За да не търсим примери далече, ще посочим Москва — на „Ленински проспект“ 92 е поставен черен обелиск с надпис: „Тук на 9 юни 1993 година загинаха отлични момчета“. Това е съвсем наблизо до обелиска на Юрий Гагарин, пред хотел „Спорт“. Живеещите там пишат протестни писма, но... на кого да пишеш?

И така, стои си на стената Вагиновата мемориална плоча, а под нея винаги има свежи цветя; в двора играят деца. Между другото — и внуците на президента.

Представете си, стои малчуган, гледа дъската... За него това е романтичен герой! Юрий Гагарин.

Извършва се криминализация на съзнанието на юношата.

Днес да си член на мафията е все едно, както беше преди, да си зачислен в отряда на космонавтите. Същата почит. Мога да си представя как младеж, който се запознава с девойка, полушепнешком ѝ съобщава, че служи в мафията. В очите на момичето — ням възторг...

Голяма роля за изменение на съзнанието на децата и подрастващите изиграха вестниците и телевизията; особено висока е заслугата на киното. Посветих миналата зима на изучаване на кинематографичната продукция през последните пет години. В преобладаващата част от филмите главният герой е престъпник. Той е крадец, рекетъор, проститутка, наркоман, злодей, измамник...

Забелязах една странна особеност. Какво излиза? Докато властта беше на работниците и селяните, героите на екрана бяха работници и селяни. Сега властта е на престъпниците и герои станаха те. Излиза, чените, кинематографистите, служим предано и вярно на всяка власт. Ще дойде друга власт и герои на нашите филми ще станат други хора.

Е, а засега на екрана се извършва осъзната идеализация на образа на престъпника. Може ли при такава обработка да не се промени, да не се изкриви в криминална посока съзнанието на младия зрител?

Но нека се върнем в Екатеринбург.

Въпреки лудите валутни печалби от износа на стратегически суровини, разбира се, не е решен нито един от социално-икономическите проблеми на града и областта.

Достатъчен е само един бегъл поглед.

Недостроена си стои телевизионната кула. Няколко години не могат да я довършат. Свеждаме очи — долу е разкошният китайски ресторант „Харбин“. Построили са го за около осем месеца. Това е едно от мафиотските гнезда в града.

На главната улица се извисява „Интурист“. И неговите последни два-три етажа не са довършени. Уродливият скелет стърчи вече няколко години като трън в очите. А долу — някакъв разкошен офис. Например „Европейско-Азиатска компания“. Мислите ли, че в града има някой, който да не знае, че това е абсолютно криминална структура? Шефът на компанията е застрелян миналата година от конкурентите. Сега има нов собственик.

Монтирахме камерата на централната улица близо до офиса. Честно казано, дори не знаехме, че в съседство е тази идиотска компания. Искахме просто да заснемем живота в града. Само след минута се доближиха два „бултериера“.

— Какво снимате?

— А вас какво ви засяга?

— Офисът ни е тук.

— Къде?

Показват с пръст: на около сто — сто и петдесет метра.

— Е и какво?

— Нищо. Изчезвайте оттук!

— Ама ние не снимаме вашия офис...

— Изчезвайте...

Може би ако бяхме неопитни и неинформирани, щяхме да се заядем. И ако всичко това не беше в Екатеринбург. Но тук не бива да се заяждаш. Тук Те са вече пълноправните господари.

И така е навсякъде, във всеки град. Опитайте се да поставите кинокамера на оживена градска улица, но така, че на отсрещната страна да има някакъв офис, а още по-добре банка.

Правихме такъв експеримент и в Москва, и в Питер, и в Екатеринбург.

След две-три минути от вратата на банката ще излязат двама яки младежи и ще се доближат до камерата:

— Какво снимате? Документите!...

— А вас какво ви интересува?

„Наистина какво ви интересува? Това е улица. Оживена улица в центъра на града, на която е пълно с други обекти, освен вашата келява банка. И после — какво толкова сте се разтревожили? Та това е банка, а не апашко сборище. Като си помислиш, каква по-чиста работа от банковата?“

Да, само че не и в нашата страна. Ако говорим честно — и държавата, и населението ѝ се ограбват главно чрез банките. Начините са колкото щете. Задръж плащанията за една седмица или протакай най-простата банкова операция възможно най-дълго. Колко време е нужно, за да стигнат парите на изпращача до получателя? В цивилизования свят, да речем, четири часа. А ти разтегли тази операция четиридесет дни! В нашата страна никой няма да се учуди. И ето ти — четиридесет дни чуждите пари ще работят за тебе. Парите правят пари. При това адресатът ще получи вече не милион, а 950 хиляди. Инфлация. Виждаш ли, и инфлацията ти е от полза.

Това е един начин. А те са хиляди.

Колкото и лошо да мислим за престъпността, все пак и в нейните действия има елемент на справедливост. Престъпността се интересува не просто от големите капитали, а от престъпно натрупаните капитали. Затова през последните години именно банките станаха обект на най-съсредоточено внимание от страна на криминалната престъпност.

И тук методите за въздействие върху банките са много.

Една от схемите е пределно проста.

„Обграждат“ банката. Влизат нагло и настояват да прокарат даден чек или фалшиво авизо за голяма сума. Има ли отказ — веднага „налитат“. От време на време четем в пресата за покушение ту срещу един, ту срещу друг президент на банка.

Понякога престъпниците успяват да вкарат в банката свои хора и по този начин да я подчинят.

С една дума, банките днес са най-перспективната област за престъпниците. Те вече изоставиха будките — с тях се занимават дребните риби, а сериозната престъпност започна да работи на много високо, качествено ново равнище.

Ето защо нашите банки така не обичат хората с кинокамера. Пък и просто хората, внимателно наблюдаващи офиса им.

На свой ред и криминалната престъпност създава свои митични сдружения и компании, където се извършва прехвърляне на отнетите пари. Сега и те си имат офиси, и те са президенти на нещо.

В управлението на вътрешните работи на Санкт Петербург гледах интересен любителски филм. Заснели го самите престъпници. Сюжетът е любопитен.

Започва с освобождаването от петербургския затвор „Кръстовете“ на Владислав Кирпичов. Вече немлад човек, над петдесетте, съвсем не със зверска външност, чест обитател на „Кръстовете“. Прякорът му е Кирпича.

Да, увлекателен филм. Посрещат Кирпича с цветя, качват го в кола... Следва сцена в ресторант. Цигански хор пее: „При нас дойде любимият ни... скъпият ни Владислав Сер-ге-е-ич...“. Кирпича в едър план.

„Светът силно се е променил, дордето съм лежал — навярно си мисли Кирпича. — Преди излязъл от затвора човек би се почувствал отритнат. А днес навсякъде го посрещат с почит и уважение...“

Следва — Германия. Чужбина. Нали трябва да види свят, пък и светът да го види. Да се пооблече... Сцена в магазин, където Кирпича дълго си избира пръстен...

Пътуване по страната — да обиколи стари другари и приятели, да види как живеят, не са ли прекъснати връзките. Както става ясно, приятелите си живеят живота, връзките са укрепнали. Сцена в планините на Кавказ. Кирпича с местни мафиоти стреля с различни видове оръжие — с автомат, с картечница... Качват се в колите, чува се нечий юношески глас с акцент: „Мафията па-астреля малко и замина-а...“.

Още няколко весели сцени от живота на Кирпича и... арест. На червен светофар автомобилът на Кирпича е притиснат от двете страни от колите на оперативните служители, измъкват Кирпича навън, извиват му ръцете... Чува се репликата му: „Оп-ла! Тъкмо си казвах, че всичко е гот!...“

Деветте месеца на свобода преминават бързо, отново белезници и... „в дома любим като лебед бял“. Разпит в следствения изолатор:

— Фамилията?

— Кирпичов... Владислав Сергеевич.

— Година на раждане?

— Тридесет и седма...

— Къде работите?

— Вицепрезидент съм... ъ-ъ...

Обърнете внимание, Кирпича е на свобода девет месеца, а вече е вицепрезидент! Наистина не си спомня наименованието на фирмата, но не това е важно. Вицепрезидент е!

С една дума, сега не можеш да различиш къде е „чистата“ икономическа престъпност, а къде — баналната криминална.

Както вече казахме, Екатеринбург се контролира от три престъпни групировки.

— Покажете ни някакъв „техен щаб“! — помолихме момчетата от Управлението за борба с организираната престъпност.

Потеглихме.

Накъде мислите? Към Двореца на културата на завод „Уралмаш“.

Приближаваме. На площада се извисява голямо красиво здание. Наближава вечер, а наоколо е тишина, не хлопат врати, не бързат зрители, фоайето не е осветено — мрак.

Детството и юношеството ми и детството на другите момчета, моите връстници, преминаха край или сред стените ето на такъв Дворец на културата в работническия район на града. Разбира се, нашият „дворец“ не беше толкова разкошен (едноетажно здание на брега на езерото в парка), но какъв спомен е оставил! Всяка вечер ни очакваше. Веднъж в седмицата — нов филм (гледахме го по няколко пъти), концерти на артисти, вечери на самодейността, прегледи, читателски конференции (всяка нова книга се обсъждаше), всевъзможни кръжоци — избирай какъвто ти иска душата. Кога беше това и в коя страна? Беше отдавна и не в тази страна.

Сега живеем в друга страна — в страната, където пред очите ни умира духовният живот. Ето ви един пример: Дворецът на културата! За какво е бил построен? Никаква култура няма в него. Мрачното здание сякаш излъчва враждебност.

Излязохме с оперативния работник от колата (той държи в ръцете си любителска камера) и започнахме да се разхождаме около клуба. Сега ще довтаса някой от „бултериерите“ да се поинтересува що за хора сме, с каква цел сме тук? По стените на сградата, на равнището на първия етаж през всеки двадесет метра има „телеоко“, което ни следи.

Ето на, клъвна! Идва. Господи, съвсем хлапак! Петнайсет-шестнайсет годишен. (Е, какво пък, сега е нещо обикновено — децата в служба на мафията.) Приближава се. И много вежливо пита:

— Извинете, моля. Може ли да се поинтересувам какво правите тук?

— Разхождаме се. А вие кой сте? От милицията ли?

— Не, аз съм от офиса.

— От какъв офис?

— От този — сочи зданието.

— Но нали това е Дворецът на културата. Дворецът на културата на завода... Или това е офис?

— Не, но все пак какво правите тук?

Е, добре, защо да мъчим момчето, признахме си:

— Каним се да снимаме филм тук. Разрешаваш ли?

— Ах, тогава извинете, моля.

И се запъти към своя офис.

По широката стълба се спусна около тридесетгодишен момък с букет цветя в ръцете и тръгна към очакващото го такси. В таксито седеше жена. Момъкът ни видя, вгледа се по-внимателно, предаде цветята на жената и се насочи към нас.

— Здравейте. Вие сте знаменитият режисьор... Може ли да се обърна към вас?

— А вие кой сте?

Усмихна се:

— Аз съм от мафията. Екатеринбургската... — разтвори сакото, а на колана — пистолет.

— Охо!

— Да, ето така ходим сега.

Гледам го — пиан до козирката! Нашият оператор вече беше включил камерата и снимаше с пълна сила. Какъв материал ни идваше в ръцете! Момъкът извади от джоба си черни очила и ги сложи.

— Ето сега приличам на мафия...

Смее се:

— На американската, нали?... Не, ние тук сме дребни хора. Дребни милионери...

— Е, от коя мафия сте?

— От Централната. Нашият баща е Северьонок. Нашият баща има ей такъв златен кръст — показва с ръката едва ли не до пъпа. — А ето тук, горе, сега е мафията на Циганов (това е уралмашката групировка, самият Циганов сега е в затвора). Можете да се качите в бара, в банкетната зала, там са. Ние враждуваме с тях. Те са стригани, а ние сме интелигентни хора, вие виждате...

— Той изведнъж се опомни:

— Какво говоря? Ами те ще ме пречукат...

— Е, тогава застанете с гръб към камерата.

— С гръб ли?

— Ами да.

Разменихме си местата и поприказвахме още малко.

— ... Ние сме много богати хора тук, в Екатеринбург... В „семейството“ аз плащам два бона. Това е извънредно много, още повече в долари...

— А тебе не те ли смуцава, че вие сте богати, а лекарите, инженерите, библиотекарите, учителите на вашите деца мизерстват? Вчера бях на пазара, заприказвах се... Стоят учители, научни работници... И търгуват — кой с цигари, кой с краставици...

— Е, на всички не можеш да дадеш... А после... Всичко идва от губернатора. И той е в такава мафиотска структура... Ами защо затвориха Циганов? Най-напред той се натъкна на роднините на Циганов...

Жената, която чакаше в таксито, изведнъж се озова зад гърба на момъка.

— Михаил! — злобно изсъска тя. — Я ела тук!

Момъкът се обърна, веднага някак си се сви и измънка: „Извинете“...

Те се качиха в таксито и веднага потеглиха.

Управлението за борба с организираната престъпност на Екатеринбургска област е разположено в една двуетажна съборетина. Администрацията обещава да даде друга сграда, но пътя му пресичат все нови търговски структури.

Неотдавна по управлението стреляха с гранатохвъргачка. Изгоряха две стаи.

Момчетата от ОМОН, 50 човека, се тъпчат в двадесетметрова стая. Тук и спят (между излизанията по операции), и ядат, и се преобличат. Тренират в мръсния двор. Надянали са на един металически стълб десетина стари автомобилни гуми и върху тая чудесия си обработват ударите. А онези, с които момчетата се борят, непременно си имат в къщи или на вилата истинска спортна зала с всичките му уреди за тренировка, със сауна и басейн.

Предложиха ми да видя строящата се вила на покойния Вагин. „Интересно е — помислих си, — особено във връзка с шума около основите на вилата на вицепрезидента на Русия...“

Отидохме и я видяхме.

Какво да ви кажа... Четири етажа — нагоре, два — надолу. Асансьор, басейн, гаражи...

Дворец.

И наоколо — същите вили.

А говорим, че не били решени социално-икономическите проблеми. Решени са. Ето по този своеобразен начин.

Казват, че и губернаторът си строи също такава вила. Не я видях, не се реших. Нас и на Вагиновата вила едва не ни пребиха. Връхлетяха „бултериери“, очите им горят — „Ето я близката плячка! Хора с кинокамера и само трима... Ей сега ще се развихрим...“

Но в този момент омоновците изскочиха от прикритието. „Бултериерите“ си отидоха с празни ръце, като ръмжаха и скимтяха от яд.

И отново си спомних за историята с „вилата на Руцкой“. Колко все пак е безсъвестна нашата власт и колко също е безсъвестна покорната ѝ преса. Когато беше дадена команда Руцкой да бъде компрометиран и да се предизвикат недобри чувства към него, журналистите се завтекоха да изпълняват това указание с такова лакейническо угодничество, че неволно ми идва на ум пословицата: „Прекален светец и богу не е драг“.

Към многобройните недоказуеми обвинения намесиха и вилата — тоест нещо, от което няма и помен.

Руцкой се канеше да си строи вила на Рубльовското шосе. Наоколо са разкошните градски къщи на високи сановници и членове на правителството и единствено на Руцкой е още в основата. Тъй като вила изобщо не съществува, изнамериха рисунка. И я поместиха на видно място във вестника. Обикновена за днешните времена виличка с гараж и баня. Не само че няма нищо общо с Вагиновия дворец, но изобщо... всеки престъпник би се изсмял на подобен проект и би го хвърлил в лицето на архитекта.

В съседното село сред великолепието на строящите се вили обърнах внимание на една малка, само от една стая незавършена постройка.

— Това пък чудо какво е?

— Ами това си го строи нашият селски учител по френски език. Изкопа си с лопата основите и сам си я вдига... Трета година не може да я докара до покрив...

Ето какво ще ви кажа:

Само за това, което направиха с Екатеринбург, съвсем доскоро здрав работнически град, само заради това виновниците би трябвало да бъдат съдени от строг и безмилостен съд.

КРИМИНАЛНО-МАФИОТСКА ДЪРЖАВА

Във филма „Така не може да се живее“, заснет през 1989 година, казвам:

Е, с честен труд не може да се преживява! Всеки ден доброволни рекрути от младежта попълват отрядите на престъпния свят...

Тоест това не започва сега. Просто през последните две години процесът набра бесни обороти. Съотношението между честната и криминализираната младеж се променя с всеки изминал ден в полза на последната.

Продължителните ми наблюдения върху развитието на престъпността ме доведоха до извода: на територията на бившия СССР се извършва криминална революция.

Децата и юношите бързо се криминализират.

На всички равнища на властта срещаме рушветчията и лихваря.

Изкуството се поддържа с престъпно натрупани капитали и е принудено да създава такава идеология, каквато е нужна на престъпниците.

Установи се един немислим, непобиращ се в рамките на здравето съзнание ред: да се краде и спекулира е изгодно, а да се трудиш и да произвеждаш стоки е неизгодно.

Някой драскач ще ми възрази: отношението ви към спекулацията е рудимент на социалистическото съзнание. Но ето ви мнение и на капиталист: „Спекулата е просто по-пристоен вид кражба“. Хенри Форд.

Да се трудиш не само стана неизгодно, но вече не е и почтено. На работягата и честния частник се гледа със съжаление. Бедняк е, какво ще вземеш от него! А пък мошеникът се чувства комфортно навсякъде и е приеман с почит.

Промени се самото съзнание на обществото. Обществото като че ли стана (изразявайки се още меко) по-снизходително към мошеника.

Пресен и ярък е примерът с Якубовски.

Понякога започвам да вярвам в теорията на Ламброзо. Достатъчен е и само един поглед, за да разбереш, че пред теб стои мошеник. При това, независимо от едрите капитали — дребен.

Не ми излиза от паметта една сцена, която ни показаха неотдавна по телевизията. Седи там някакъв Алхен^[1] с честни сини очи, един типичен ментърджия и пита събеседника си:

— Кажи, Дима (цитирам по памет), а с какво живееше на първо време?

— Ами имах... (Пауза. Съобразява каква сума да назове.) Тридесет хиляди долара... (Пауза. Обмисля.) Бях ги взел на заем.

— Върна ли ги?

— Разбира се. Трябваше да ги изработя и да ги върна.

Тридесет хиляди долара са около четиридесет милиона рубли по сегашния курс^[2]. Дори в нашата страна, страна с неограничени възможности, не е лесно за половин година да откраднеш такива пари. А пък да ги изработиш въобще е невъзможно. Още по-невъзможно е да ги откраднеш или изработиш на Запад.

А Якубовски ги е изработил. И не само е изплатил дълговете, но дори е успял и да закупи (както съобщава канадската преса) недвижими имоти за 22 милиона долара.

И ето, при този кръгъл мошеник (между другото руски гражданин) отлитат след продължително ходатайстване за визи (отиват при него, а не изискват връщането му!) двама членове на оглавяваната от президента комисия.

А как реагираха пресата, общественото мнение?

Нищо. Приеха го за нещо редно^[3].

Не е ли това доказателство, че обществото ни силно се е наклонило в криминална посока?

Доказателство е и следното наблюдение.

Кой знае защо, гневът на обществеността винаги се изсипва върху онзи, който пръв заговори за корупцията във висшите ешелони на властта, за престъпните действия на върхушката на обществото.

... Но не завършихме с Якубовски.

Проведохме собствено журналистическо разследване. Не професионално, разбира се. Възможностите ни са малки. Резултатът може да бъде изложен само като версия.

Якубовски се е сдобивал с къщи и вили не със собствени пари. И не за себе си.

Е хайде, отгатнете едно от двете — за кого?

Правилно! За висши длъжностни лица в държавата.

В случай на политически изненади в страната. Както стана ясно, лицата напразно се бяха безпокоили. Положението им е стабилно, дори може би както никога здраво. Напразно само се оцапаха и сега са принудени да пазят този нищожен генерал Дима като зеницата на очите си.

Сега вече напълно изчерпателно се обясняват и извънредните пълномощия на Якубовски, и званията му, и многобройните мандати.

В страната се извършва криминална революция. По-точно тя вече завършва. Като победа на революцията може да се смята окончателното изграждане на криминално-мафиотската държава.

Формирането на криминално-мафиотската държава не е от вчера. Контурите ѝ започнаха да се очертават при Брежнев. Някой ще каже: а сталинската държава не беше ли криминално-мафиотска? Не! Престъпна държава и криминално-мафиотска не са едно и също нещо. Властта на Хитлер безусловно беше престъпна, но не беше криминално-мафиотска.

С идването на Андропов и Горбачов на някои им се стори (и по-специално на мен), че темповете на криминализация на населението се забавят. Корумпираните високопоставени чиновници излетяха един след друг от креслата си. Бяха разгромени цели престъпни кланове (делото „Шчолоков“, делото „Адилов“). Започна да се диша по-леко. Честните хора трепнаха: ето го нашето време! Ние не умеем нищо, освен едно — честно да се трудим. Но сега трудът ще бъде не само почетно задължение, а и изгодно нещо.

Напразни надежди. Горбачов, политика на новата вълна, най-малко от всичко го вълнуваха интересите на честните труженици.

Всичко се върна в старото положение. Може да се каже, че в периода на Преустройството и Ускорението темповете на криминализация на населението се ускориха. Да се краде не само стана изгодно, но и безопасно.

Новата власт, онази, която се настани в Кремъл след декември 1991 година, направи невероятното — превърна страната в лагер за криминални престъпници. С криминални закони, с криминален морал. Слаба и безнравствена, тази власт започна да си вербува привърженици по най-подъл начин. Под формата на класа на собствениците тя създаде класа на крадците.

Главното е човек да се окаля. Окаляш ли се, тръгнеш ли по пътя на кражбата и лъжата (а на тебе ти дават и зелена светлина, че дори те и побутват отзад — върви по този път), вече няма къде да се денеш, длъжен си да подкрепяш властта, която те е създала. Попитайте кой да е мошеник, спекулант, бакалин за кого е гласувал на референдума? Какво ще отговори?

И нас точно това ни интересуваше — какво? Задавахме този въпрос на всички мошеници, с които се срещаме, пътешествайки по страната. Понякога разговорът се водеше в затворническата килия, понякога в луксозен офис: пъхвахме микрофона през прозорчето на търговското павилионче и питахме; много мафиоти сами ме намираха — искаха да се запознаем. И уж случайно питах всекиго:

— Участва ли в референдума?

— Да.

— За кого гласува?

— За Елцин, разбира се.

Кажи ми кои са ти приятелите, да ти кажа какъв си ти.

Преди година и половина в „Куранти“ публикувах статия под заглавие „Страна на крадци“. Никой не се възмути. На какво да се възмуцават — не е ли очевидно? Но страната на крадците все още не е криминално-мафиотска държава.

Криминално-мафиотската държава е следващият етап.

Във всички градове, които посетихме, властта (реалната власт) преминава в ръцете на престъпниците. Или на мафиотските структури, както сме свикнали да ги наричаме. Ще наричаме нашата организирана престъпност с тази съвършено неподходяща и неотразяваща нейната същност чуждестранна дума.

Мафия! Вече свикнахме с този термин и не можем да се отучим.

Любопитен и поучителен разговор завързах в Хабаровск.

Има там един Володя Пудел. В действителност е Владимир Петрович Податев.

Труден е бил животът на Владимир Петрович — 18 години по затворите. Сетне, в годините на преустройството — изнурителна работа за натрупване на милиони. Сега Владимир Петрович се е успокоил; може вече да не се суети, да не бяга натам-насам — натрупал е солиден капитал. С работата почти е скъсал. За развлечение е оставил един ресторант, казино и още някакво акционерно дружество „Свобода“, където той дори не е президент. Така... консултант. Но главен. Ама много главен.

В Хабаровск Володя Пудел го наричат различно. Наричат го „кръстника“ на града, шеф на хабаровската мафия и още — неофициален кмет на Хабаровск. Последното е най-правилно.

Той решава много въпроси. Помага на студентите, пенсионерите, следи за реда в града, изглажда конфликти.

Господар.

Но неофициален. Или казано на съвременен език, нелегитимен.

Владимир Петрович е намислил да направи организацията си напълно легитимна. Създава се (практически вече е създадена) асоциация „Единство“. Целта ѝ? Целите са обширни, но главното е да се следи за реда в града и да се изглаждат конфликтите.

Например една търговска фирма е задлъжняла към друга с доста солидна сума. Арбитражният съд ще решава този въпрос година-две. Пудел ще уреди работата за един ден.

Удобно ли е? Удобно е.

Или друг пример (обяснява ми го вече самият Пудел):

— Да предположим, че някой някого е наръгал с нож. Момчето ще иде в затвора... Защо? Той вече се разкайва за стореното. И за пострадалия каква е файдата от това? По-добре виновникът да заплати на засегнатия или да си го отработи при него...

— Но вижте, Владимир Петрович — опитвам се да възразя, — не ви ли се струва, че се мъчите да изградите в мащабите на вашия край модел на криминално-мафиотска държава?

Не убедих Владимир Петрович. И той не ме убеди.

Процес, подобен на хабаровския, протича във всички райони на страната — къде по-бързо, къде по-бавно. Във всеки случай общественото мнение вече клони към легализиране на мафията. Ту тук, ту там (от устата на съвсем интелигентни хора и дори служители

от правозащитните органи) чувам: не се страхувайте от мафията; където има мафия, там има ред.

Например арестуваха петербургския авторитет Малишев.

И тръгнаха приказки: „Напразно затвориха Малишев. При него имаше ред. А сега тамбовците надигат глава, чеченците се размърдаха...“.

А чувам и такива неща: „Защо ни плашите с мафията? Е, ще пострелят малко... Спомнете си Чикаго от двадесетте-тридесетте години. И погледнете днешния Чикаго!“.

Как да им обясниш, че Москва, Екатеринбург, Хабаровск — това не е Чикаго. Пък и в Чикаго не е било така, както се представя в американските филми, а по-леко. При това разприте на мафията са протичали на фона на един здрав живот. В Америка тогава се разразява само икономическа криза и толкоз; тя не е разтърсвана от криминална революция. И най-сетне, американският път си е път на Америка. Нашата страна се нарича Русия. Ние и без това вече две години вървим по американски път и затъваме все по-дълбоко в тресавището...

И така, мафията вече е недоволна от съществуващия ред. Тя настоява да се легализира. Но за това са нужни избори. Колкото е възможно по-скоро. Докато не е настъпило прозрение. Докато вината за бедите в страната може да се стоварва върху парламента.

Именно да се стоварва. Тъй като в страната няма никакво двувластие. Разговорите за двувластието са само приказки за глупаци. Навсякъде, в столицата и провинцията, властта принадлежи на президентските структури, а реалната власт е на криминалните структури. Съветите — от някой филанкишиев в забутан град, до самия Руслан Хасбулатов в Москва — нямат никаква власт. Всичко е само приказки.

За пример сравнете възможностите на председателя на Моссъвет Гончар и възможностите на Лужков.

И въпреки това измислицата за „двувластието“ действа. Значи, докато тя действа, на вълната на ненавистта към консервативния парламент може да се стигне до нови победоносни избори.

Изходът от изборите не е трудно да се предопредели. Всичко ще решават парите. В страната няма никакви по-значителни „честни“

капитали, следователно ще бъдат пуснати в ход парите на криминалните структури.

А са нужни много големи пари — за да заставиш средствата за масова информация да работят за тебе и за да принудиш да отидат към избирателните урни и онези, които в никакъв случай не искат да гласуват, тоест ще отидат, но само за пари.

Всъщност предизборната кампания е започнала отдавна. Присвояват се вестници и телевизионни канали, подкупват се, кой — скъпо, а кой — просто така, дейците на изкуството и „златните пера на страната“. Те, тези дейци, тези телевизионни канали и тези вестници — и които са купени изцяло, и които са за продан, както се казва, засега не знаят как ще отработват дадената им миза. Но ще им кажат. Ще дойде време и ще им посочат фамилията.

Фамилията на кандидата от мафията.

Попитах Володя Пудел ще издига ли своята кандидатура? „Не“ — отговори твърдо той.

И действително няма да я издига. В парламента ще отиде негово протеже. Протежето може да се окаже кой ли не — и настоящ депутат от градския съвет, и театрален деец. Но който и да е той, твърдо ще държи линията на Пудел.

Мафията засега пази в тайна своите кандидати.

Но вече е започнала да формира в своя полза общественото мнение. Чрез средствата за масова информация.

Асортиментът от „шперцове“ към сърцето на читателя е ограничен. Но това не е важно. Главното е да повториш една и съща мисъл няколко пъти. Да повторим и ние.

„Исторически всички първоначални капитали са натрупани по нечестен път. По-късно тези капитали ще участват във възраждането на Русия.“

„Не се страхувайте от мафията. Мафията не засяга интересите на обикновения гражданин. Напротив, тя ще осигури ред.“

„Онзи, който се е нагребил, повече няма да граби.“

И така нататък.

Другите „шперцове“ (по-задълбочени по характер) ще изредим в следващата глава.

Обърнахте ли внимание на публикувания във вестник „Известия“ (от 6 август 1993 година) материал със заглавие „Мафията е

безсмъртна“? Това е едно интервю с полковник Сергей Донцов, служещ в московското кметство.

Според мен материалът е програмен. Той може да бъде разглеждан като начало на откритата пропаганда в полза на мафията.

Доводите са все същите: мафията иска ред, какъв е смисълът да се борите с мафията?

„Мафията е безсмъртна — заявява полковникът. — Тя никога няма да бъде ликвидирана.“

И веднага се привежда доказателство: Сталин се бил борил с „крадците вътре в закона“, изпозатворил ги всички до един, не ги пускал от затворите, и какво? Цитирам: „Да, имаше едно кратковременно намаляване на престъпността за година-две, а после всичко си тръгна постарому“.

Още един „ментърджия“. Тези година-две продължиха най-малко тридесет и пет години. От 1950 до 1985 година. През този период в СССР беше безусловно най-ниската престъпност в света. Дори знаменитата бериевска амнистия през 1953 година не влоши съществено положението.

И още един бисер:

„Главната грижа на моите събеседници (тоест на престъпниците — С. Г.) е липсата в Москва на един истински авторитет.“ И следва просто вопъл на душата (от името на бандитите, разбира се): „Върнете в Москва Слава Иванков (голям авторитет сред престъпния свят — С. Г.)! Върнете Япончето! Той ще сложи ред“.

Изводът на полковника е, че с мафията може и трябва да има споразумение.

Ето заради какво е било замислено цялото интервю.

Изборите приближават. Виждаме, че предизборната кампания е в пълен ход.

Скоро вместо лошия, предизвикващ у всички раздразнение, парламент ще получим друг, две трети, в който ще бъдат протежета на криминалните структури, а в креслото на президента ще седне истински стопроцентов тартор. За тях Елцин е бита карта. На

бандитите не може да се разчита — те ще предадат Елцин при първия удобен случай.

И това именно ще бъде победата на Великата криминална революция. Наричам я Велика, тъй като става дума не за Панама, не за някакъв тесен провлак между два океана; в лапите на криминалните престъпници попадна една шеста част от планетата.

Имам любимо куче. Жена ми също душа дава за него. То я командва, както си иска. Ако сутрин на разходка го водя аз, отиваме в парка. Ако го води жена ми, то я мъкне по любимите си боклукчийски кофи. За него не съществува по-голямо лакомство от това да сграбчи някоя гнусотия. Но жена ми зорко следи да не грабне нещо. То я гледа с жални очи, сякаш ѝ казва: „Ама виж, нали другите стопани позволяват на кучетата си да си похапнат!“. Да, мнозина в нашия район си хранят кучетата от боклукчийските кофи. Защото вече не са в състояние да изхранват своя четирикрак приятел. И това не са някои бездомници или пияници, а честни интелигентни хора.

Те просто не са се вписали в новия ред. Не са се научили да се „нагаждат“, не излизат след работа на улицата да продават цигари и напитки, не ходят до Китай, Индия и Турция за евтини дрънкулки, за да ги препродават после многократно по-скъпо, не пускат децата си да припечелват; те все още се надяват, че трудностите са временни, те вярват в своя Иля Муромец с подпухналото от тежка работа лице, вярват, че той не престава да мисли за тях, честните труженици. Просто сега му пречат тези... Но, дай боже да ги разгони...

По-рано тези хора ходеха на митинги. Сега не ходят, мълчат.

Значи все пак в душите им се е прокраднал някакъв червей на съмнението. Не е възможно все пак да не виждат, че мошениците и рушветчиите непрекъснато се увеличават и скоро ще станат повече от честните хора.

Но честните хора мълчат.

А всъщност от тях и не се иска друго, освен мълчаливо съгласие. На нови избори те могат дори и да не ходят. И без тях гласовете ще стигнат. За това вече говорихме — властта си вербува привърженици по един бърз и сигурен начин.

Но честните труженици трябва да знаят: когато дават мълчаливото си съгласие за създаването на криминално-мафиотска държава, те подписват собствената си присъда. Ако не са могли да се впишат в този достатъчно мек ред, то в новия „суров“ свят мястото им ще бъде в най-задния двор. Разбира се, работни волове са нужни при всеки строй, но тяхното място е в обора.

Онези честни хора, които понякога ги спохождат мисли за родината, трябва да предвидят и други печални последици.

Криминално-мафиотската държава неминуемо ще се разпадне на множество бананови републики. (Тя вече се разпада.)

Такава държава е беззащитна пред външните врагове. Нейните лидери не са способни, на каквито и да е велики дела, те не могат да сплотят около себе си народа, те са в състояние само да го подкупят, но парите няма да стигнат за всички. Те имат бедни душици, на тях са им чужди понятия като „родина“ и „национално достойнство“. В ръководството на такава държава се ценят не умът и самостоятелността на мисленето, а само личната преданост към вожд. Може да си много умен и изключително честен, но не гледаш ли с предани очи вожд в лицето, ще те изтласкат от своя кръг. Та не се ли убедихме вече в това от многобройни примери? Разбира се, никого не уволняват с формулировката „поради липса на лична преданост“. Има по-удобно обяснение: „противник на реформите“.

Но всичко това е глупост, измислица и пропаганден трик: „противници на реформата“. Такива просто няма. Лично аз не съм срещал. Освен неколцина закостенели правоверни. От тях обаче не зависи какво ще бъде времето.

Има хора, които казват, че цената на реформите е безмерно висока. Да, има такива хора. Аз самият принадлежа към тях.

Цялото население на огромната страна подкрепи реформите през 1985 година. Всички жадуваха за промени и разбираха, че застоялото бласто трябва да се очисти.

Ние се сдобихме с много от желаните свободи: свободата на словото, свободата да пътуваме в чужбина, свободата за частна дейност... Нека кажем, че много от това направи Горбачов.

И как не се срамува сегашното ръководство да си приписва плодовете на нашия труд! То поставя именно така въпроса: „Ние сме

за свобода и демокрация, а Тези... искат връщане назад, в казармения социализъм“.

Всичко е тъкмо обратно. Народът жадуваше за обновителни промени, а сегашната власт дърпа назад, към криминално-мафиотската държава, чертите, на която започнаха да прозират още при Брежнев. Затова обществото и тръгна след Горбачов — довери му се и повярва, че той ще опази страната от тази напасть.

Всичко е тъкмо обратно, уважаеми господа!

Именно при сегашното ръководство свободите, извоювани с най-активното участие на населението, се казаха окастрени и осакатени до най-уродливи форми.

Например гласността.

Но каква гласност, опомнете се! Та тя приключи с епохата на Горбачов. Спомнете си само пропагандното омайване преди референдума.

Или свободата на пътуване зад граница.

Някога имаше „железна завеса“. Сега поставиха „златна“. Кой има средства свободно да скита по чужбина? Престъпниците, спекулантите, крадците на държавни пари... Изключенията само потвърждават правилото.

А в какво се изрази предприемаческата дейност, по-добре да не говорим. И така нататък — точка по точка.

Защо ли сега не показвате истинското си лице?

Вашето лице е свършено друго. С него именно вие ще останете в историята.

Като организатори на Великата криминална държава.

---

[1] Герой от „Дванадесетте стола“ на Илф и Петров, тип на „честен“ крадец. — Бел.прев. ↑

[2] Вече са значително повече. — Бел.прев. ↑

[3] Преди държавния преврат беше създадена специална междуведомствена комисия за борба с престъпността. Разбира се, тя не се бореше с никаква престъпност, а събираше компромати за членовете на парламента, за Хасбулатов и Руцкой. Наскоро след победата на 4 октомври комисията беше разпусната. Има основания да се говори, че това не беше комисия за борба с престъпността, а комисия за борба с Руцкой. — Б.авт. ↑

НЕПРЕДВИДЕНА ГЛАВА (ДНЕВНИК)

Книжката, която четете, не беше замислена като книга. Това всъщност са само бележки за филм. Но в един момент от работата над филма изведнъж ясно осъзнах, че филмът ни безнадеждно закъснява. Не че след три-четири месеца той няма да е актуален и съдържанието му ще е неинтересно за зрителя, съвсем не. Той закъснява поради това, че положението с нашата гласност така стремително се влошава и с такъв пълен ход вървим назад, че напълно е възможно в момента, когато бъде завършен, просто да няма на кого да бъде показан. Да няма къде и да няма на кого.

Помислих си дали да не изложа всичко върху хартия и да го предам в Конгреса на народните депутати? На кого ли друг да се оплачеш? Да не би на правителството? Да си излееш болката за страната пред този, който я причинява?

С една дума, така и реших. И твърде бързо, за две седмици нахвърлях тези бележки. Завършвах с думите:

„Господа депутати! Защо ви разказвам всичко това? С надежда, че ще оправите положението и ще спрете унищожението на Русия? Не. Не разчитам на това. Аз изобщо смятам, че дните ви са преброени. Вие сами си подписахте присъдата в деня, когато за пръв път се опънахте и не проявихте лична преданост към вожда.

Вие не сте първите. Първи жертви станаха старците и ветераните. Просто ги отритнаха и престанаха да ги зачитат, като ги обявиха — тях, борците против фашизма — за червено-кафяви, тоест за фашисти. Те бяха отритнати. Присмиват им се и никой не ги възприема сериозно.

Нация, която предава своите старци, няма право на съществуване. «Ние като нечестиви езичници принесохме

в жертва родителите си! Кому? На кой идол?» (Фразата е от филма «Русия, която изгубихме».)

Време е и вие да се оттеглите. И не градете илюзии. Светът няма да се преобърне, когато ви изгонят. Толкова силно сте дискредитирани от печатните и електронните средства за информация, че...

По-скоро обратното — светът ще ръкопляска, когато ви изгонят. Вестниците ще се залееят от възторжен лай. Моите колеги кинематографисти ще организират в Дома на киното тържествена вечер. Ще излезе например Нона Мордюкова и, ако се съди по това, което бръщолевеше преди референдума (тогава в Дома на киното беше организирано едно нощно сбирание на вещици — не мога да го нарека иначе), ще каже, обляна в горещи сълзи, приблизително следното:

— Борис Николаевич, много добре е, че ги разгонихте... тези. Много добре! Сега вече ще се диша леко и всичко бързо ще се оправи... Колко ли тревоги изживяхте, бедният. Елате тук при нас, починете си. Ние толкова ви обичаме..."

Може този път тя и да не излезе. От април изтече много вода. Бавно идва прозрението. Та то е от ясно по-ясно колко целенасочено се унищожават родната култура!

Твърдо зная едно: светът няма да се преобърне. Няма да започне гражданска война. Е, из улиците тук-там ще има демонстрации, но бързо ще ги успокоят. Има възможности за това. Още не е включвана в действие основната подкрепяща режима сила — престъпната армия на „бултериерите“.

Та представете си, пиша аз тези редове и изведнъж в стаята се втурва жена ми и крещи:

— Преврат!

Всичко е както преди две години.

Тичам към телевизора. На екрана — едно лице, както е прието да се казва в Русия, след як запой. Бръщолеви на срички чужд текст.

Вижда се по очите му, които се местят от едната на другата страна — следят „бягащия ред“.

Край!

Матросът Железняков топурка с подкованите си ботуши по сцената.

Е, сега в моята работа ще настъпи дълга пауза. Трябва да видя какво става по улиците. Да не говоря вече за бденията пред телевизора.

На следващата сутрин тръгнахме с камера по Москва. Интервюирахме само мошеници — слава богу, че не трябваше да ги търсим дълго.

Всички в един глас казваха:

— Одобряваме!

А от екрана на телевизора коментаторите твърдят:

„Събитията в страната не оставят никого равнодушен.“

Ох, колко грешат. Половината страна остана съвършено равнодушна към това, което стана. А мнозина дори не знаят какво се е случило. И не само в Чукотка или по затъntenите села в Нечерноземието. Тук, в Москва. Аз самият разговарях с неколцина млади хора.

— А какво е станало?

— Ама вие не знаете ли?!

— Не...

— А телевизорът...

— Не го включавам. И вестници не чета. Слушам радио „М“ — там има музика...

Първите отзвучи от чужбина: Клинтън мисли.

Интересно за какво. Немислимо трудно е да се предугади отговорът му.

Наминах към Белия дом. Около него имаше рехави барикади, а на асфалта купчинки камъни — оръжието на пролетариата.

Защитниците са само старци и... как ли по-меко да се изразя, болни хора... Озлобени и нещастни...

А къде са другите? Онези двадесет-тридесет-четиридесет или колко ли там процента от населението, които подкрепиха парламента на референдума? Да не би да са станали привърженици на Елцин? Не, данните от проучването на общественото мнение сочат, че рейтингът на Елцин неизменно спада.

Апатия. Дълбока апатия е обхванала страната. Къде се дяна онзи искрящ от енергия обществен темперамент, който няколко години разтърсваше страната? Излъгаха ни с Преустройството. В страната властват крадци. А крадецът, когато бяга с откраднатото имущество, обикновено вика: „Дръжте крадеца!“. Хората се стъписват, объркват се и крадецът дим да го няма. Спомняте ли си една сцена от филма „Мястото на срещата не се променя“? Джебчията Кирпича е заловен на местопрестъплението. Какво прави Кирпича? Вика: „Граждани! Вижте как тези бандити извиват ръцете на фронтовака!“. Дълго преди преврата пропагандата представи депутатите като чумави. И все с похвата на крадците: „Дръжте крадеца!“.

Превратът беше още само в мислите, а „честните“ журналисти вече се бяха разтичали нагоре-надолу, за да изкопават компромати за онези, които сега са затворени в Белия дом.

На предишните страници ви обрисовах ситуацията с кражбите в нашата страна. Ситуацията съвсем не е такава, каквато се опитват да ни я представят средствата за масова информация.

А народът мълчи. Хората не могат да бъдат лъгани безнаказано. Отговорът ще бъде дълбоко равнодушие.

Всъщност може би тъкмо такава е била целта. И около обсадения парламент стоят само старци с червени знамена. „Да върнем миналото!“

Един страничен наблюдател, който не разбира много от тънкостите на политиката, би си помислил, че и тези, които са в Белия дом, искат същото — да върнат миналото.

Влязох в Белия дом. Попитах още първия срещнат:

— Как е настроението?

— Бодро е. Потъваме.

Руцкой честно си призна пред журналистите, че не е бил подготвен за такава ситуация.

Не я предвиждал.

Значи лошо помни историята. Прокълнатите дни в Русия започнаха именно с това, че разгониха парламента.

В приемната на Руцкой срещнах председателя на Комитета за борба с престъпността Асламбек Аслаханов. Движи се някак странно приведен и едва си мести краката. Какво е станало?

Превратът го заварил в някакво затънтено място. Трябвало веднага да излети за Москва, а той не можел да помръдне — обадила се стара болест. Наложило се спешно да го оперират. С ръждясал скалпел, без упойка. Нямало и никакви лекарства.

И ето го в Москва.

Преди няколко години и аз самият претърпях такава операция. Разбира се, при отлични условия, с обезболяване и изключителен хирург. Но знам какво е това нещо и каква е болката! Не да пътешестваш, ами до тоалетната не можеш да стигнеш.

— Е, как можа, драги?

— Представяш ли си, ако бях останал там да лежа... Как бих обяснил после на другарите отсъствието си?

Може и да съм наивен човек, но не вярвам, че може да се постъпи така не заради висока цел, а заради апартамент, топло място и заплата. Папагалите от телевизионния екран непрекъснато ни уверяват — нас, телевизионните зрители, че депутатите стоят в обсадения парламент, защото се боят да не изгубят топлото място, квартирата в Москва, привилегиите и голямата заплата.

Е какво пък, те си имат своя логика. Един от първите укази на Елцин е именно на тази тема — обещава се на депутатите, които предадат другарите си, да им се изплати заплата за цяла година. Обещава им се топло местенце. То може да се намери — чиновническият апарат сега е по-голям, отколкото при комунистите.

Навярно сред депутатите ще се срещнат и такива, които да бъдат купени за тези тридесет сребърника. Този, който е подсказал на президента такъв ход, е умна глава.

Макар и подлец.

Сряда, 22 септември, 18 часа и 25 минути. Телевизионни новини.

Елцин със силовите министри е на Пушкинския площад. Среща с московчани.

Боже мой! Та езикът му се преплита!

20,00. Програма „Вести“. Настанявам се удобно пред телевизора, запалвам цигара и викам жена си.

Но тези кадри вече ги няма. Изрязали са ги.

А как ли са ги пуснали в 18 часа?

Ситуацията, както разбирам, е била такава.

През деня, около 16 часа, Борис Николаевич се е срещнал със силовите министри.

В Дома за приеми.

Пийнали и хапнали, поздравили се с победата, а след това Борис Николаевич се отметнал в креслото и произнесъл:

— Е, хайде. Да вървим при народа!

Елцин не ме учуди, какво да му се чудиш.

Учудиха ме силовите министри.

Та нима нито един от тях не се е осмелил да каже на вожда:

— Може би да отложим, Борис Николаевич?... Може би да оставим за утре — да вървим при народа...

Спомняте ли си, че вече говорихме: в мафиотската държава най-много се цени личната преданост към вожда.

Ето ги и всичките новини — в този час.

Ще чакаме по-нататъшното развитие на събитията, а сега нека продължим работата над книгата.

ИМА ЛИ РУСИЯ БЪДЕЩЕ?

Да надникнем в бъдещето.

Тъкмо затова тръгнах да пътувам из страната, та с очите си да видя кълновете на бъдещето. Може би напразно вдигам паника, може би наистина всичко ще се разсее. (Макар че това много наподобява разсъжденията на бременна гимназистка.) Но изведнъж... Изведнъж някъде се показва едно кълнче, от което рано или късно ще разцъфне здрав цвят.

Поразяват ме хората, които всеки ден излъчват в ефира програмата „Време“, или както там се нарича тя сега... Днес работата им е по-тежка, отколкото при комунистите. Как ли трябва, изплезили език, да кръстосват страната, та сред хаоса и разрухата всеки път да изнамират нещо, което да потвърждава правилността на ставащите в страната промени.

Еди-къде си прибрали невиждана реколта (само че няма с какво да я превозят — няма ни пътища, ни транспорт), еди-къде си работниците си вложили много успешно ваучерите, еди-къде си някой изобретил вятърна мелница (продадоха всичкото гориво и заговориха за ветроенергия). Тежка работа, да ги съжали човек.

И така, да надникнем в бъдещето.

Какви са съставните части на щастливото или не щастливото бъдеще?

Схематично, това е сегашното състояние на науката, медицината, правозащитната система, отбраната. Е, разбира се, и на образователната система, децата... Каквито пораснат децата, такава ще бъде и страната.

Във Владивосток се промъкнахме през оградата на Н-ския секретен завод за ремонт на военни кораби и подводни лодки, купихме от морячетата на военния кораб наркотик и по същия път се върнахме обратно. Можехме да минем и през пропуска. Тези, които не са униформени, пазачът ги пуска — трябва само да произнесеш

вълшебната дума. По територията на завода се шляеха няколко млади момчета, дошли тук със същата цел — за наркотик.

По наша молба милицията даде във вестника обява уж от името на някаква фирма: „Купуваме оръжие“. Засипаха ни с предложения. Спряхме се на... отровните вещества.

Отидохме на срещата. Двадесет и шест годишен старши лейтенант, химик, началник на склада, докара бидон със силно отровно вещество. По 2000 долара за литър.

С един бидон може да се отрови голям град.

Някога могъщият Тихоокеански флот сега не е способен да решава занапред бойни задачи. Най-малкото, не в предишния обем. Той просто се отоплява и някак си съществува. Главната опасност за русите идва от това, че не се прави планов ремонт на ядрените кораби и атомните подводни лодки.

До Владивосток е заливът Новик. Естествено надеждно прикритие за флота. Да бяхте опитали само по-рано да се промъкнете в този залив!

През тесния канал влязохме с катер в залива — никой не ни спря. На брега под открито небе — хиляди торпеда. И нито един часовей на кулата. Корпусите на торпедните апарати ръждясват, а вътре — десетки хиляди тонове силен взрив. Съвсем наскоро експлодираха складове с боеприпаси край града, имаше и жертви. Вчера предадох по телевизията, че е избухнал минен склад. Какво ли следва?

На автопазара във Владивосток се заприказвах с млади офицери моряци. В събота и неделя с разрешение на началството момчетата са принудени да припечелват на пазара — в охраната. Ами как да живеят? Жилището, което наема всеки от тях, струва 100 хиляди, а флотът отделя по 30–40 хиляди. При това какво жилище! На края на града, отоплявано с въглища (които трябва сами да си купят и докарат), топла вода няма, а клозетът е в двора.

Момчетата служат на остров Руски. За да са навреме в службата, трябва да станат в 5 сутринта — да прекосят целия град и да успеят да хванат морския ферибот. В къщи се връщат към 11 вечерта. Не хванеш ли ферибота, трябва да пренощуваш при някого от познатите на кораба.

Много неща ми разказаха те!

Например историята с влекача „Фотий Крилов“.

Впрочем едва пристигнал във Владивосток, аз веднага започнах да се интересувам от подробностите на тази загадъчна история. Но не можех да ѝ хвана края.

— Ами не сте питали, когото трябва — обясниха ми младите офицери. — Питали сте началниците с големите звезди, а трябва да питате лейтенанти, не по-нагоре. Началниците нищо няма да разкажат, самите те здравата са се накуснали.

В Тихоокеанския флот имаше един мощен влекач „Фотий Крилов“. Само наименованието му е влекач. В действителност това е огромен, супермодерен кораб, единствен от този клас в света.

Помните ли историята с Дома на съветската наука и култура в Берлин? Същото нещо е и тук. Дали го под аренда на чуждестранна фирма — с капитана и екипажа. Тази фирма пък го дала на друга компания, американска. Отначало всичко вървяло добре, а после се заяли с документите — липсвала някаква юридическа подробност. Сега вече отпратили и екипажа към къщи, в Русия. И огромният военен кораб изчезнал безследно, пропаднал в южните морета.

Удивително богата и щедра е страната ни. Корабът на стойност милиони долари е даден за 5–10 хиляди — мисля, че чужденците не са дали повече за подкупи.

Всичко това ми разказаха офицерите, като се подсмиваха. Разбира се, смехът беше горчив. Момчетата прекрасно разбират какво става.

— Какво ви кара да служите? — питам.

— Е, още е останало разбирането за чест, за дълг. Клетва все пак сме давали. Ами кой ще служи? Погледнете — навсякъде воюват...

— Я кажете, способен ли е нашият флот да изпълнява сега бойни задачи?

— Засега — да. Разбира се, не в предишния обем. Но дълго така не може да продължава. Много офицери вече служат по инерция. Вече се оглеждат — накъде ли да се скатаят...

Така стоят нещата във флота.

В сухопътните войски не е по-добре.

Разказвам само това, което видях със собствените си очи.

Мотострелковата дивизия, разположена в Даурия, е попълнена с войници... 9 процента!

Бойният дух на армията...

Какво да ви кажа за бойния дух?...

През юни в Германия изпращахме два авиационни полка. Завръщаха се в родината. Последният самолет се издигна във въздуха, ние отидохме в офицерската столова и изпихме по чашка — за тези, които са на път. Командирът погледна часовника си и каза:

— Пресекли са границата...

— Как ще ги посрещнат там? — попитах аз.

Командирът се усмихна:

— Добре, ако им дадат постеля...

Страшни процеси протичат в армията. Опитват се да заставят оставените зад чертата на бедността офицери да се „въртят“, да търсят начини (най-често нечестни) да си изхранват семействата. Искат да ги „накиснат“, да ги направят свои съучастници — тогава те няма да имат изход. Искат или не искат, ще бъдат принудени да поддържат съучастниците си. Да подкрепят режима.

Скоро армията ще стане абсолютно небоеспособна. Мисля, че бойният дух на армията беше окончателно подкопан след случая на таджикско-афганистанската граница.

Боят продължава 16 часа. За 16 часа е възможно да се прехвърлят батальони от Камчатка. Да не говорим вече за съвсем близките части.

Първите минути момчетата още попоглеждали часовниците: ей сега ще им дойдат на помощ... После започнали да мрат.

Лошо е да мреш, когато знаеш, че си предаден.

Казват (не просто казват — свидетелствуват!): петнадесет часа не могли да докладват на президента!

В какво състояние е бил?

Защо не излезе по телевизията и не обясни на народа? Аз, руският гражданин, искам да зная. Там, на границата, загинаха мои деца!

Защо парламентът не се събра и не поиска от президента отчет какво е правил в тези часове — по минути?

Събитието е изключително. За последен път такова нещо се беше случило на 22 юни 1941 година. Тогава граничарите бяха предадени от Сталин.

А този път от кого?

Безпощадни сме към Сталин (и справедливо!), но нека бъдем безпощадни към всеки, който е тръгнал по неговите стъпки!

Стана това, за което не можеше да мечтае никакво ЦРУ. Могъщият Голиат сам падна ничком и като молеше унизително за пощада, запълзя на колене към победителя.

Затова не вярвам в заговор на ЦРУ.

Макар че всичко, което стана, отговаря на плановете на ЦРУ.

Но повтарям: за такова нещо те не смееха да мечтаят. Не вярвам и в заговор на западните държави.

Макар че тук не е минало без участието на Запада.

Но това им е в кръвта, те са ръководени от инстинкта, от общността на интересите. Глутницата вълци, когато гони елена, не се договаря кой ще е отзад, кой отстрани. Ръководи ги инстинктът, общата цел. Догонват елена, впиват се в хълбоците му, повалят го на земята... И еленът вече не може да се вдигне.

Това, че са се впили в хълбоците на Русия, е очевидно. Аз искам да разбера повалили ли са я или още не. Ако са я повалили — тя няма да се вдигне.

Единственото утешение е, че Западът ще се задави с Русия. Той няма да може да смели такова тлъсто парче.

Поне по отношение на престъпността... Превръщането на огромните територии в криминална зона обезателно ще повлияе върху изменението на криминогенната обстановка в целия свят. Дори вече влияе.

Така че нашите сълзи и тях ще намокрят.

Нещастна беззащитна страна! С нея още не са се заловили както трябва. Например наркобароните от наркомафията само се вглеждат в нея, опипват пътищата към огромния пазар.

През пролетта на тази година петербургската митница задържа партида наркотици от Колумбия с нечувани размери. 1000 кг кокаин! Кокаинът пристигнал в контейнер с консерви. На консервите било написано: „Месо с картофи“. В някои кутии се оказало действително месо с картофи, а в други — пресован кокаин. Загънат със специална лепенка, обработена с вещество, предпазващо от кучета.

Контейнерът с кокаин е само началото. Нашият пазар ще може да погълне хиляди тонове от това отровно биле.

А замисляли ли сте се над това къде, в коя страна на света могат така лесно да се перат наркодолари? Процесът още не е започнал истински, но той непременно ще се развие. Че как иначе? Щом

границите са прозрачни, щом има хаос и разруха, щом системата е такава, че е възможно просто и безнаказано да се перат всякакви „мръсни“ пари.

Наличието на такава огромна „пералня“ ще подтикне, въодушеви и ще влее нови сили на престъпниците от целия свят.

Ето защо казвам, че Западът непременно ще се задави с Русия. Жалко само, че няма да можем да видим неговата агония.

За две години страната стана съвършено беззащитна и пред действията на чуждестранните разузнавания.

Те действат нагло и открито. Ние им помагаме, както можем. Сега вече няма тайни. Никакви и от никого.

Цялата информация (от ведомствата и министерствата), която стига до правителството, рано или късно отива на Запад. Някои журналисти вече открито, без да се стесняват, размахват от телевизионния екран документи с гриф „секретно“. Щом нашите журналисти се сдобиват така лесно със секретните документи, представям си колко е просто да ги купят за долари чуждестранните журналисти.

Ще обърна внимание на читателя върху още един аспект.

Главната си агентура на Запад Комитетът за сигурност събира веднага след Втората световна война. Европа лежи в руини; хаос, разруха, липса на ред — най-удобното време за вербуване на агентура. После Европа се измъква от бедата, европейските страни живеят по-добре и са по-богати от нас, но агентурата продължава да се труди за съветското разузнаване. (Тези откровения почерпих от разговорите с ветераните от съветското разузнаване. Те, тези млади, пълни със сили генерали, сега са пенсионери — вечер се събират да играят шах... През август 1991 година те сами се уволниха от разузнаването, виждайки, че нито опитът им, нито знанията, нито трудът им са нужни сега някому.)

Сходна картина, само че с обратен знак, се наблюдава сега у нас. На Запад нали също не са глупаци и пресмятат всички варианти. Не изключват и този, че на власт ще дойдат разумни и предани на родината хора и Русия ще се измъкне от бедата. И западните разузнавания си вербуват агенти — сега. Предварително. Работата върви успешно. Главните обекти на внимание от страна на западните разузнавания са тези, на които, както се казва, не им е много чиста

работата, хората, съвместяващи бизнеса със службата си в държавни учреждения.

Съвсем не е измислица и наличието на „петата колона на Запада“ в нашата страна. С тази роля се е заела образованата част от обществото ни: дейците на изкуството, философите, журналистите — „златните пера на страната“ (навярно те така наричат себе си). Всички те не се трудят безплатно, на всеки е платено. Един е поканен с лекции, на друг са дали пари за филм, на трети — хонорар за статия, на четвърти са започнали да му издават книга на Запад...

Задачата на „петата колона“ е да подготви почвата за експанзия. Колонизаторите трябва да влязат в страната като хора, които ни носят демокрация и цивилизация.

В ход е открита пропаганда на западния начин на живот и западната масова култура.

Извършва се западнизация на страната.

Не бива да се бърка с либерализация!

Западнизацията е папагалстване. Празно, глупаво и недостойно за човека.

Убива се дори езикът. Живият и образен език, на който са написани толкова шедевори на световната литература. Какво струва само една дума — „ваучер“!

Старинните руски градове се изпъстриха с табели на чужд език.

Под прозореца ми има зеленчуков магазин: картофи, зеле, моркови. Веднъж поглеждам през прозореца, а на магазина нова табела: ГРИНХАУС. Асортиментът си е същият: картофи, зеле и моркови, но — Гринхаус. Сега непрекъснато слушам от жената: „Отивам за малко до Гринхаус и се връщам“.

Скърцат „златните пера“, бързат да създадат идеология, облекчаваща чуждестранното нашествие. Комплектът ключове към сърцето на читателя пак е така беден, но действа без прекъсване. Главното е да се внуши общата нагласа, че Русия е една негодна за нищо страна, че народът е груб и невеж, че това е страна на глупаци; че Русия не е имала никаква история (история, с която би могла да се гордее), нея винаги са я били; че случилото се през 1917 година не е народна трагедия, не е пришествие на Антихриста, а историческа закономерност; старата Русия е била бедна и невежа, а сегашният народец е просто добитък — погледнете само този парламент; и

изобщо в тази страна не може да има нищо свястно, единственият път е в нея да се насади демокрация по западен образец.

Такава е общата нагласа. В средствата за масова информация тя се изразява по-усукано, но смисълът е този.

А ето и още един ключ, предназначен за това, да отворим вратите на чуждестранния търговец.

„Чуждестранните капитали изиграха значителна роля за възникването на руския капитализъм.“

Мисълта безусловно е правилна, но бедата е, че чуждестранният капитал не бърза към Русия. На капитала, особено на едрия, му е нужна стабилност в страната, нужни са му гаранции срещу всякакви политически изненади. Едрият капитал си планира работата за много години напред.

И обратното, навират се при нас от чужбина бедни шмекери с единствената цел да отмъкнат каквото могат, докато е евтино. (А евтино е, защото с откраднато.) Колко само такива фирмаджии хитреци преминаха през страната ни! Дошъл беден, отишъл си богат — това е една обикновена история.

Ще опиша една от най-разпространените схеми. Преди около две години тя действаше успешно.

За да регистрираш собствена фирма, да речем в Лондон, са нужни около 14 фунта. Това може да направи дори човек, без каквото и да е състояние. Пристига новоизпеченият фирмаджия в Русия и започва да действа. Понякога без успех, но най-често успешно. Ако ли пък е и бивш съветски гражданин — изобщо няма проблеми. Той отива при свой съученик, днес голям началник, например при директор на молибденов комбинат, и му казва: „Мога да взема от тебе молибденови отпадъци. Имам купувач в чужбина. Ще ги взема почти без пари, но ние с тебе ще съставим «страничен» договор, според който аз ще ти вложа в западна банка прилична сума. Става ли?“.

Връща се фирмаджията в страната, където живее, отива в банката и показва договора. Там са смаяни — договорът е суперизгоден. Отпускат му заем. А заемът е нужен само за да се прехвърли стоката при купувача. И работата се завърта.

Съществуват много други схеми, които също така действат.

Не мога да се стърпя — трябва да разкажа една възхитителна история.

Имам един познат на Запад. Работеше някога при мене като помощник-режисьор на първия ми филм. После емигрира в Америка. В годината 1989, в разгара на Преустройството, пристига в Москва. Срегнахме се. „Как живееш, Вова?“ Оказа се, че живеел лошо, едва свързвал двата края. „Защо ни споходи?“ — „Искам да търгувам със Съюза. (Тогава още беше Съюз, ако си спомняте...) Искам да купувам оттук дървен материал, нефт, карбамид, метали...“

Та тоя „карбамид“, кой знае защо, особено ми се запечата.

„А пари имаш ли?“ — питам. „Не, разбира се.“ „Е как тогава?“

Тресе се от смях, не можеш да го спреш. „А бе ти какво — обяснява ми той през смях, — не ги ли знаеш нашите хора? Че аз тук за едно видео, за едно магнетофонче половината страна ще купя...“

Сега, разбира се, нито видео, нито магнетофонче, нито нещо със запазена чуждестранна марка ще мине. Сега направо давай тлъста сметка в банката.

Мина година. Включвам веднъж телевизора... Божичко! Моят познат Вова! Седи в компанията на млади съветски бизнесмени и ги учи на бизнес по американски. „Аха! — казах си. — Значи на Вова работите му вървят. Мъкне навярно оттук и дървен материал, и нефт, и метали, и карбамид...“

Не искам да черня всички чужденци. При нас идват и честни западни бизнесмени. Но не съм срещал такива, които да са доволни от бизнеса си с нашите граждани. Срещал съм, по-вярно изпращал съм, такива, които спешно са отпътували оттук. С изкривено от ужас и погнуся лице, с една и съща фраза в устата: „С този хора неважможна работи!“.

С една дума, срещат се различни чужденци. Но повечето от тях все пак са си чисти грабители.

А кажете ми, моля ви се, кой би отворил вратата си на един грабител с лост за разбиване на каси?

Друго нещо е, когато на вратата звъни почтен господин.

Задачата на „златните пера“ е да създадат на грабителя „лице“. Да го представят на почтената публика като продължител на традициите на зараждащия се в Русия капитализъм, пристигнал в нашата страна, с цел да ни помогне, да ни научи, да ни нахрани, да ни насочи по истинския път.

Нека продължим разговора за основните съставни части на бъдещето на страната.

Науката.

Какво ли може да се добави тук, което читателите да не знаят. Още повече че мнозина от тях сами са научни работници.

Науката не търпи прекъсване. Прекъсване за една година означава изоставане за десет-петнадесет години.

Следователно ние сме изостанали от цивилизованите съседи с около тридесет години.

Дори комунистите и най-жестоките комунистически управници мислеха за бъдещето. Грижеха се за науката.

А ние зачертахме бъдещето си. Огромният научно-технически потенциал, който нашата страна изучи и отгледа, работи вече за чуждата наука.

През лятото посетихме Арзамас-16 — главния ядрен център на страната.

„А защо ни е ядрена бомба? — ще каже някой прогресист. — Защо? Бившият враг номер едно сега е наш приятел.“

Ето още една нечиста мисъл, която бойците от „петата колона“ се опитват да насадят в съзнанието на широките маси.

Да изтръгнат от повалената Русия „ядрените зъби“ — това е най-желаната мечта на Запада. Тогава той би разговарял с Русия другояче. Западът завърши победоносно „студената война“ със Съветския съюз. Бяха нанесени последните съкрушителни удари по държавността, финансовата система, високите технологии. Ние се превърнахме в суровинна държава. Но да лиши Русия от атомно оръжие — за това Западът дори не смееше и да мечтае.

Днес неговата неосъществима мечта е близка до сбъдване.

Проблемът накратко.

Ние осем години не сме провеждали ядрени опити.

Американците ги прекратиха вчера. Нова, още помощна ядрена бомба не е нужна. Дори онази водородна (сахаровската) беше взривена с половината заряд. Опитите отдавна вече се провеждаха, с цел да се усъвършенства безопасността на бомбата. Моментът е важен. Бомбата не трябва да бъде източник на опасност за своя народ. Тя трябва да

бъде застрахована от ядрен тероризъм. Освен това всеки заряд остарява, ръждясва, в него протичат някакви процеси. Те трябва да се изучават.

Още днес може да се каже: американското ядрено оръжие е по-безопасно от нашето. През всичките тези години американците го усъвършенстваха. А освен това нашите съперници работеха и по моделирането на ядрения взрив. Тоест — дори без да взривяват бомбата, да имитират взривяване на малък модел с лазерно устройство. Такива работи провеждахме и ние, но ги спряхме поради липсата на финансиране.

За разлика от нас, нашите американски приятели не споделят своите секрети. Кой знае, може би вече са близо до решаването на проблема за моделирането.

Руско ядрено оръжие стои на бойно дежурство и в други страни. Огромно количество от него е в Украйна. Там не се доставят резервни части. Сега вече световната общественост има всички основания да бие тревога: руското ядрено оръжие е ненадеждно! Работата е за „сините каски“.

Изключителният елитен научно-технически потенциал, събиран в Арзамас-16 десетилетия наред, сега бездейства. Тези хора са хвърлени на пазара. А какви стоки могат да произвеждат?

Както навсякъде в областта на науката, и тук сега има миграция. Учени, носители на секрети, напускат Арзамас. Днес те още живеят в страните на ОНД, но утре могат да се озоват в чужбина.

Когато напускаше поста си, президентът Буш прокара през парламента закон, облекчаващ имигрирането в САЩ на наши учени, специалисти по ядрена физика. Всеки от новите ми познати — учени от Арзамас-16 — е получавал покана да се премести на Запад (или на Изток — в Япония например или в Корея). Но всички те са хора от старата формация и понятия като „чест“, „достойнство“ за тях не са празни слова.

Извършва се бясна миграция. Все още не от сферата на ядрената наука, но утре и това ще стане. А първокласни специалисти от други области на науката напускат страната ежедневно. Отношението към тях на Запад е като към треторазредни хора.

Ще цитирам един любопитен документ (от Архива на Върховния съвет), той добре характеризира отношението към руските

специалисти.

От Холандия съобщават: „В базата на фирма «Гриод Гроеп» се планира да бъде организирана система за подготовка на чуждестранни кадри за работа в Африка, където холандските специалисти отиват без желание поради лошите климатични и жизнени условия. Експертите смятат, че специалистите от Русия ще бъдат удовлетворени от всякакви условия, а заплащането на труда им ще съставя едва 25–35 процента от равнището на заплатите на западноевропейците в тези страни“.

Но да завършим с проблемите на Арзамас-16.

Заплатата в главния ядрен център на страната е два пъти по-ниска, отколкото в градския медицински изтрезвител. А и тази заплата три месеца не е изплащана.

Извършва се вътрешна миграция. Блестящи физици и математици отиват в търговските структури.

В същото време при нашите ядрени съперници зад граница финансирането не е променено. Изследванията по усъвършенстването на оръжието продължават с пълен ход.

Като слепци, водени от сляп водач, ние се движим направо към пропастта.

В Арзамас-16 ни довърши посещението на поликлиниката — единствената болница в града.

Там вече не се извършват планови операции. Няма нито лекарства, нито обезболяващи препарати, нито превързочни материали, нито бельо за леглата...

Още не сме достигнали главното (това ще стане в другата глава), а и изложеното вече е достатъчно, за да се досетим, че Русия я очаква позорно бъдеще. Тя ще се превърне (и вече се превръща!) в колония. Но тъй като сегашните лидери, унищожили всички придобити по време на преустройството завоевания и преди всичко свободата на словото, въпреки това непрекъснато твърдят, че сега е демокрация, писателят Александър Зиновиев много сполучливо определи техния режим като колониална демокрация.

Ето какво пише той за нашите „ръководни идиоти“:

„Когато стана ясно, че всичките им замисли с реформите се провалиха, за да си спасят кожата и за да си задържат позициите, те поеха пътя на предателството.

И какво става сега? Разгромява се страната. Това се правеше още в рамките на Съветския съюз. Съветският съюз вече е разгромен. Сега предстои да се дезинтегрира и разгроми Русия — демилитаризация и унищожаване на нейните въоръжени сили и превръщане на Русия в нова колония от нов тип.“

ДНЕВНИК (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Най-после в чужбина се ориентираха. Клинтън след дълги размисли одобри действията на Елцин. Ах, каква изненада!

Ако той се беше опитал да разгони американския парламент, какво ли би станало с него?

Ориентираха се и Мейджър, и Митеран, и нашият приятел Хелмут.

Западът даде съгласието си за съществуването на узурпаторската власт. Мисля си, че това съгласие беше получено от Елцин предварително. Без съгласието на Запада тази власт отдавна вече не предприема никакви действия.

Е, ами Кравчук, Назърбаев, Снегур?

И те го подкрепиха.

Като комунисти — комуниста.

А виж, Илюмжинов не го подкрепи. Човек загадка е този Илюмжинов.

А ето и ново дваисет! Върнаха Шумейко. Следствието не намерило в действията му състав на престъпление.

Дали пък цялата тая каша с преврата не се забърка заради това? Предположението не е дотам безумно. Та нали разтуриха Съюза, за да премахнат Горбачов.

Около Белия дом приижда все повече народ. Днес през площада са преминали около сто и петдесет хиляди. Пристигна отряд от Приднестровието.

Много от районите не подкрепиха Елцин.

Нов указ: тези, които не са се подчинили, да бъдат уволнени!

Народовластие в действие: да бъдат уволнени избраните от народа?!

Губернаторът на Брянска област Лодкин е бил просто изхвърлен от ооновците на улицата. Пребили всички, които им попаднали под ръка.

Създава се впечатление обаче, че работите на властта не са много добре. Сега им трябва някоя и друга жертва, като онези момчета, които

през август 1991 година се хвърлиха под горящия сляп танк.

Тъкмо го помислих — и съобщиха за жертви. На „Ленинградския проспект“ е извършено нападение върху щаба на ОНД. Убити са един милиционер и жена на прозорец на около триста метра от трагедията.

Мътна работа. Арестувани са девет души, но този, който уж е стрелял, не е арестуван. Арестуван е полковник Терехов. Но — в къщи. Подлъгали го с измама да излезе и го арестували. Видях веднъж този Терехов. Фанатик. Такъв, разбира се, е способен да извърши какво ли не. Но в дадения случай има нещо нечисто. Адвокатът на Терехов разказва, че той е бил бит така, както биели при Сталин. Предавали го от ръце на ръце.

Не, работата е тъмна. Очевидци твърдят, че това си е била една обикновена мафиотска разправа. И затова се е стреляло.

Интелигенцията пред Белия дом е малко. Неслучайно две години средствата за масова информация се стараят толкова и разпалват омраза към депутатите.

В деня на преврата, буквално няколко часа преди него, имах разговор с един деец на изкуството. Оплаках се, че няма вицове. Доказателство, че обществото ни е безнадеждно болно. По-рано каквото и да измъдреше правителството, на следващия ден имаше виц. И някак си ти ставаше по-леко.

— Ама защо? — каза ми този деец. — Наскоро с жена ми чухме един виц. Много е смешен...

„Може ли да се приватизира конституцията? Може.
Ако на всеки депутат се даде по някой член.“

Такива ми ти работи. Един известен пианист предлагаше идеологическите противници да бъдат бити с канделабри, яростната демократка Ирен Андреева умоляваше Елцин на срещата в Большой театър да бъдат използвани старите методи за пропаганда („Борис Николаевич! Но вие самият сте бивш партиен работник, вие трябва да помните как се прави това...“), а ето сега — всекиму по някой член.

И отчаяните глави в Белия дом не изостават от противниците си. Подобриха кодекса. Допълниха члена за посегателство върху

конституционния строй с фразата „включително и разстрел“.

Един голям дипломат предложи тази поправка.

Макар че ако говорим честно: има ли по-тежко престъпление (освен зверското убийство, разбира се) от посегателството върху конституционния строй, върху народовластието?

В Белия дом междувременно са изключили телефоните и електричеството. Няма вода. Не работят помпите в подземие. Домът е построен неудачно — долу се събират подпочвени води, които трябва да бъдат непрекъснато изтегляни с помпи.

Водата в подземията приижда. Още малко, и ще пробие канализацията. Пресата ликува: „Скоро депутатите ще се удавят в екскременти!“.

Подразделенията от вътрешните войски се потягат. Кордонът около Белия дом става все по-плътен.

А комунягите все пак бяха по-меки. И по-честни. Онези три дни през август ги прекарах в Белия дом. Защиствах „демокрацията“. Никой не ни изключи нито телефоните, нито светлината. Живеехме си напълно комфортно. Помня последната нощ с Ростропович. Шампанското се лееше като река. Никой не ни нападеше и не стягаше обръча. Обратното — ние насочихме цевите на танковите оръдия.

Не, тези момчета са по-твърди. Те няма да се церемонят.

А ние упреквахме комунистите в жестокост.

Впрочем какво говоря? Елцин не е ли комунист? Аз някак си периодично забравям за това. Например на 12 юни 1991 година го забравих. Съвсем ми изскочи от паметта.

Та беше ли възможно да се направи кариера в партийния апарат, в стария партиен апарат — кариера до кандидат-член на Политбюро! — без нито веднъж да предадеш и продадеш, без да премълчиш, когато трябваше да крещиш с цяло гърло, и без да прекрачиш през трупа на другаря, или образно казано — без да взривиш Ипатиевския дом?

Не беше възможно.

Нека не забравяме повече за това.

Ах, „ментърджии“! Цялото лято плашиха народа: Върховният съвет иска да въведе цензура в телевизията! Настъпи моментът, когато Върховният съвет не може вече нищо. И какво?

Чухте ли поне една правдива дума от телевизионния екран? Освен, разбира се, съобщението коя дата сме днес.

Милите момичета говорителки започнаха да предизвикват физическо чувство на отвращение. Момичетата, мръзнещи по входовете на хотелите, изглеждат по-чисти и по-честни. Те не позволяват да ги насилват.

Време е да си спомним как умеехме да възприемаме телевизионните съобщения преди десет години. Тогава добре познавахме тази наука — умението да улавяме словото на истината сред морето от лъжа.

Всичко, което говорят от екрана, трябва да се разбира точно обратно.

Ако казват „бяло“, значи е черно.

Ако е „не“, значи — да.

Например ако казват, че няма да използват сила, значи непременно ще използват.

По-рано можеше да включиш „Свобода“ или Би Би Си.

Имахме такъв навик в Русия — да слушаме нощем Би Би Си.

Сега и западните станции лъжат по същия начин, че и повече.

Е, какво се получава тогава? Интересите ли съвпаднаха?

А сега нека прелистим „прогресивните“ вестници. Ето бележка: „Комунистите осраха Белия дом“. Оказва се, че защитниците на Белия дом пикаят в храстите.

Ами демократите комай не ходят по нужда.

Тогава възниква въпросът: а ние с вас през онзи август, 20 хиляди души, къде пикаехме, а?

Младежкият вестник е преименувал Белия дом в БиДе.

Клозетно остроумие.

Впечатлението е такова, като че ли авторите съчиняват тези репризи, напъвайки се в тоалетната.

Застрелял се е моят любим писател Вячеслав Кондратиев.

Вестникарската бележка съобщава: „Тайната за смъртта на Кондратиев е забулена в мрак“.

Няма никаква тайна. През последните години знаменитият писател живееше в нищета. Възгледите му са добре известни, той неведнъж ги е изказвал в печата. Нямаше повече сили да гледа това, което направиха с неговата страна. Той последва Юлия Друнина, също фронтовачка.

С куршума постави последната точка. От пистолета, с който беше преминал цялата война.

Както и преди референдума, започна раздаване на фалшиви полици.

Съобщение: цените на хляба ще бъдат либерализирани не от първи октомври, а от петнадесети. (Помните ли, преди референдума Елцин каза, че цените на бензина няма да бъдат вдигнати. Завърши референдумът и ги вдигнаха.)

Какви изводи могат да се направят от новото съобщение?

Първо. Купуват народа. С евтино и сигурно средство. Решили са засега да не го дразнят.

Второ. До 15 октомври разчитат да приключат с Белия дом.

Още едно съобщение: повишили са заплатите на служителите в силовите министерства. Две седмици преди това на всички тези ведомства беше отказано повишаване на заплатите.

Излиза, че решението за разгонването на парламента е взето неотдавна, не преди повече от две седмици.

Популярен вестник публикува исторически вицове. Вече празнуват победа — решили са, че сега със страната, с нейната история, с народа и неговите велики предци могат да правят каквото искат. Ето един виц:

„Руският гений Александър Василевич Суворов от дете обичал да кукурига като петел. Случвало се наред битка да изкукурига — дребен, с разперени ръце, просто ужас! А врагът вижда: трябва да воюва с ненормален — и дим да го няма!“

Днес прочетох във вестника и за себе си. Между другото, бях в хубава компания — Александър Зиновиев, Татьяна Корягина, Юрий Власов... Оказва се, че всички ние сме били „изпаднали от каруцата на някакъв завой на историята“...

Авторът на статията не уточнява на кой точно.

Аз ще му подсказва. На същия онзи завой, когато изведнъж стана ясно, че от плодовете на нашите усилия за разрушаване на тоталитарната система, от резултата на усилията на цялото общество

са решили да се възползват мошениците. Аз дори мога да посоча датата на този исторически завој — 21 август 1991 година. И освен себе си няма кого друго да виним. Ние сами връчихме знамето на демокрацията в ръцете на мошениците.

Вчера дотича при мене един човек — очичките му горят, целият трепери от възбуда:

— Един виц!

— Давай.

— Знаете ли Невзоров как го наричат?

— Е?

— Шесторка^[1] с две нули!

Не, рано е още да празнуваш победата. Не, зле са им работите, щом дори обичайното остроумие не действа.

Невзоров може да бъде наричан всякак, но само не и „лакей“. Понеже е вожд. И по характер, и по положение. Щом толкова го мразите, наречете го вожд на лумпените. Макар че според мен по-правилно е на онеправданите и нещастните.

Да, той служи на тях. Както вие служите вярно и усърдно на властта. Но служенето на народа, колкото и лош да е той, винаги се е смятало за почетно задължение на руския интелегент. Разбира се, и Невзоров се пресилва в работата. Но като се вземе предвид, че вие сте безчет, а той е един, че вие имате десетки часове в ефира, а той секунди — нормално е. Напълно му е позволено.

А вицът за Невзоров е измислен от истински „лакей“.

Смелите у нас ги ненавиждат повече от страхливците. Такава е човешката природа. Ако някой направи избор в полза на смелостта, самият трябва да е смел. Да си страхливец е по-лесно.

В Белия дом има аварийна електростанция. Завтекли се към нея, но нямало нефта. Били „такива-онакива, хитри и пресметливи“... Тези хитри и пресметливи народни депутати дори с нефта не са се запасили в случай на блокада. Не са предвидили. Въпреки явните заплахи, че ще бъде разгонен парламентът. Елцин обещаваще горещ септември — и той настъпи.

Имам един познат — бивш хулиган от Казан, Серьожка Шашурин. За него веднъж имаше предаване по телевизията.

Та този Серьожа и негови приятели купили със собствени пари един бензиновоз с нафта. Бензиновозът не бил пропуснат, задържали го още на Можайка. Тогава те пресипали нафтата във варели, натоварили ги в багажниците на колите си и ги докарали в Белия дом. Там с бой, с помощта на казаците вкарали нафтата през кордона — а нататък вече народът сам я довял до самия дом.

На следващия ден в Белия дом отново очаквали Серьожа, обещал да им докара камион с продукти, но не се появил.

Сутринта в неделя, на 26 септември, го арестували.

Средствата за информация лъжат, че в Белия дом раздават оръжие на болни хора, които не могат да се контролират.

Лъжа е.

Лъжат също, че служителките от апарата били станали заложници в Дома. Били получили заповед да не напускат работното място.

Лъжа е. Разговарях с тези жени. Те са много по-умни и благородни от еднполовите им телевизионни и вестникарски репортерки, които разпространяват тези сплетни. За мъжете пък да не говорим — та мъже ли са това?

Не, обсадените трудно ще бъдат сломени.

До Руцкой са двамата му братя. Не се отделят от него. И походните им легла са до неговото.

Вечерта в понеделник дойдох пред Дома. Нещо се е променило. А-ха! Дадена е заповед да се пускат всички да излизат, но никой да не влиза. Нито сътрудници, нито роднини, нито журналисти, нито депутати. Онези депутати, които са си отишли да нощуват в къщи (така правеха мнозина до този ден), утре няма да могат да влязат в Белия дом. След това пресата ще обяви, че ето на, най-разумните са си отишли от Белия дом...

Върнах се вкъщи и включих телевизора. Говорителят: „Правителството обмисля вариант как да бъде спряно достъпът до Дома на съветите...“

Я гледай! Правителството едва го обмисля, а там, пред Белия дом, вече са го обмислили!

Никога не ни е вървяло с вождовете. Кой ли само не е бил на Олимпа на властта: и фанатици, и тирани, и любители на гопак, и

колекционери на чуждестранни марки, и кумири на западната публика...

Но такива като сега още не е имало.

И така — плътен блокаден обръч. Войници със стоманени щитове. Бодлива тел по целия периметър. Концлагер. Само още наблюдателна кула и часови с кучета няма.

Сряда, 29 септември. Разговарях по телефона с Йосиф Кобзон.

— Казват, че си бил в Белия дом?

— Бях.

— Как влезе? Я кажи.

Той разказа как е станало.

Йосиф се обърнал към свой приятел, голям началник. Онзи казал: „Ще се опитам да направя нещо. Ще ти позвъня утре сутринта“. Сутринта му звъни: „Ще изпълниш ли едно поръчение?“ — „Да“. С една дума, Йосиф отишъл като парламентьор — да предлага на защитниците на Белия дом условията на противниковата страна. Преди това позвънил на Люда, жената на Руцкой. „Какво да предам на мъжа ти?“ — „Ох, Йосиф, може ли да дойда с тебе?“ Йосиф звъни на Панкратов, главния милиционер на Москва: „Може ли и жена му да дойде?“.

— „Не! Заповядано ми е да пусна само вас.“ — „Та тя му е жена!“ — „Казах: не!“ Кобзон отново звъни на съпругата на Руцкой: „Не разрешава“. — „Добре, Йосиф. Тук съм приготвила едно пакетче — чорапи, кърпи, бельо. Ще го вземеш ли?“ Йосиф отново набира телефона на Панкратов: „А пакет с чорапи, кърпи и бельо може ли?“. — „Не!“

Пратка с чорапи биха я пропуснали дори в затвора.

Изглежда, че не са успели да използват трагедията на „Ленинградския проспект“ срещу защитниците на Белия дом. В противен случай пресата би врецяла само за това. Нужна им е нова жертва. Очакват я направо с възделение.

А засега всички загинали в Москва ги приписват на Руцкой и Хасбулатов. Например жертвите от автомобилните катастрофи... Виновен е Белият дом. Заради него по пътищата има задръствания.

Задръстванията са страшни. Затворени са всички пресечки около Белия дом. Затворена е важна артерия — крайбрежната. По едно време

беше затворена улица „Беговая“. Тя пък защо ли? Затворена е „Красная Пресня“. Откъм Белоруската гара не пускат... Катастрофи, жертви...

Виновен е Белият дом. Защо са се затворили, защо не предадат оръжието и не излязат?...

„Виновно си затуй, макар че ми се ще да ям.“

Точно така. Клъвнаха!

На „Барикадная“ е станала истинска трагедия. Загинал е подполковник Владимир Григориевич Рештук.

Владимир Григориевич е загинал, след като демонстрантите са били вече разгонени. Улицата е била пуста. Тежък влекач изтеглял настрана преобърнато от демонстрантите вагонче. Вагонът се прекатурил, трима милиционери успели да отскочат, а Владимир Рештук не успял. Така описва станалото очевидецът на трагедията Алексей Косульников („Новая ежедневная газета“, 01.10.1993).

По-нататък Косульников пише:

„По-страшна от смъртта може да бъде само нейната трактовка... Смъртта е страшна винаги — независимо от обстоятелствата. И подло, и болно, и срамно е, когато стане ясно, че гибелта на един баща на пет деца е използвана като още един тактически аргумент в странните анализи, които вече успяха да поомръзнат на моя град.“

Да, Алексей. Ужасно е и това, че Те очакваха тази смърт, очакваха я с възделение. И моментално измислиха удобни версии. Само истината никого не интересува. Напразно. Можеше и истината да я обърнат в своя полза, да я направят, както вие казвате, „тактически аргумент“. Ето вариант: вагончето са го преобърнали демонстрантите; демонстрантите са излезли на улицата, защото Онези са се затворили в Белия дом; ако Руцкой беше предал оръжието и беше изпъзлял на колене при победителите, Владимир Рештук би останал жив...

Сега Те като вампири ще очакват нова кръв.

Няма да се учудя, ако застрелят дори някого от своите. Аз НЕ ИМ ВЯРВАМ.

Усеща се, че щурм все пак ще има.

Телевизията непрекъснато настройва зрителите.

„Правителството на Москва не може да се помири с това, че в центъра на столицата съществува такова огнище на напрежение.“

„Рейтингът на Елцин пада... Обяснява се с това, че хората чакат от президента решителни действия.“

В сряда вечерта ми се стори, но днес вече ще започнат решителните действия. Пристигнаха военни попълнения, появиха се бронетранспортъри; работим в Киноцентъра, в съседство с Белия дом. Войниците вече блокираха входа на Киноцентъра. Пръстенът около обсадените се разшири — осигурена им е свобода на действие.

В Белия дом си сложиха противогазови маски. Останали са още от онзи, августовския пуч.

Около шест вечерта бях при един известен в цялата страна бизнесмен. Той ме дърпаше за ръкава и шепнеше: „Не ходи там, не ходи!“ (Аз отивах в Киноцентъра.) — „Защо?“ — „Сега ще има щурм. Козирев току-що заяви на Клинтън, че в най-близките часове ситуацията ще бъде решена“.

Нощта премина тревожно. Съмна и облаците се разсеяха. Обстановката около Белия дом отново неуловимо се промени. Не мирише на щурм. Какво е станало?

Събрал се е Съветът на представителите на нациите. Поставили са ултиматум да се свали обсадата на Белия дом: иначе и ние ще ви блокираме — ще прекъснем газта и нефта, ще прережем железопътните магистрали... Да, подкрепата е повече от сериозна. Но Те са заложили на последната карта и биха плюли и на регионите. Трябва да има още по-съществена причина.

Трескаво прелиствам сутрешния вестник.

Ето я причината! Държавният секретар на САЩ Уорън Кристофър е размахал пръст: „Не се ли нарушават при вас човешките права?“.

И всичко се е променило.

Телевизорът запраця, образуваха се малки процепчета и оттам като божи кравички започнаха да изпълзяват мънички истинки.

Въздухът се промени — започна по-леко да се диша.

Днес е петък, 1 октомври. Белият дом се държи десет дни.

Това са всичките новини за днес. Да продължим работата над книгата.

Не!

Не мога да се стърпя да не преразкажа три нови телевизионни съобщения.

Първото. Правителството уведомява населението, че е възможно цените на хляба да бъдат либерализирани дори не и от петнадесети октомври, а значително по-късно.

Разшаваха се! Но не е ли късно? Например в Сиктивкар цените на хляба вече са либерализирани.

Второто съобщение. Говорителят известява с гордост:

— Администрацията на САЩ заяви официално, че възнамерява да включи Русия в списъка на развиващите се страни...

И третото. Репортаж от някакво благотворително мероприятие в центъра на столицата, където се раздава безплатна чорба на стари хора. Интервю с една старица.

Старицата:

— Не съм очаквала, че в края на живота ми ще бъде проявена такава грижа за нас, старците...

---

[1] Петербургският журналист Невзоров води популярното телевизионно предаване „600 секунди“. Във вица има игра на думи: „шесторка“ (по-точно „шестъорка“) в руския език има значение и на лакей или слуга, т.е. Невзоров е наричан лакей с две нули. — Бел.прев.

↑

РОБСКО ПЛЕМЕ

Децата.

Това е нашата главна тема. Където и да ходихме, наблюдавахме децата. Защото разбрахме: бъдещата Русия — това са нейните граждани. Каквито ще бъдат нейните граждани, такава ще бъде и страната.

Децата ни са прекрасни, няма какво да говорим. Винаги сме го умеели това — да правим деца. Наистина все по-рядко. Смъртността превиши раждаемостта.

Нима ослепяхме? Нима Бог отново ни лиши от разум? Не виждаме най-пагубния за страната процес.

Думата е на митрополит Йоан: „Ние осакатихме душите на нашите деца с отровата на потребителството и низкия разврат, похабихме цяло поколение младежи, свеждайки съществуването им до скотското равнище на тъпото биологическо вегетиране“.

Едно осакатено поколение вече израсна, сега подраства друго. Върху него са нанесени такива морални травми, след които вече няма да може да се оправи.

Детска проституция, детска порнография (има вече и такава), деца — наемни убийци, деца на служба в мафията... Кого ли ще смаеш сега с това!

А чували ли сте как разговарят помежду си те, нашите деца? Разхождам се с кучето — ходя покрай училището.

Три ученички седят на люлките. Към тях приближават двама ученици. Едно от момичетата, като разтегля думите и имитира украински акцент, вика високо:

— Ой, момичета-а, гащите събувайте!

Пред мен вървят две хлапета и разговарят:

— Ти Люска чукал ли си я?

— Не... Целичка си е. Нищо, освен минет не умее...

Разговор в моя вход:

— Къде е Лъонка?

— В къщи... Учи...

— За какъв? За дебил?

— А тебе ебе ли те?...

Моля да ме извините, но не можеш да изхвърлиш думите от песента.

Децата мимоходом схващат всичко, на което ги учат големите. Псувните, както и чуждите думи, се настаняват трайно в руския език. Децата гледат кино, въртят видео, понякога прелистват вестници.

Заглавие в младежки вестник: „Сам си се осрал!“.

Една безобидна наглед работа — деца мият коли и понякога продават бензин... Имах двама приятели, работеха в „Известия“ (сега и двамата са в Америка). Непрекъснато спореха с мен:

— А какво лошо има в това? Детето от малко свиква на труд...

Гледай ти! А у вас в Америка състоятелен родител ще пусне ли детето си на уличното платно? За цял ден... Това първо.

Второ, тези деца не учат. А и да учат, не си дават зор. На първи септември минахме по улиците на Москва. Още с първите двама малчугани се заприказвахме на крайбрежната улица пред сградата на парламента.

— Защо не сте на училище?

— Стига сме учили!

И двете момчета са зарязали училището.

Кажете, има ли нужда Русия от необразовани граждани?

Не, но ако твърдо сте решили да превърнете Русия в Сомалия, тогава въпросът отпада...

И още един въпрос. Дали децата на лавкаджиите, търговците и bankerите, децата на бойците от „петата колона“, децата на висшите чиновници и правителството продават бензин по улиците? Или се учат в престижни училища?

И трето. Тези юноши се криминализират. Пушат, пият, псуват, мамят купувачите; те си имат свой рекет, свои сметки, свои авторитети...

Съвършено ясно е, че по улиците се трудят децата на нископлатени родители — като правило най-честната категория на обществото. Децата на интелигенцията, на работниците...

Викат някой родител в училище и го мъмрят:

— Вашето дете не идва на училище...

Таткото смутено разперва ръце:

— Ами какво да му кажа? Той печели на месец толкова, колкото аз за година не мога да изкарам. Как бихме живели, ако не е той...

Преди 75 години в Русия стана интелектуален преврат. Децата на работниците и селяните получиха правото на достойно образование. За децата на интелигенцията, духовенството, аристокрацията и дворянството вузовете се затвориха — изискваше се удостоверение за работническо-селски произход. Животът им премина в мрак, в нищета и мнозина отидоха по затворите...

За седем десетилетия в страната се образува нова интелигенция, работническо-селска. Сега вече много от децата на тази интелигенция не ще могат да получат достойно образование. Впрочем децата на работниците и селяните — също. В Москва например има училище, където обучението струва 4 милиона рубли годишно. Сега навярно е повече — във връзка с инфлацията.

В това училище се учат децата на новобогаташите.

В девет часа сутринта пред училището спират луксозни коли. Дечицата, придружавани от мама, татко, а най-често от шофьор или „бултериер“, влизат в училище. Там ще ги учат на няколко чужди езика и най-добрите педагози ще се трудят над техните слаби умове. Дечицата, за съжаление, не са от най-умните и най-способните — по-голяма част от тях не са издържали и най-примитивния тест при постъпване в училището.

— Е, какво пък — ще ми отговори всезнаещият „демократ“, — след време и от децата на новобогаташите ще израсне нова интелигенция.

Да, разбира се. Ще израсне. След около седемдесет години. Впечатлението е такова, сякаш всички ние ще живеем като библейския Ной — по триста години. Толкова лесно боравим с историческите категории.

Вървя по „Невски“. Тълпа. Малък ансамбъл изпълнява „Мурка“.

Безсмъртната, неувяхваща „Мурка“. На колко години е тази песен, а продължава да живее и като че ли достигна върха на популярността.

Кой от нас не е пял знаменитата „Мурка“? Но в къщи, в шумна компания... На естрада, дори на такава — импровизирана, все пак не я изпълнявах. Значи общественият инстинкт за самосъхранение беше

жив — на улицата, на обществено място не бива! Не бива, защото има деца...

Защото бандитската романтика лесно завладява...

Изглежда, че сега този обществен инстинкт е умрял. По естрадите, по екрана плъзнаха нови герои — престъпниците. Постепенно в главата на младия зрител се създава убеждението, че да си бандит, това си е професия, само че рискована и интересна.

Веднъж попаднахме в една детска приемна. Сега във всеки руски град има такива приемни, които са препълнени. В тях събират избягали от вкъщи деца. Гледат ги там, докато родителите им не ги приберат. Преобладават момчетата, но има и момичета.

Разговорихме се с хлапетата.

— Момчета, какви професии ви харесват? Кой какъв иска да бъде?

— Кооператор!

— Кооператор!

— А ти?

— Не, аз няма да стана кооператор.

— А какъв искаш да станеш?

— Търговец.

— Защо?

— Ами... парите са много...

— А ти мислиш, че търговци са тези, които работят по будките?

— Не, защо, може магазин да се отвори... За различно облекло например...

— А аз вече работих в лавка. При брат ми. Свих два „лимона“^[1] и избягах.

— И какво направи с тях?

— Пропих ги и ги изядох...

— Как се казваш?

— Антон.

— Е, може ли човек с такова име да бъде бандит?

Децата в хор:

— Може!

— Знаеш ли, има писател с такова име като твоето. Антон... Кой ще подскаже?

— Пушкин!...

— Не, не е Пушкин. Антон Павлович Чехов... Кой от вас иска да бъде писател?

— Писател не е интересно.

— А космонавт?

— ...

— А шофьор?

— Аз! Аз искам да стана шофьор.

— Защо?

— Там винаги можеш да свиеш нещо...

Децата се смеят:

— У него всички професии се свеждат до краденето...

— Крадеш ли?

— Аха.

— Какво, в затвора ли ти се ходи?

— Не, навън е по-добре.

— Да не мислиш, че можеш да крадеш, без да отидеш в затвора?

Отново в хор:

— Може!

— Може, може, но ако бъдеш внимателен...

— И в затвора може да се живее.

— А какво ще правиш там?

— Пръстници.

— Пръстници ли? Това пък какво е?

— Татуировка на пръстите.

— А после, когато излезеш от затвора?

— Може в Китай да ида.

— Какво ще правиш там?

— Ще обирам китайците, какво друго!

— Китайците богати ли са?

— Богати са. Идете на Первая Речка и вижте какви неща имат...

— Който пуши — вдигнете ръце.

— Тук всички пушат, чичо.

— А ти, Леночка?

— Аз пуша от седемгодишна.

— Ама тук не ви дават, нали?

— Не ни дават.

— Тук няма тютюн, направо да се пръснеш. Но виж, като излезеш оттук, два месеца направо пьян ходиш.

— А аз един път се напих и ме откараха в изтрезвител...

— А аз веднъж изпих голяма чаша водка и си замезих с кисело зеле... Та ме откараха в болница, стомаха ми прочистваха...

— Така... Значи пиете, пушите... Наркотици употребявате ли?

— Не, наркотиците са скъпи.

— Колко?

— 5 хиляди цигарата.

— „Химката“ е по-малко, 700 рубли за едно дръпване...

И така нататък. Разговорът беше дълъг.

Убийствено впечатление ни направи град Забайкалск в Читинска област.

Целият град се занимава с ограбване на железопътните вагони, които идват от Китай. Във вагоните има обувки, цигари, водка, бира, якета, юргани, апаратура, велосипеди...

Крадат предимно деца и юноши.

В деня, когато посетихме Забайкалск, на гарата бяха пристигнали вагони с автомобилни акумулатори. През нощта вагоните бяха разграбени.

Вървим по „улицата на милионерите“ — така се нарича улицата покрай железопътната линия, — много е удобно за крадене и навсякъде се препъваме в акумулатори. Крадците, усетят ли опасност, хвърлят плячката. Ето върви момче с акумулатор под мишница, видя милиционерската газка, хвърли плячката през оградата в картофената нива и побягна.

Ходим с оперативните работници и събираме краденото. Отвориш вратата в някой сайвант или барака за дърва, а там — цял склад. Отворих случайно вратата на някакво сайвантче — майчице мила! Три трупа! Единият — вече разложен, с червеи в очните кухни.

Гледам — и милиционерите, и началникът на милицията са в недоумение.

— Откъде са труповете?

По-късно стана ясно, че са били намерени през нощта. Прибрали ги от степта, от релсите... Сложили ги в сайванта...

Не само забайкалските деца ограбват вагоните.

Тук пристигат и от други градове, дори от Москва.

Разговарям с деца от град Борзя, разположен недалеч от Забайкалск. Пристигнали са за два дни — да покрадат малко от вагоните. Момчета и момичета от 10 до 14 години. Уплашени са от нещо. Оказва се, че е станало нещастие.

Останали да нощуват както обикновено във вагона. Вечерта си пийнали здравата... Питам най-малкия:

— Ти колко изпи?

— Три бутилки китайска бира.

На един му станало лошо.

„Ще изляза на въздух.“

Излязъл, заспал на релсите и го прегазил влак. Отрязал му главата.

Питам децата:

— Видяхте ли другаря си? Замислихте ли се?

— Да. Време е да си седнем... — разсъдително казва едно от хлапетата.

Не, те вече няма „да си седнат“. Когато стане невъзможно да крадат от вагоните (всеки ден подсилват охраната), ще намерят друг начин... Почти всички са без бащи. Всеки от тях помага на майка си.

В Забайкалск се сдобих и с приятел. Максим, на 10 години. Голям ас по вагоните. Сутринта милицията го задържа (носеше чанта с китайски партушини) — тогава се и запознахме. А вечерта неочаквано отново се срещнахме на коловоза. Седнахме на релсите и поговорихме.

— А бе не ти ли омръзна да крадеш?

— Па що?

— Могат да те застрелят.

— Тхъ! Вчера куршумът ми изсвистя направо над ухото.

— Я не ме будалкай! Кой ще стреля в теб? Пазачът стреля във въздуха...

— Той беше пиян. Вярно казвам, куршумът удари в релсата, на около два метра от мене...

— Пушиш ли?

— Тхъ.

— Какви цигари предпочиташ?

— „Марлборо“.

— По колко са?

— Във вагон-ресторанта са по хиляда и четиристотин.

— А по колко пушиш на ден?

— Ако е „Марлборо“, по две кутии.

Максим седи и свива в ръцете си хартийки — няколко двестарублеви банкноти.

— Много пари ли имаш?

— Не-е...

— Това ли е всичко? — показвам банкнотите в ръцете му.

— Това? Какви пари са това! — и взе, че хвърли банкнотите.

Вятърът ги понесе по релсите.

— Не е хубаво.

— Па що?

— Не е хубаво да се хвърлят пари.

— Па това пари ли са?

— А я кажи, Максим, паричната реформа, обмяната на парите де, засегна ли те?

— Тхъ. Изгоряха паричките.

— Много ли?

Погледна ме хитро под око.

— А бе говори, аз не съм милицията.

— Половин милион.

— Е защо не ги обмени? Или не ги продаде по-евтино?

— Че кой ще ги купи? Тука всички си имат такива пари.

— Родители имаш ли?

— Майка.

— Работили?

— Болна е.

— Помагаш ли й?

— Тхъ.

— Колко й даваш?

— Стигат.

— А за себе си купуваш ли нещо? Апаратура там, видео...

— Имаше един китайски магнетофон. Боклук. Поработи един ден и се строши... Виж, купих мотоциклет. Японски.

— Ами ти нямаш книжка. Защо ти е?

— Нека стои.

— А книги имаш ли?

— Па що?

— Па що, па що! Можеш ли да четеш?

— Е...

— Четеш ли някакви книги?

— Ъхъ.

— Какви? Кой писател ти харесва?

Помисли секунда:

— Толстой... Лев.

— Хайде бе! И какви негови книги си чел?

— Всички.

— Всичките деветдесет тома?

— Ъхъ...

Такъв ни беше разговорът с момчето от Забайкалск.

Краденето за децата от Забайкалск е нощна работа. През деня те се трудят като рикши при китайците. Превозват стоките им. Те плащат добре, децата не се оплакват.

Питам:

— Доволни ли сте от живота?

— Доволни сме! — радостно крещят те в отговор.

Ако някой от правителството посети Забайкалск, пред входа на града ще го посрещне надпис: „Благодарим на родното правителство за нашето щастливо детство!“.

Между другото, Виктор Черномирдин за малко не стигна през това лято до Читинска област. Бяхме във Владивосток, когато той пристигна там. Със сто души свита и два огромни самолета...

От Москва за Владивосток не можахме да излетим два дни. В Приморския край нямаше бензин. Нямаше и когато трябваше да излетим обратно. Изобщо не можахме да си пробием път до летището. Всички милиционерски коли и цялото ръководство на края бяха отишли да изпращат премиера. Той идва за един ден. Защо? Какво можеше да се реши за едно денонощие? А колко майки с деца се мъчеха по това време (времето на отпуските) по летищата на страната. Те не можеха да се приберат в къщи — Владивосток не приемаше. Спяха натъркаляни по пода; задух, воня, в тоалетната не можеш да се вредиш — сто рубли се плащаха през лятото за влизане в тоалетна в Домодедовското летище.

Но така и не успяхме да излетим от Владивосток. Решихме да отидем с влак до Хабаровск и да се опитаме да излетим от там.

Пристигаме, а той там — Виктор Степанович! С двата самолета, със стоте души свита... И пак само за едно денонощие.

И пак не може да се излети.

Нищо, ние сме печени момчета. Ще идем при командира на отряда. „Помогнете ни!“

— Вижте какво, момчета — обяснява ни той, — сега ще пристигне резервният борд от Москва, опитайте да се разберете с охраната...

— Извинете, кой борд?

— Резервният.

— За кого?

— Как за кого, за Черномирдин!

— Та той си е с два самолета...

— О, господи, така е прието! Когато лети член на правителството, трябва да има един резервен борд.

— Че кога беше това нещо? При комунистите...

Усмихна се:

— А какво се е променило?

— Та вие казвате, че ще пристигне празен борд?

— Празен.

— И празен ще излети обратно?

— Да.

— А пътниците, които не могат да излетят? Жените, децата...

Отново се усмихна тъжно:

— Въпросът не е за моята заплата...

Не, изобщо не отидохме да се договаряме с охраната. Плюхме на всичко и заминахме за Чита. Благодарим на Виктор Степанович — ако не беше той, никога нямаше да попаднем в Забайкалск.

За да се види как загиват децата, как се осакатяват душите им, не е нужно непременно да се ходи в Забайкалск. Нас просто вятърът ни отнесе там. Можехме да изберем обект по-близо до столицата.

Да речем, Петербургското морско пристанище.

Тайфи от деца извършват там ежедневно набези на вагоните със захар. Пробиват с лост дъното на вагона, изсипват захарта направо върху траверсите, събират я в чували и я носят през оградата и огромната пустош към мястото, където ги чакат камиони с големи чичковци.

Съвсем не искам да кажа, че всичките ни деца са такива. Че всичките ни деца са криминализирани.

Но има тенденция към увеличаване на криминалната престъпност сред децата и юношите. При това тя е трайна.

Всеки учен експериментатор ще потвърди, че когато има трайна тенденция, не е необходимо експериментът да продължава — резултатът вече е ясен.

Резултатът е ясен. Расте ново — глупаво, необразовано, крадливо племе. Расте робска нация. Нейната участ в крайна сметка е да слугува на чужденците. На китайците, японците, американците, немците... Като рикши, чиновници в кантори, лакеи... роби за добив на руда, за рязане на дървен материал и за източване на нефт за цивилизованите съседи.

Формира се нов — вълчи свят. В него няма да има място за понятия като „чест“ и „достойнство“, няма да има място за другарство и взаимопомощ, по законите на този свят ти трябва да удариш пръв, защото не бива да паднеш — ще те стъпчат с нозе, ще те пребият до смърт.

Рай ли ви обещаваха? Като в Америка. Излъгали са ви.

Ще живеете във вълчи свят, чертите, на който вече явно проличават. Но Бог да ви е на помощ! В края на краищата никой не ви е опирал пистолет в слепоочието и не е измолвал съгласието ви за собствената ви смърт.

Обидно е друго. В този свят с вашето съгласие и благословение ще живеят вашите деца.

---

[1] Милиона (жарг.). — Бел.прев. ↑

ДНЕВНИК (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

И отново всичко се промени. В най-лоша посока.

На улиците бушуват тълпи. Все с червени знамена и лозунги: „Назад към миналото!“.

На властите им беше нужна кръв, за да започнат терор. Тя е пролята.

Тълпата се движи към телевизионния център.

Нима Руцкой е викнал: „Вървете към Останкино!“. Никога не бих повярвал. Но ето го на екрана. Володя, телохранителят, го прикрива с брониран щит. Ето ги и думите: „Към Останкино!“.

Не съм аз, който ще го съди. Засега още не съм бил в неговото положение на унижен, оскърбен и преследван; когато всеки „слуга“ може безнаказано да му плюе в лицето и всяко пале, всеки страхливец отдалеч да му хвърли в очите, на него, бойния офицер, обвинение в страхливост и предателство.

По-скоро това беше жест на отчаяние.

Е, разбира се, и на трагично неразбиране на обстановката.

Москва е столицата на криминалния свят. В Москва мошениците са повече от честните хора. А мошениците (вече говорихме за това) са твърдата опора на сегашната власт. Това е тяхната власт, тя ги роди и сега тя ги обслужва.

Защо той извика тези думи?

Причерняло ли му беше? До такава степен ли, че да прехвърли гнева си от истинските виновници върху „слугите“. При това невъоръжени.

Във всеки случай, след думите „Към Останкино!“ би могъл да си отиде в стаята на третия етаж, да помисли една минута, да извади чуждестранния хромиран пистолет и да си пусне един куршум в сърцето^[1].

Сега вече е късно всичко да се струпва на анпиловците. Руцкой сам си произнесе обвинението. Публично, пред погледа на телевизионната камера.

Но все пак трябва да кажа две думи и за анпиловците. Отношението ми към тях е известно. Показах ги във филма „Русия, която изгубихме“ — засенчени от ненавист очи, портрети на Ленин и Сталин в ръцете; алени знамена... Във филма говорих много по този въпрос. „Това, което имаме сега, съвсем не е демокрация, но назад, към Ленин — означава гибел...“

Там казвам и друго: победата на Елцин в референдума я осигуриха още и анпиловци. Те оказаха много услуги на властта, трябваше да окажат и последната, решаващата. Когато хората виждаха тези изкривени от злоба лица и слушаха виковете „Назад, към миналото!“, те си казваха: „Пу, пу! По-добре всеки друг, дори крадците, само не тези!“.

Последната услуга на властта анпиловците оказаха на 2 и 3 октомври. По-добър подарък на Елцин от този — да организират безредици по улиците и да тръгнат на щурм към телевизионния център — те не биха могли да направят.

Руцкой ми е симпатичен. С него разговаряхме на тази тема на 27 септември. С депутатата Саша Тихомиров се отбихме при него. Той беше вече измъчен и изтощен до краен предел, ядеше в задната стаичка студена супа от термоса. Поговорихме.

„Нима не виждате — каза Саша, — че Домът е обкръжен от червени знамена, че на стените има антисемитски лозунги...“ — „Къде?“ — попита Руцкой. „Е, има, има — продължаваше Саша, — има и такива лозунги. Нормалните хора асоциират парламента с «червените». Те само пропъждат здравите и честните хора...“ Руцкой мълчеше. „Защо не се разграничите от тях? — попитах аз. — Анпилов ще направи обезателно нещо такова, че ще погуби цялото ви справедливо дело...“

„Ето какво ще ви кажа — каза Руцкой. — Ако не бяха Анпилов и неговите хора, никой не би дошъл да защитава Белия дом...“

Да, най-вероятно така щеше да бъде.

Е и какво?

Дори да бяха дошли само две старици, да бяха застанали пред парламента и да бяха казали: „Не! Можете да смажете демокрацията само ако ни смажете нас!“ — ползата би била по-голяма.

Страхът. Гените на страха, вкаран в живия организъм на народа още от Ленин, се пробуждат. Бездействат, но не са умрели. И изпреварвайки събитията, ще кажа, че това, което стана на 4 октомври, е този извършен с източна жестокост разстрел на парламента, разстрел на жени и деца пред очите на целия народ, цялата тази варварска и дори безсмислена от военна гледна точка акция всъщност далеч не беше безсмислена. Тя означаваше пълна и безусловна победа на режима — отведнъж и на всички фронтове. Избухванията на танковите снаряди вътре в зданието извършиха цял преврат в душата на народа. Той ще запомни завинаги 4 октомври.

Плашат ни с това какво би било, ако на власт бяха дошли ортодоксални комунисти. Не зная какво би било, но виждам какво е сега. Какви ги свършиха преобърналите се комунисти.

По-черно и мръсно дело те вече не могат да извършат. Ако говорим за моралното състояние на народа, той се оказа отритнат много години назад — във времето на най-жестоката реакция.

Хората видяха как убиват хора. Наред, безразборно.

Събуди се с години дремещият у хората страх.

Сега с този народ може да се прави всичко.

Но да се върнем към разговора ни с Руцкой. Каквото и да говорят сега за него, лишения от възможността да отговаря и да се оправдава, не вярвайте. Руцкой никога не е бил „червен“. (Между другото, току-що прочетох в „Известия“ интервю с Андрей Козирев. Руцкой му признал: „Ненавиждам червено-кафявите!“.) Но през последните дни на своя политически живот той беше с тях. По-точно те бяха с него.

Главните събития на трагичната неделя на 3 октомври преминаха покрай мен.

През деня имах подробен разговор с художника Михаил Шемякин. „Вчера бях на Смоленка — разказваше Миша, — видях този народ с метални прътове и камъни... Слушай, страшни хора!“ Помислих малко. „И другите са страшни. Защо, защо тук има толкова много сбирщина? Москва е неузнаваема...“

Връщайки се от Миша, минах през Смоленския площад. Мирно е. Разхождащият се народ идва откъм Арбат до Смоленка, учудва се на

войниците с щитове, преградили достъпа до площада, и се връща обратно.

С чисто сърце си тръгнах към къщи. Беше два часа през деня.

В 9 часа трябваше да бъда в телевизията. Преди седмица ми звъняха от името на Дибров и ме поканиха за предаване. След това близо пет дена мълчаха, очевидно съгласуваха въпроса с началството. В събота отново ми звънят — всички са съгласни. В неделя през деня ми звъни асистентката: „Чакаме ви в 9“. „Добре.“

В девет без четвърт наближавам телевизионния център. На улица „Корольов“ — барикада, не пускат. Завих надясно и заобиколих главната сграда отзад. Отново барикада (на средата на пътя е препречено дърво). Двама хлапаци. „Момчета, пуснете ме, имам предаване.“ — „Какво предаване? Там стрелят.“ — „Вие познавате ли ме?“ — „Познато лице.“ — „Пуснете ме да видя!“ — „Е, щом не ви е страх от куршумите, оставете колата в двора и вървете пеша.“ Накрая питам: „А вие, момчета, за кого сте?“ — „Ние... изобщо ние сме против Елцин...“

Момчетата са по на четиринадесет-петнадесет. Няма нито оръжие, нито прътове. Може пък точно това да са „борци“?

Стигнах до телевизионния център. И в двете сгради е тъмно. Ето ти тебе 45 минути пряк ефир! Пък аз така се бях размечтал.

От време на време някой стреля. Насам-натам се движат бронетранспортъри. Зяпачите обаче са много. Предимно хлапаци, но има и по-големи хора, и жени. А съвсем наблизо, направо на паважа — трупове.

Срещу главния вход на Останкино има будка, нещо от рода на акумулаторните. Там, скрити от изстрелите, има около тридесет души. Притичах дотам. Отново хлапаци. Тогава още не знаех за съществуването на „борците“. Обясниха ми за тях после — от синия екран. Та може би тези бяха „борци“? Но ни оръжие, ни пръти, ни камъни не видях у тях. И съвсем не бяха настроени агресивно.

При тях дойде един скитник:

— Хлапета, палете автомобилите! (Срещу главния вход имаше няколко коли на сътрудници от Останкино.)

Едно от момчетата му отговори гръмко:

— Ама ти, чичо, оказва се, си провокатор!

Разнесе се дълъг трасиращ изстрел. Куршумите минаха на метър от нашето прикритие. „Тъй да се каже, изчезвайте оттук!“

— Стига сте геройствали! — казах на момчетата.

Притичахме при тълпата зяпачи.

После вече, на следващия ден, прехвърлях в паметта си този епизод, спомних си трасиращите изстрели и ме изби студена пот. Ами ако ме бяха уцелили? Вестниците щяха да пишат: „Загина при щурма на Останкино“.

Разбира се, аз не мога да бъда пълноценен свидетел. Доколкото си спомням, главните събития бяха станали преди три часа. Вестниците ги описват като „яростен щурм“.

Случи се истинска трагедия. Загинаха хора. От уважение към паметта на убитите трябва да знаем истината. Кой нападна телевизионния център? Колко бяха нападателите? Кой защитаваше центъра? Колко бяха? Засега няма отговори. А се говорят различни неща. Говори се, че обстрелвали с дълги изстрели невъоръжената тълпа.

Три седмици след събитията, когато в страната започна предизборната кампания, властите разрешиха дозирана гласност. Телевизията все още беше глуха за правдивата информация, но във вестниците, особено в по-малко четените, започнаха да се появяват някакви зрънца истина. Например „Независимая газета“ публикува разказа на Людмила Сурова. Тя и нейният малък син се оказали свидетели на всичко, случило се пред телевизионния център.

Людмила Сурова свидетелства, че срещу телевизионния център изобщо не е имало щурм. Отпред стояли огромните тълпи народ, а генерал Макашов крещял в мегафона груби и просташки неща: „Плъхове, излизайте! Плъхове! Плъхове!...“ Някой от тълпата хвърлил през прозореца на втория етаж пакет с взривно вещество. Силно избухване, пламък... И веднага последвал „ураганен картечен огън от втория и третия етаж на телевизионния център“! По тълпата, по хората. По жените и децата! По онези, които се мъчели да помогнат на ранените, по пристигналата „Бърза помощ“.

(Людмила Сурова е дама и едва ли разбира от взривни устройства. Едва ли това е бил пакет с взривно вещество. Възможно е някой от бесните да е хвърлил през прозореца граната. Ако е така — извършено е сериозно престъпление. Но разбира се, съвсем не значи,

че след това трябва да се стреля с картечници по всички наред. — С. Г.)

„Сега вече знам какво е разстрел — пише Людмила Сурова. — Това не може да остави равнодушно никое живо сърце, на която и страна да е то. Но — живо.“

Ако се съпостави свидетелството на Сурова с това, което видях аз самият (голям брой трупове, още неприбрани, бяха главно трупове на юноши), може да се направи извод, че истинската картина няма нищо общо с онази, която ни нарисуваха средствата за масова информация.

След около три дни гости на едно от предаванията бяха бойци от отряд „Витяз“. Може би тъкмо тези, които бяха стреляли по тълпата? Не зная.

Но да предположим, че по невъоръжените хора са стреляли техни другари. Убити и ранени са няколко журналисти. Тези журналисти са били сред тълпата, значи те са били убити и ранени не от „борците“.

Отказвам се да разбера каквото и да е! Що за ужас, отговорете ми?! Бойците от „Витяз“ получаваха подаръци, някакви долари... От ръцете на другите телевизионни журналисти — другарите на онези, които бяха загинали...

Светът се е побъркал.

На връщане към къщи минах покрай Белия дом. Около Дома се разхождат семейства с деца. Атмосферата мъничко прилича на онази на 22 август 1991 година. Само че сега има значително по-малко народ.

Разхождат се, смеят се, разглеждат надписите по асфалта („Ние сме руси, Бог е с нас!“), фотографират се... А във въздуха вече се носеше мирис на смърт.

Казват, че историята се повтаря двукратно: веднъж — като трагедия, а повторно — като фарс.

Този път всичко беше обратно. Тогава, през август, беше фарс, а сега пред очите се разиграва истинска народна трагедия. Вече има много жертви.

А вие мислите ли, че Той или Те, когато са съчинявали и са издавали този указ, не са знаели, че ще има жертви? Че те ще бъдат и

от двете страни? Че най-напред ще загинат любознателните младежи? И нищо неразбиращите деца?

А онези, които са ги призовавали към „решителни действия“, не знаеха ли?

Знаеха — и едните, и другите. Очакваха дори най-лошия вариант — че ще се пролее кръв по цяла Русия.

На оръжие зовяха не само „червените“. Към кървава разправа призоваваше и творческата интелигенция. Само че поради естествената си страхливост призоваваше доброволци не сред своите редици — зовеше за подвизи армията и милицията.

Ценителите на Достоевски! Как обичаха да блеснат с неговата фраза: „Тя (висшата хармония) не струва сълзата дори само на едно измъчено дете“.

Ще им отговаря и аз — с Достоевски.

Не го искам вашия колониален рай. „И затова своя входен билет бързам да върна обратно.“

Поразително е! Дори в истинската трагедия присъстват сцени, поставени сякаш от режисьор с лош вкус — фарсови сцени.

Гайдар публично призова всички на барикадите. Спомняте ли си, на предишните страници писах за огромната армия на „бултериерите“, бойни подразделения, от която има във всеки град. Бойците на мафията. Призивът беше отправен преди всичко към тях. Но бандитите не се отзоваха (затова са и бандити!). Ограничиха се със сандвичите и киевските котлети (цяла нощ на „защитниците на Москва“ носеха храна от съседните ресторанти)^[2].

На призива на Гайдар откликнаха честни наивни граждани.

Онзи път, през август, издигнахме барикади и прекарахме на тях три денонощия. Противникът не се яви. Но се запасихме с впечатления за две години. Две години разказвахме колко страшно е могло да бъде нападението, какви ужаси би могла да извърши с нас „Алфа“.

Този път московчани прекараха на барикадите едно денонощие. Противникът отново не се появи. Но впечатленията ще стигнат за една година. (На следващия ден Гайдар ще излезе по телевизията и ще благодари на московчани за нечуваното мъжество.)

Но да разкажем за „Алфа“. Онзи път „Алфа“ не даде никакви обещания, но и никакви действия не предприе. А този път (в предаването на Политковски „Политбюро“) обеща: „Бойците на

«Алфа» в никакъв случай няма да щурмуват Белия дом“. Всеки от нас, който си спомни старата наука — телевизорът да се гледа наопаки, си каза: „Аха! Непременно ще щурмуват!“.

Нощ е. Вече е ясно, че на сутринта предстои кървава разплата. От ръцете на Макашов и анпиловците властите получиха такъв коз, че ще бъде просто глупаво да не го използват.

През последните десет дни на телевизионния екран почти не се виждаха представители на творческата интелигенция. Това ме учуди. Все пак не са всички във Вашингтон? И изведнъж...

Един подир друг на екрана се появяват популярни артисти и дейци на изкуството. Изпълзяха от окопите. И рискувайки живота си, пристигнаха на Шаболовка^[3]. (В полунощ минах с колата по Москва и не чух нито един изстрел, не видях никакви безредици — столицата живееше както обикновено.) Дейците на изкуството, като се прекъсваха един друг, се кълнях вярност на властта. (За тези, които не се кълнях, например Сергей Жигунов, вестниците още на следващата сутрин щяха да кажат, че „не са най-умни“, за Политковски и Любимов — че са били пияни.)

Изведнъж стана ясно, че нашите творчески работници са не само мъжествени и безстрашни, но и много решителни. С една дума, истински мъже. Обичат бифтек с кръв. Едва ли не всеки втори от изказващите се настояваше за страшно наказание на отстъпниците. „Да бъдат разстреляни, гилотинирани... да ги показват в зоологическата градина!...“

А аз през цялото време си спомнях за Солженициновото „Теленце“. Хем не е същото, хем много прилича на него.

На 7-и сутринта започнаха да обстрелват парламента.

Въодушевена от мощната подкрепа на обществеността, властта се реши!

Първи загинаха жени и деца.

„Бронетранспортъорите, връхлетели със скорост в абсолютно незащитеното пространство пред Дома на съветите на Русия, започнаха да обстрелват палатките на

невъоръжените постове на охраната. В тези палатки се оказаха предимно жени и деца. Тези, които бяха в зданието, видяха как труповете им бяха покрити с полиетилен.“

Това пишат в „Общая газета“ очевидците на събитията Татяна Романенкова и Алексей Воробьев.

Аз проведох собствено журналистическо разследване и говорих с много очевидци. Разговарях и с жени. Не само с жени депутатки, но и с работнички в кухнята, със сътруднички от апарата. Питам всички:

— Защо не напуснахте Белия дом?

Отговорите могат да се сумират и приблизително всички бяха еднакви.

— Надявахме се, че именно ние, самото ни присъствие ще спомогне да бъдат спасени нашите мъже. Оттатък нали знаеха, че тук има жени и деца.

„Обществеността“ се възмути. Сам чух как. Тя и сега (днес е вече 9 октомври) не може да се успокои. „Трябва в зародиш да се унищожи един трети пуч!“, „Никаква жалост към идеологическите противници!“ И прочее гадости.

---

[1] Написах тази страница на 4 октомври. Тогава още не знаех всички обстоятелства на трагедията и позволих на вестниците и телевизията да ме объркат — повярвах, че действително е имало „щурм на Останкино“. По-късно вече, след месец, когато изгледах видеодокументите, заснети от много телевизионни оператори, се убедих, че не е имало никакъв „щурм“, имало е „капан“, добре пресметната подлост, а след това хладнокръвен разстрел на невъоръжената тълпа и зяпачите. Но за това по-късно... — Б.авт. ↑

[2] Тогава още не знаех, че „бултериерите“ са откликнали. Бойците на мафията са участвали в събитията. — Б.авт. ↑

[3] Първи телевизионен център. — Бел.прев. ↑

ЧЕРНИЯТ ПОНЕДЕЛНИК

„Цяла нощ кукуригаха петли...“

Непоносимо беше да се слуша как от екрана призовават да се убиват хора. Взех приспивателно и заръчах на жена ми да не ме вика при телевизора, когото и да показват там.

Първото сутрешно позвъняване: започнал е щурмът.

Като че ли ние не знаехме, че ще започне.

В къщи, освен куче имам и котка. Със също такъв отвратителен характер. Вземете ли да ражда — веднага в скута на Галя, а да речеш да я сложиш на коленете си и да я погалиш — ще те одере. Току-що е изподраскала стопанката си, която е искала да я погали. След минута дочувам Галиния глас от кухнята:

— Нищо няма да ти дам! Щом ще драскаш — нищо няма да получиш!

Аз ѝ викам от моята стая:

— Направо си като Елцин. „Ако драскате — ще ви прекъсна тока и канализацията...“

Най-сетне жената отиде да разхожда кучето. Аз скочих в колата и полетях към „Кутузовския проспект“.

Хора вървят по своите си работи, деца играят, стопани си разхождат кучетата, а съвсем наблизо зад сградите — пукотевица от автоматни изстрели, мощна като работата на скоростен пневматичен чук, стрелба от голямокалибрени картечници, грохот на оръдия. Дочакахме го!

Излязох на „Кутузовски“. Пълно със зяпачи. Рояци от малчугани. Провървя му на днешното поколение, ние такива неща виждаме само на кино. Излязох на моста. И край парапета — стотици зрители. Представям си какъв празник е днес за бандитите и лавкаджиите. Гръмна 125-милиметрово оръдие. Снарядът избухна вътре в зданието. Тълпата на моста възбудено закрещя: „Така, ха така! Дано изгорят там всичките, мерзавците!“.

Стигнах до края на моста. Верига от войници с каски обстрелва плътно прозорците На Белия дом. Зад войниците, съвсем близо до тях

— малчугани. А зад тях сме ние, зрителите. Стрелна ме мисълта: „Защо не разгониха народа?“.

Ами точно затова не ги разгониха, защитниците на Дома да не стрелят по нападателите!

А те и не биха могли да отговорят на стрелбата. Тя беше толкова плътна, че никой не би могъл да се подаде от прозореца. И освен това сега вече знаем, че в 7:30 по вътрешната уредба на Белия дом е прозвучала командата на Руцкой: „На стрелбата да не се отговаря!“. Сега знаем колко жестока е била тази наказателна акция. Пред нея ще избледнеят всички аналогични престъпления на предишната власт — разстрелите на въстаналия народ във Воркута и Новочеркасск.

Беше обстрелван дори жилищният дом до парламента. Просто ей така. Сторило им се, че някой стреля от горния етаж. Изпотрошиха всички стъкла на малки парченца. Изгоря един апартамент — там беше попаднал или снаряд, или граната. Обитателите му останаха без покрив над главата. Сега безуспешно ходят по инстанциите и се опитват да измолят помощ.

Оръдията на танковете продължават да обстрелват парламента.

Към мен се приближи приятен на вид човек:

— Как се отнасяте към всичко това?

— Победиха бандитите!

Той избухна:

— Значи аз съм бандит?

— Не зная, не ви познавам.

Той избяга при тълпата до парапета и извика оттам:

— А ти защо не си с тях, не си в Белия дом? Насра ли се!...

Ето и сега, когато описвам тази сцена, телефонът звъни. Непознат проташки глас:

— Е какво, осраха ли се твоите приятели!...

Сега от дъното ще изплува цялата мръсотия. Настъпи времето на мръсниците. 4 октомври е денят на тържеството на безнравствеността. Разстрелът на парламента пред очите на цялата страна не може да премине безследно. Събудени са и изплуваха на повърхността всички тъмни сили.

Гърмят оръдията на танковете. Тълпата на моста вече не реагира така бурно на попаденията на снарядите. Зрелището, дори и такова невиджано, започва да втръсва.

Някой домъкна на моста намотка бодлива тел, с която беше обграден кръгът около Белия дом. Хората започнаха да си отчупват парченца за спомен. Ръцете на всички, които се опитваха да го направят, бяха в кръв — страшно нещо е бодливата тел. Взех си и аз едно парченце за спомен.

... Пламна един от етажите на Белия дом. Огънят се разпространява бързо. Ето вече гори всичко нагоре. Малко по-далеч от тълпата, на моста, спряха двама старци (по-късно поприказвах с тях — фронтови ветерани, превземали Кьонигсберг). Единият от старците — с благообразен вид и бяла брада — каза: „Разстреляха Русия. Можем да си вървим в къщи“.

В къщи залепнах за телевизора. Си Ен Ен предава пряк репортаж от мястото на събитията. Руският позор се транслира по целия свят.

Хрониката понякога е прекъсвана и на екрана се появяват ту един, ту друг от популярните дейци. Не казват вече нищо ново — правят главно проучвания по темата: какво да бъде наказанието за отстъпниците.

Появява се комендантът на Москва: извънредно положение, комендантски час и така нататък. Той съобщава интересна новина. Цитирам по памет:

„При опит да се измъкне от Москва е арестуван небезизвестният Невзоров. Той е бил с въоръжена охрана...“

Значи затова са го арестували — защото охраната е била с оръжие!

Всеки голям мошеник в тази страна има телохранители, всяка криминална търговска структура — боен отряд. А журналистът, когото единодушно ненавиждат всички бандити от бившия Съветски съюз, не може да има охрана.

Около три-четири следобед е. В Дома с бял флаг отива Руслан Аушев, президентът на Ингушетия.

Вечерта позвъних на Руслан, той бързаше, заминаваше си.

- Руслан, колко са трупите?
- Докато бях там, от Белия дом изнесоха 127.
- Има ли още много?
- Много.

Героят на Съветския съюз Руслан Аушев е един от най-порядъчните хора, които познавам. На неговата дума може да се вярва. Запомнете тази цифра — 127. 127 трупа са открити привечер на 4 октомври. Вероятно от партера и първия етаж. На горните етажи още не са се качвали. Колко ли са струпани там, тогава никой не знаеше. А сега вече няма и да узнае.

Привличам вниманието ви към този пункт, защото буквално на следващия ден ще започне странна „въртележка“ с трупите. Още една позорна и мръсна история, която вече не е нещо ново за нас.

Властта ще започне да заличава с мръсната си опашка следите от кървавото престъпление.

Още едно интересно съобщение: срещу Кирсан Илюмжинов е възбудено наказателно дело. Разкрита е една история с мазут.

За този мазут знаех отдавна. Правозащитните органи имат документи по тази съмнителна сделка. Правозащитните органи знаеха. Знаеха и властите — бяха им докладвали. Знаеше и Елцин. Но Кирсан беше негов приятел, а Калмикия — едва ли не полигон, върху който се изпробваха предстоящите в Русия реформи. Но щом Кирсан не послуша големия брат и не прояви лична преданост, бившият „личен приятел“ се превърна в следствен. Младият калмически президент се държа много достойно в дните на президентския пуч — той не просто отказа да участва в подготвяното престъпление, а го направи открито, пред очите на цялата страна. Но всяка проява на човечност и порядъчност в коридорите на властта мигновено се наказва. Заплати и Илюмжинов. Старата папка за делото с мазута беше издухана от прахта и поставена на масата на следователя.

Зная, че в правителството е имало хора, които са искали, дори са се опитвали да възразят. Но никой не е могъл.

Всеки е „на въдицата“. За всеки си има папка с „дело за мазут“.

Просто нямам сили да гледам телевизия. По-рано, по време на Тоталната Лъжа, имаше една или две телевизионни програми. Сега са много и във всичките — ЛЪЖА.

Нищо не им е подействало. Дори Обръщението на Светата църква не е докоснало сърцата им.

На 2 октомври църквата се обърна най-напред към средствата за масова информация: „Не лъжете, не давайте едностранчива информация, премълчаването също е грях...“

Не помогна. Жреците на Лъжата са езичници, те не вярват в Бога. Не вярват и в Божия съд.

Излезе указ за цензурата. На следващия ден го отмениха. В правителството има и умни хора. Очевидно някой е обяснил: „Борис Николаевич, не са ви нужни излишни приказки, защо ви е указ за цензурата, когато тя и без това си съществува“.

Когато поглеждаме днес назад, можем да проследим точно, по дати, как погубваха, докато ликвидираха окончателно главното завоевание на народа — свободата на словото. Нека проследим „етапите на големия път“.

Март 1993 година (преди референдума) — агитационен терор — временна забрана на свободата на словото. Едновременно с това и проверка как ще реагира обществеността? Обществеността не реагира никак.

Април 1993 година — щадящ режим, предназначен да демонстрира великодушието на победителите — от време на време до екрана проникват мънички дози истина.

21 септември — пълна забрана на свободата на словото.

Пълна, но не окончателна. Преди „свободните“ избори властите ще правят всичко, за да създадат привидност за равни възможности. На екрана понякога ще започнат да се появяват хора, които, треперейки, запъвайки се и озъртайки се настрани, ще излагат „своето мнение“.

В действителност свободата на словото, за която толкова много се борихме, вече е погребана. Препарираха я на парченца и я закопаха на различни места.

Но да се върнем към 4 октомври.

Та какво всъщност беше станало в Белия дом?

ПОКАЗАНИЯ НА СВИДЕТЕЛИ

Отви Никон

— Вие, отче, до края ли бяхте?

— Изведоха ни в пет и половина вечерта.

— Няма ли да ви отнемат сега енорията?

— Ох, че кой, освен мен, глупака, ще служи служби в моята бедна енория?

— А църковното ви началство няма ли да ви се кара?

— Аз останах в Белия дом с разрешението и благословията на патриарха.

— Кое най-много би потресе, отче, през тези дни?

Отец Никон се замисли:

— Там видях толкова прекрасни руски хора! Знаете ли, дори кръстих две момичета...

— Кръстихте ли?

— Да. Две работнички от кухнята. Решили момичетата да се кръстят... Ние вече разбрахме — щурм ще има...

— Кажете, отче, видяхте ли поне една пушка в Белия дом?

— А пушката пък за какво ви е?

Обясних на отец Никон, че средствата за масова информация разпространиха съобщението, че снайпер от Белия дом е убил 9-годишно момче.

— Не, пушки в Белия дом не видях. У никого. Бих различил пушка от автомат. Ето от СИБ и хотел „Мир“ действително от 8 сутринта започнаха да стрелят снайперисти. Но правителствени.

— А в ръцете на депутатите видяхте ли оръжие?

— Не, не видях. Може би у някого от депутатите военни... не зная.

— Какво още ще добавите, отче?

— Те са клетвопрестъпници. Може Конституцията да е лоша. Но Елцин се закле в тази, лошата Конституция. А защо той не помоли да му донесат по-хубава, американска...

Ирина Викторовна, депутат

— В ръцете на някой от депутатите имаше ли оръжие?

— Не, не, какво говорите! Някои молеха да им дадат, но чух Руслан да вика: „Нашето оръжие е Конституцията!“.

— Ирина Викторовна, вие знаете ли, че в „Известия“ е публикуван разказ на журналиста Терехов? Как по заповед на Руцкой той тръгнал с бяло знаме, а долу някакви хора му взели знамето, повалили го на пода и не му дали да излезе.

— Не вярвам. Ние, жените депутатки, седяхме в залата на Съвета на националностите (тя не се обстрелваше). Ние дори пеехме. И тогава Руслан обяви, че Терехов, който е тръгнал като парламентър, е загинал. Ние почетохме паметта му.

(Изяснявах подробно тъмната история с Терехов. Времето на неговото тръгване, съобщено от него самия, и свидетелствата на очевидците ме убеждават, че долу са могли да спрат Терехов само десантчиците. Партерът и първият етаж са били заети от десантчици и от „Алфа“. Още една „партенка“!)

— Ирина Викторовна, колко хора имаше в Белия дом?

— Струва ми се около две хиляди. Над двеста депутати, сътрудници и сътруднички от апарата, от всяка комисия и комитет имаше хора, от счетоводството, работнички от кухнята, продавачи, чистачки, момчетата комсомолци от Украйна и други градове, защитниците на Белия дом...

— Но защо жените не си отидоха?

— Гонеха ни, но нито една не си отиде. Аз например мислех, че обществеността ще ни подкрепи, нали и там има жени... и ще можем да водим преговори в по-достойно положение...

— Сега знаете ли как ви подкрепи тази „общественост“?

— Да, разказаха ни.

— Когато всичко свърши, какво чувствахте?

— Отвращение. Повярвайте, нямаше страх, само отвращение...

Ирина Неклюдова 23-годишна сътрудничка в комитета

— До края ли бяхте там, Ира? Защо не си отидохте?

— Ами струваше ми се, че това е сякаш... последното островче на свободата... Нали не се борехме за длъжности, още повече аз...

Попитах Ирина за снайперската пушка.

— Не, не. В Дома не би могло да има. Пък и никой не би се подал от прозореца, когато започнаха да стрелят. Преди седмица, когато маршируваше отрядът от казаци, един, който вървеше отпред, имаше пушка. Но в Дома — не, не можеше да има.

— Имаше ли деца в Дома?

— Три или четири дечица... Поне аз видях три или четири. И извънредно много малчугани от 14 до 16 години.

— Те имаха ли оръжие?

— Не. И още нещо, когато ни извеждаха, аз видях дори две бабички — на около 65.

— Най-силното ви впечатление?

— Ние нали не знаехме, че Домът гори. Когато ни изведоха на улицата, видяхме, че целият Дом гори. Това беше ужасно! На гекачепистите^[1] не им дойде на ум такова нещо. Аз и поминалия август бях в този Дом. Имам с какво да сравнявам.

Господин X (помоли да не посочваме фамилията ми)

— Цяла нощ повтаряха едно и също — минаваше кола с високоговорител, увещаваха ни да излезем, обещаваха добри заплати и уреждане на работа... Тези, които са били на война, се смееха — точно така са постъпвали на фронта немците: „Рус, предай се!“. Реакцията, разбира се, беше обратна. На всички — на чистачките, на охраната.

Въобще като че ли се наблюдаваше извисяване на националното самосъзнание. От 1945 година не сме изпитвали подобно нещо в Русия.

Наблюдавах около 20 телефонни разговора по радиотелефона. По него можеше да се поприказва една-две минути. Никой не се оплака. А хората не се бяха прибирали по пет, по шест денонощия. Представям си какво е било на другия край на жицата.

Не забелязах някой да е смутен — от секретарките до депутатите. Всички чувстваха, че изпълняват дълга си и защитават Конституцията...

През нощта при Руцкой се промъкна някакъв военен. Каза, че има заповед за ракетно-бомбен удар. Но нямало нито една част, която би се съгласила да го изпълни.

Тамара Александаровна, депутат

— Как мислите, каква съм по професия? Коневъд. Ето такава рядка за жена професия имам. При нас край Железноводск има изключителен, известен в целия свят конен завод. Заповядайте!

— Непременно. Аз много обичам конете.

— Как не. Те са по-добри от хората, нали?

— Какво правехте, как бяхте преди и по време на щурма?

— В нощта преди щурма увещавахме жените и децата да си отидат. За нищо на света! Знаете ли, там имаше толкова много удивителни хора! Особено жените се държаха геройски, помагаха си една на друга...

— Вие казахте: децата. Какви бяха тези деца?

— Комсомолци. Имаха конгрес или сбор... Цял отряд беше пристигнал тук. Живееха в палатки. Но когато заваля, ги пуснаха в зданието. След това вече не можах да ги изгонят.

— Те имаха ли оръжие?

— Моля ви се!

— Можеше ли снайперист да стреля от Белия дом?

— Какво говорите! Та кой би посмял да вдигне главата си до перваза? Придвижвахме се пълзешком. Изобщо в дома имаше маса невъоръжени хора. Те молеха за оръжие, но не им дадох.

— Кого смятате за главен виновник?

— Аз бях в Европарламента и там има такъв ред — на всеки оператор, който е показал депутат в недостоеен вид, се налага голяма глоба... А нас как ни показвах, спомняте ли си? Специално разпалвах ненавист към нас.

— Кое е най-силното ви впечатление?

— Чакайте да помисля... Животът ми не беше лек. Родена съм в скривалище в Москва през 1941 година. През онзи август бях тук, в Белия дом. Сега преживях втори пуч. Но тогава... Сега всичко беше по-страшно. Може би ще отговаря на вашия въпрос — за най-силното впечатление. На 3 октомври ме кръстиха. Аз нали не бях кръстена.

Кръсти ме свещеник Алексей Злобин, отец Алексий. Ето това беше незабравима минута...

Таня Кузнецова

— През нощта с момичетата решихме, че сутринта ще си идем в къщи, там са децата ни и ние нямаме право да ги оставяме сираци. Но още рано сутринта започна стрелба, пристигнаха бронетранспортъри и стреляха по всичко, което се движеше...

— Таня! Стрелбата от оръдията и всичките видове стрелково оръжие се водеше главно по горните етажи, като се започне от третия. Казват, че там не е имало хора?

— Какво приказвате? Та нали точно там бяхме. Ние седяхме в залата на Съвета на националностите. „Едно от момичетата ми казва: Да вървим, аз зная по-безопасно място. Треперейки от страх, се качихме на седмия етаж. Там, в едно тясно килерче, притиснати една до друга, седяха жените — работничките от кухнята. На тъмно. Боже! Беше толкова страшно! Аз казвам: Да си вървим, да си вървим оттук!“. Не зная останал ли е там някой жив...

Според разпитите на свидетелите на горните етажи над третия хората се били повече, отколкото в долните. Онези, които са били над тринадесетия етаж и са оцелели след обстрела, е трябвало просто да изгорят в огъня. Тринадесетият етаж беше обхванат от пламъци.

Малко отстъпление.

На 4 октомври, когато стоях на моста пред горящия парламент, взех решение да изляза от Съюза на кинематографистите. Веднага след това решение почувствах страшно облекчение — сякаш се пречистих.

Някои от бившите ми колеги одобриха решението, но повечето, разбира се — не.

Представители на това мнозинство сега ме питат:

— Защо го направи?

Отговарям с въпрос:

— Знаете ли, че в зданието на парламента в момента, когато по него гърмяха с оръдия, имаше много жени и деца?

— А как са попаднали там?

И толкова злоба има в този въпрос! Подтекстът е: щом сами са се напъхали там, за какъв дявол да ги съжаляваме! Освен това публиката, зомбирана от средствата за информация, е убедена в официалната версия — жените и децата са станали заложници на депутатите.

— Добре — казвам аз, — нека предположим, че всички жени и деца са седели в зданието под дулата на пистолетите на Хасбулатов и Руцкой. Дори нека подсилим обстоятелството: всички жени, да речем, са проститутки, а всички деца и юноши — малолетни престъпници. Питам: „В този случай можеше ли да се гърми срещу парламента с оръдия?“.

Повярвайте, нито един от събеседниците ми, нито дама, нито джентълмен, не каза: „Не! Не! И в този случай не биваше да се стреля по зданието!“. Мълчат, очичките им зли... В най-добрия случай следва въпросът:

— Е, ти, какво — за Хасбулатов ли си?

Лесно е сега, от разстояние, да се клейми сталинско-брежневската интелигенция, която крещеше: „Смърт на Каменев и Зиновиев! За кучетата — кучешка смърт!“, „Позор за Солженицин!“, „Пастернак е Юда!“.

Та нали ситуацията е същата. Е, разбира се, всичко е по-друго, но по принцип е същото. И какво наблюдаваме?

Нито капка състрадание.

Каква ти „милост към падналите“! За загиналите говорят в най-оскърбителни тонове.

А за останалите живи: „Смърт на кучетата!“.

Радиозасичане.

Тези диктофонни записи са направени от офицер от Министерство на вътрешните работи в нощта преди щурма. Той ги донесъл в редакцията на „Комсомолская правда“. Тя ги публикува. Има честни хора и в милицията, и сред журналистите.

Ето няколко откъслечни фрази — за какво се е договаряла милицията в нощта преди щурма.

- Запомнете, не залавяйте никого жив!...
- „Черните“ също да не се пленяват...
- Я стига си викал, хайде да спим...
- Ще спим след победата над Белия дом...
- Банкетът вече е поръчан...
- Руцкой си е поръчал катафалка...
- Погребение няма да има, и музика няма да има...
- А саван за Хасбулатов поръчахте ли?
- То се знае, всичко е платено.
- Хасбулатов няма да си изяде сутрешния пилаф...
- Вие там си спите, а ние обсъждаме какво да правим с узурпаторите Руцкой и Хасбулатов.
- Руцкой да се обеси.
- Като в Турция: в лайната и с ятагана по главата...
- Ама това е в Турция, там е топло.
- А Москва днес също е топла, още повече че и ние вече...

Сергей Андреевич, депутат

— Лежах на пода на третия етаж и с крайчеца на окото си гледах през прозореца. Около седем сутринта започна първата вълна. Белият дом бе обстрелван. Никой от нападащите не падна. При втората вълна вече вървеше някаква кадрова част, добре организирана; действаше точно и координирано... Стрелбата беше толкова силна, че не беше възможно да си подадеш главата. Много скоро те се озоваха в партера и на първия етаж. Вторият етаж дълго време оставаше неутрален.

Но ето какво видях с очите си. В седем сутринта, още преди силната стрелба, приближиха бетеери. На тях, кой знае защо, седяха цивилни хора. Едно момче от барикадата приближи към тях и поприказва нещо. Тръгна обратно. Измина около тридесетина метра и тогава те стреляха в гърба му. После разстреляха още петима на барикадата...

Нас ни извеждаше „Алфа“. Беше около час и половина преди мръкване. Дълго чакахме автобус. После алфовците ни казаха, че

движението е блокирано. Поведоха ни пеша. Заведоха ни в някакъв двор. Там стояха омовци. Във верига. Биха ни всички поред. Предаваха ни „по конвейер“. Един полковник, защитник на Белия дом, го удариха с приклад в лицето. Хвърлиха го на „конвейера“. Той падна. Ритаха го...

Влязохме в двора. Той беше преходен. Искахме да се измъкнем. Огледахме се — след нас върви Бабурич. Олюлявайки се. Изведнъж двама омовци го догонват: „Бабурич, стой!“. Поведоха го обратно. Чухме два изстрела. Решихме, че Сергей Николаевич е убит. (По-късно Бабурич ще разкаже в кратко телевизионно интервю, че наистина са искали да го разстрелят и са го изправили до стената. Но нещо го спасило, не ще каже какво...)

... Видяхме някаква врата — вход към изба. Седяхме в избата. Помощникът на Бабурич плачеше: „Какво ще каже на жената на Серьожа?“. После чухме гласа на адмирал Чеботарьовски. „Сега ще залавят всички, които се пръснаха по двора.“ Ние се измъкнахме от скривалището си и започнахме да се разотиваваме един по един...

Аз не попаднах на стадиона. Бог ме спаси. Тези, които са били там, разказват, че е бил типичен пиночетовски вариант — с жестоки наказания и побои. В отделението на милицията, където ги закарали най-напред, ги накарали всички да коленичат и ги ритали по лицето.

Вчера през целия ден давах интервюта на чуждестранни кореспонденти. Звъних на всички познати депутати, дето бяха бити. Молих ги: „Разкажете истината!“. Никой не се съгласи. Мислехме си, че той е умрял — страхът, мълчал у нас с години. А той оживя. Реанимира за няколко часа...

Очевидците са много. Всички казват едно и също. Не чух нито едно противоречиво показание.

Да обобщим.

В Белия дом не е имало никакви снайперисти. Деветгодишното момче беше погребано от неговите убийци. Както и повечето от останалите убити. Рядко зрелище — убийците изпращат с почит в последния им път убитите от тях.

Депутатите имаха в ръцете си само едно оръжие — Конституцията.

Наказателната акция беше проведена с безпримерна жестокост, на каквато са способни само страхливците. Известно е, че страхливецът е способен на всякаква подлост.

Загинаха предимно деца и юноши. Те са с безстрашни и отзивчиви на всякаква несправедливост сърца.

Армията беше призована „към подвизи“ от творческата интелигенция. Разбира се, далеч не от всички нейни представители. Нисък поклон на онези, които имаха достатъчно съвест поне да премълчат.

Русия ще запомни завинаги.

Току-що обявиха по телевизията окончателната цифра на загиналите в Белия дом — 49 души!

А останалите къде са? Стотици хора (по-точно около хиляда!) — в ямата с хлорна вар ли? Бъдещите млади следотърсачи ще имат над какво да си блъскат главата. „Открито е още едно масово погребение...“

Прочетох една информация в „Известия“:

„Тоналността на разговорите в Токио (с президента на Русия) до голяма степен ще се определя от окончателната цифра на жертвите в московските събития — колкото по-висока се окаже тази трагична цифра, толкова по-силен ще бъде стремежът на японската страна да се дистанцира от Борис Елцин.“

Отговорът на всяка наша загадка трябва да се търси там — зад граница.

Забележка

Вестниците току-що съобщиха, че казанският бизнесмен Сергей Шашурин, който помагаше на Белия дом, е арестуван по дело за фалшиво авизо. Веднъж в Находка в Управлението на международната банка видях документи за фалшиво авизо. Мярна се фамилията Шашурин. Попитах оператора: „Не е ли онзи Шашурин, за когото имаше предаване по телевизията?“ — „Същият е“. Тоест за фалшивите

авизо са знаели. Но не са предприемали мерки. Защо? Тогава трябва да арестуват всички бизнесмени? За какво ли я създадоха тази класа? Не, засега нека да стои „на въдицата“.

Шашурин, щом не прояви преданост към Властта, срещу него веднага заведеха дело. Вече казахме, че всеки, буквално всеки си има свое „дело за мазут“, всеки е „на въдицата“.

Криминална страна!

---

[1] ГКЧП — Държавен комитет за извънредно положение. — Бел.прев. ↑

ФАШИЗЪМ. ЩО Е ТО?

Съществува научно определение на понятието „фашизъм“. Колкото и точно да е то, за нас, съветските хора, преживели всички ужаси на фашизма и видели с очите си какво е това нещо, то все ще бъде непълно. Защото няма да може да предаде нашето емоционално отношение към фашисткия ред.

Освен всичко останало, за нас фашизмът е още и такава състояние на обществото, когато цялата мръсотия от дъното се надига и изплува на повърхността, когато всичко долно у човека излиза налице, като кара сърцата на хората да потръпват и настръхват.

Сега, когато внасям в книгата поправки и допълнения (вече е 19 октомври), информационните средства все по-рядко наричат това, което стана, „бунт на червено-кафявите“. Намериха по-силно определение.

Това е ясно. Далеч не целият парламент беше от комунисти, та дори и бивши. (Виж правителството цялото е от тях!) Далеч не всички защитници на Белия дом симпатизираха на комунистическите идеи — там имаше и такива, които просто ненавиждаха комунистите; имаше и убедени демократи — от онези, които са за демокрация на дело, а не на думи.

Но има и едно утежняващо обстоятелство. Освен всички защитници Белият дом беше отбраняван и от един малоброен отряд от младежи под ръководството на Баркашов. Кой е този Баркашов, аз не зная. Мисля, че повечето от читателите — също. Аз не съм толкова далече от политиката, но не съм запознат с програмата на „Руското национално единство“. Повечето от читателите — също. Едва сега ни обясниха: фашисти са. Така да е, фашизмът е лошо нещо. Но колко са били баркашовците? Двадесет, тридесет? Колко? Отговорете ни.

Мълчат.

А колко бяха защитниците на Белия дом? Онези, които имаха оръжие в ръцете си. И онези, които нямаха, които смятаха за свое оръжие закона и Конституцията. Онези, които просто присъстваха, смятайки, че присъстват на страната на справедливостта.

Те бяха хиляди!

И въпреки това метежът бил фашистки!

Ето какво определение намериха. Всички под един гребен. Така е по-лесно. И по-ефективно. Така е по-лесно да баламосаш народа.

Плашат ни: „А знаете ли какво щеше да бъде, ако те бяха победили?“.

Не зная. Не зная какво би било, но виждам какво е сега.

Методите ни с вас са различни. Вие се опитвате да ми обясните какво БИ БИЛО, ако бяха победили „червените“ или, не дай Бог, баркашовците (как ли биха могли да победят и да вземат властта в страната — не проумявам?)

А аз се опитвам да ви разкажа какво ВЕЧЕ Е. При това то има пряко отношение към фашизма.

И затова моля читателя да изслуша разказа, а по-точно свидетелските показания на Олег Румянцев.

Онези, които поглеждат понякога към телевизора, би трябвало да познават Олег Румянцев. Симпатичен млад човек с брадичка и очила. Мек, интелигентен, деликатен; нито веднъж не е избухвал и не е казвал някому груба дума. Депутат, председател на Конституционния комитет или комисия (не ги разбирам много) — с една дума, три години е работил над новата Конституция на страната, и неговият проект така се и наричаше официално — Румянцевски. В миналото — научен работник, той имаше необикновена професия — страновед. Никога не е бил член на партията, убеден демократ.

След ужаса на 4 октомври дълго не можех да го намеря, звънях по всички познати. Изчезнал беше. А исках да поговоря именно с него, с човека, на когото имам доверие. Изнамерих неговия помощник: „Олег Германович е пребит, оправя се“. След няколко дни ми позвъни сам Румянцев и се договорихме за среща. Пристигнах при него в Крилатское, той си опаковаше книгите. Заповядано му беше за три дни да напусне квартирата.

СВИДЕТЕЛСКИ ПОКАЗАНИЯ НА ОЛЕГ GERMANOVICH РУМЯНЦЕВ

— Излязох един от последните. Офицерите от „Алфа“ ми казаха: „Иди при Руцкой, кажи му, че не бива да се лее повече кръв“.

Изтичах при Руцкой. С него бяха двамата му братя, Володя — личният телохранител, и още няколко души. Оръжието — заредено, в очите — готовност да умрат.

— Кажи, Олег, как се държеше Руцкой? В онези последни минути? Кажи честно!

— Ами... Струва ми се, че това бяха минути... Минути на мъжество.

Малко отстъпление.

Същото казваха и за Хасбулатов. Разпитвах мнозина, например момичетата от пресцентъра, те са го наблюдавали постоянно. Всички твърдяха в един глас: държеше се мъжествено, не загуби самообладание нито за миг... За това има и косвено доказателство. Изминаха две седмици от събитията. Досега от Лефортово няма никаква информация. Ако се съди по август 1991 г., би трябвало да ги покажат на следващия ден — малки, жалки, сломени. Не показаха нито един кадър. Изводите?

А. Не бива да се показват, защото затворниците могат да кажат онова, което не е изгодно за властите. Значи, засега не са сломени.

Б. Извършва се „обработка“. Когато бъде завършена — ще ги покажат.

В. Затворниците се държат мъжествено.

Разпитвайки свидетелите, получих отговор и на въпроса, който ме измъчваше: защо Руцкой не се е застрелял?

Абсолютно правилно е постъпил. Ако беше се застрелял, щеше да е проява на страх. Това, което знае той (а знае много), рано или късно ще бъде нужно на страната. Каквото и да се случи — непременно ще е нужно.

Като не напусна живота, той се обрече на изтезания. Под изтезания не подразбирам побоите в килията. Това той ще го понесе. Този, който е бил в плен при душманите — ще го понесе.

Истинските изтезания са униженията, на които ще го подложат вестникарските и телевизионните палета.

Но да продължим.

— ... Отново слязох долу и се върнах при Руцкой с един полковник от „Алфа“. Ако не се лъжа, полковник Проценко. Той се държеше много прилично.

Руцкой прегърна братята си. На мене ми каза: „Бягай утре в Съвета на федерациите и им кажи истината. Умолявам те, кажи им цялата истина. Теб те ще те слушат“. Да, и още: „Позвъни на жена ми, ето телефона. Разкажи ѝ как беше всичко“.

На вратата се показва Коржаков, началникът на личната охрана на президента: „Руцкой, към изхода!“.

Върнах се в залата на Съвета на националностите — там бях забравил чанта с важни документи. В чантата ровеше въоръжен човек. Боже мой, какво щастие, че той прибра малкия газов пистолет! Ако след това го бяха намерили у мен, без съмнение щяха да ме убият.

След това дълго стояхме на улицата пред главния вход, под герба. Пред входа дежуреха два малки автобуса, но не ни качваха на тях. Момчетата от „Алфа“ изясняваха нещо, като ни поглеждаха от време на време. Един от офицерите каза: „Жалко за момчетата, по-добре би било да ги откарам“.

Последва команда: „Вървете напред!“. Тръгнахме надясно, към най-близката сграда.

Сега зная защо им беше нужна легендата за снайперистите от Белия дом. За да оправдаят касапницата, която бяха устроили в дворовете и входовете.

Стигнахме до сградата и алфовците ни изоставиха. От входа изскочи, омоновец (или милиционер) с автомат и закрещя: „Лягай, куче!“. Натикаха ме във входа. Една пияна муцуна ме хвана за брадата: „Ела тук, еврейска мутро!“. Удари три пъти лицето ми в коляното си. След това ме пребъркаха. Пари нямах, взеха малкото радио „Сони“. Няколко пъти ме удариха по тялото, по бъбреците. Изблъскаха ме към изхода. Някакъв офицер (според мен беше офицер) ми пошепна: „В двора стрелят, бягайте към онзи вход!“. Побягнахме към входа. С мен беше един художник, запознахме се, когато излизахме от Белия дом.

Спомням си, той ми казваше: „Олег Германович, ако останем живи, трябва да нарисувам ваш портрет“.

Втурваме се ние с този художник във входа, а там — същата картина, същият ад, само кръгът е друг. Омоновци бият две кой знае защо разсъблечени до кръста момчета. Съвсем хлапаци, около седемнадесетгодишни, не повече — защитници на Белия дом. Единия така го удариха с автомат по ребрата, че се чу пращането на костите.

Хващат ме и мен и ме удрят няколко пъти по яйцата. След това една седмица уринирах кръв, а в това време Починок обяви на пресата, че съм се обърнал към него за материална помощ. (С. Г. — Александър Починок е един от депутатите, които първи избягаха от Белия дом, след като чуха, че на изменниците ще бъде осигурено топло местенце. Починок веднага получи поста заместник-министър на финансите. Сега като че ли се кани чрез балотаж да влезе в новия парламент.)

Изблъскаха ни с приклади навън в двора. Тук наистина стреляха. Не беше ясно по кого, но се чуваха единични изстрели. И тогава моят художник побягна. Криволичейки като заек, побягна навътре в двора. Отново се раздадоха изстрели в посоката, накъдето побягна той. И аз имах желание да побягна. Но го сподавих, помислих си — ще ме убият.

Пред мене се изпречи омоновец. Щракна спусъка. Представете си ситуацията: пиян човек с автомат, с очи, в който няма нищо човешко, а до краката му, малко встрани, лежи нечий труп. „Хайде, куче, прощавай се с живота!“ — казва той, приближавайки към мен. Плю два пъти в лицето ми и закрещя: „Обръщай се!“ Обърнах се с гръб към него. „Клекни!“ И изстреля един ред над главата ми...

Лежах, нямах сили да стана. С крайчеца на окото си видях, че от „моя“ вход излезе депутатът Шашвиашвили; повалиха го на земята и започнаха да го ритат с ботуши. Излезе депутатът Фахрутдинов. Като от заседание — с чанта и вратовръзка. Омоновците се спуснаха към него. Фахрутдинов казва важно: „Аз съм депутат на

независимата република Татарстан!“ — „Ах, ти, татарино!...“ И с всичка сила — с приклада по главата... (Фахрутдинов сега е в болница в много тежко състояние.)

Докато биеха Фахрутдинов, аз станах. И побягнах — да става каквото ще. Вмъкнах се във входа и започнах да звъня на всички апартаменти поред. Никой не ме пуска. В апартамента има хора, чува се лай на кучета, но никой не ме пуска.

— Олег, а интересно какво отговаряха?

— Различно. Аз казвам: „Пуснете ме! Ще ни застрелят всички, аз съм депутатът Румянцев!“. А те: „Върви по дяволите!“, „Така ви се пада!“, „Аз имам деца!...“.

Изтичах в друг вход. Там на стъпалата седяха Сажу Умалатова, пребитият Шашвиашвили, депутатът Саенко и някаква възрастна жена. Седим. Влиза един юнак. Късо подстриган, с маратонки. От него лъха на водка и кръв. Погледна ни и си отиде.

„Момчета, този е информатор!“ — „Да се махаме.“

Разделихме се. Аз тръгнах с възрастната жена, като я хванах под ръка. Шашвиашвили, Саенко и Умалатова образуваха друга група. Какво се усмихваш?

— Като във филмите за нелегалното време...

— Да, фашизъм. Истински, стопроцентов. И нататък. Вървим ние с тази жена, а вече е тъмно... Изведнъж виждам — в дъното на двора стои банда. Същите като онова момче, информатора — стригани, с маратонки...

— „Бултериери“.

— Какви?

Обясних на Олег какви са „бултериерите“. Борци на мафията. Бойните отряди на криминалните структури.

— В този момент физически усетих — това е смърт. В тъмнината се раздаде глас: „Стой! Ела тука, мършо!“. Гаден смях. И отново глас: „Пълзи!“.

Без да се наговаряме, скочихме към храстите. Изстрел. Втурнахме се във входа, изтичахме на втория етаж и позвънихме на първата врата. Тя веднага се отвори. На прага — жена. „Аз съм депутатът Румянцев“. — „Познаваме ви. Влезте.“

Едностаино жилище и семейство от трима души. Та у тях лежах няколко дни...

А сега искам да попитам онези, които ни плашат с фашизъм. Ако това не е фашизъм, тогава какво е фашизмът?

ИЗБОРЪТ НА РУСИЯ

Вече споменах, че тази книга беше написана преди трагичните събития — те нахлуха в нея като непредвидени глави.

Смятах, че апотеоз на криминалната революция ще бъдат новите избори. Победата настъпи по-рано. Сега вече „свободните“ избори ще останат просто една празна формалност, те само ще закрепят победата.

Революциите не се правят без съгласието, та макар и мълчаливо, на целия народ.

Може да се каже, че Русия направи своя избор.

Даде съгласие за собствената си смърт.

Апотеоз на криминалната революция стана 4 октомври. В календарите на крадците и лавкаджиите този ден винаги ще бъде отбелязан с червена цифра. Всеки ден научавам нови подробности за трагичната нощ. Научих например че през нощта срещу 4 октомври Гайдар и Шумейко звънели наред на криминалните структури и молили за помощ. Армията на „бултериерите“ е облякла бронираните жилетки. Не ѝ се наложи да участва активно в събитията (но тя тепърва ще си каже думата!). Всичко беше решено от професионалната армия. Намерили се бяха неколцина командири, които се бяха съгласили да разстрелят жени и деца. В живота винаги има място за подлост.

Криминално-мафиотската държава победи. Под ръкопляскането на обществеността, под аплодисментите на целия свят. Нищо повече не може да ѝ попречи да стане напълно легитимна. Ще си измисли Конституция — каквато ѝ трябва, ще си издаде закони — каквито ѝ трябва. Ще се представи пред света в благопристойни одежди. „Не ще измият кръвта от ръцете си...“ е празна фраза. Кръвта лесно се измива.

А с Русия е свършено. Свалете шапки над нея, приятели, и пролейте последна сълза. Глутницата вълци я настигна, вкопчи се в хълбоците ѝ и я повали на земята. Тя не може вече да се вдигне. Ето кога се сбъднаха пророческите слова на Максимилиан Волошин (цитирам по памет, мога и да сгреша препинателните знаци):

*С Русия свършено е... Без пощада
прахосахме я, пропиляхме,
пропихме я, оглозгахме, оплюхме
и стъпкахме по мръсните площади,
по улиците разпродадохме я: „Не щете ли
земя, републики и свободи,
и граждански права?“... И ний сами
Родината завлякохме на сметището...
О, Господи, недрата разтвори,
прати ни огън, бич божии и беда,
германци — от Запад, монголци — отвъд,
предай ни в робство ново и навек,
за да изкупим до Страшния съд
смирено и дълбоко Юдиния грях!*

Всички я прахосахме и пропиляхме. Върху всички ни лежи вина. А върху автора на тези редове — особена.

Достатъчно е да кажа, че моят филм „Така не може да се живее“ помогна на Елцин да стане председател на Върховния съвет на РСФСР. Имаше такъв епизод през пролетта на 1990 година. На два пъти Конгресът на народните депутати на Русия не утвърждаваше Елцин за председател на Върховния съвет. На другата сутрин трябваше да се състои третото гласуване. Вечерта, в навечерието на гласуването, пред сградата, където заседаваше конгресът, докарахме автобуси (даде ни ги Моссъвет и той организира това мероприятие — същият Моссъвет, с който после Елцин се разправи така лесно!), качихме всички депутати в автобусите и ги закарахме в Мосфилм. Там в голямата зала им показахме още суровия филм „Така не може да се живее“. Какво започна след това! Около сто и петдесет ортодоксални комунисти излязоха в стройни редици от залата — в знак на протест. Останалите устройоха овации. Спомням си гласове от залата: „Утре онези, които гласуваха против Елцин, ще размислят!...“

На следващата сутрин се състоя третото гласуване. Конгресът (същият, който Елцин разстреля с оръдията!) с мнозинство от четири гласа избра Елцин за председател на Върховния съвет. От председателя до президента пътят беше кратък.

Дори и само това обстоятелство стига да се впише в моята сметка. Значи и аз имам принос за разрушаването на Русия.

Неотдавна един столичен деец, бивш демократ, когато му припомних тази история, ме тупна по рамото и ми каза мрачно:

— Недей да се каеш. Аз имам още по-голям грях. Подправих два гласа...

Но това не е утешение.

Колкото и да ми е болно да го призная, моята честна и искрена работа (разбира се, нелишена от заблуди) имаше разрушително въздействие. Зрителите не се оказаха подготвени за такъв водопад от истина, изсипващ се върху главите им.

От филма те разбраха едно — комунистите ще бъдат съдени. И прибързано започнаха да се освобождават от партийните билети. Едно нещо е когато „коричките“ ги изхвърля формален член на партията. Той ги е имал тъкмо защото такива бяха правилата на играта. (Е, възможно ли беше в нашето общество без партиен билет в джоба да бъдеш командир на полк, капитан на голям пътнически кораб или дипломат?) Друго нещо е, когато така постъпва убеден комунист — завеждащ отдел на ЦК, главен редактор на органа на московските комунисти, професор по научен комунизъм, заместник-редактор на списание „Комунист“, първи секретар на областен комитет на партията! Не беше ли ясно тогава, че това са върколаци? Най-опасните особи от племето на човеко-зверове. Ако бяхме нормално общество и психологически здрави хора, трябваше да се отнесем ако не с разбиране, то поне с уважение към онези, които не измениха на принципите си (та макар и погрешни). Не измениха и не предадоха убежденията си.

А ние повярвахме на върколаците.

Много точно го е казал Александър Зиновиев: „Целихме се в комунизма, а уцелихме Русия“.

Та ето и аз — целих се в комунизма, дори не и в комунизма, а в казармения ленинско-сталински комунизъм, а уцелих Русия.

Нашето общество и преди не можеше да се смята за особено нравствено, а сега вече... когато всичко се обърка, когато заблуждаващите се, но честни хора станаха презирани, а върколаците, напротив — уважавани, човешкото ни общежитие се превърна в кошмарен сън, страната се разцепи на два непримирими лагера. Осем

години бяхме заети не с реформи, а с изясняване на отношенията, което се съпровождаше с взаимни оскърбления.

Разбира се, не бива да се приписва всичко това само на един филм. Изкуството, още повече само едно кинопроизведение, не е способно да измени нравствената атмосфера на обществото. В тази насока се постараха мнозина. Обществените дейци, политиците и особено — върколаците. Но и аз имам вина.

Между другото аз никога не съм предлагал да се съдят членовете на партията. Аз говорех за съд над Партията. Над Партията като организация, виновна за геноцида над собствения си народ. Говорех за съда на Историята. Онези, които са виновни за престъпленията срещу човечеството, отдавна са умрели.

Сега обаче смятам, че някои членове на партията трябва да бъдат дадени под съд. И преди всичко онези, които участваха в Беловежкото съглашение.

Трябва да направя една уговорка: никога не съм бил уверен в трайността на такова едно съоръжение като съветската империя. Разбира се, не си представях да съществуват поотделно родствените, тясно свързаните славянски народи, но като цяло, в историческа перспектива, империята като че ли трябваше да се разпадне. Доказва го и опитът на световната история.

Ала този процес трябваше да протича няколко години. Всяко, дори едноклетъчно същество, би могло да разбере: такова съоръжение не бива да бъде взривявано, то трябва да се разгражда тухла по тухла.

А то беше взривено.

С откриването на границата на Запад и Изток изтекоха несметни богатства; за две години изключително богатата страна стана крайно бедна.

Двадесет и пет милиона руси бяха хвърлени в устата на националистическите правителства — за позор и унижение.

За един ден бяха разкъсани икономическите връзки. Икономическите щети, понесени от Русия, вече надхвърлят загубите, нанесени ѝ от Великата отечествена война.

И се пролива кръв като на война.

Всеки държавен деец, та макар и най-незначителен, е длъжен да предвиди подобно нещо. Ако той, разбира се, няма друга всепоглъщаща го цел.

Такава цел беше да се отстрани Горбачов. Друга, по-благородна цел, не личи да има.

Малкият дом * в белоруските гори трябва да бъде запазен — за назиждане на потомците. Че току-виж дойде някой деец и го взриви, както взривиха и разрушиха Ипатиевския дом.

Този паметник трябва да остане. Немците как си пазят мюнхенската кръчма.

Всяка ситуация, дори най-неизгодната, си има и своя изгодна страна. Поне сега, когато са разпръснати ордите на анпиловци — глупави, невежи и зловни, — стана ясно разположението на силите.

Истинските комунисти останаха само в Кремъл. При това най-опасните от тях — върколаците!

Някога над тях ще има съд — за всичко, което направиха със страната. Печалният опит от нашата история подсказва — този съд ще бъде съдът на Историята.

Пет пари не дават те за този съд!

— А къде е оптимистичният финал? — ще попита читателят.

И преди две години смятах, а сега, когато с очите си видях, как изнасиха моята Родина, още повече смятам, че в наши дни оптимисти могат да бъдат или глупакът, или подлецът. Когато писах тази книга, се съветвах със сърцето си. Нямах с кого друг да се посъветвам. Възможно е и да съм се заблудил в разсъжденията си. Допускам го. Затова пък фактите, които съобщих, са самата истина.

Това стига. „Фактите са упорито нещо.“

Книгата ми (ако се появи на бял свят) ще я прочете само интелигенцията. Към нея именно се обръщам. Не към творческата интелигенция — пази, Боже! — не към разглезената — столичната, обръщам се към истинската руска интелигенция, към онази, която живее по цяла Русия. Това са десетки милиони хора. Учители, лекари, инженери, учени, висококвалифицирани работници, техничари, библиотекари, руското офицерство.

Простете ми, приятели, но вие сте зомбирани. Това, което стана със страната, не може да се нарече само победа на негодниците. Няма да е пълно. Това е още и победата на „сандъка“. На малкия, натъпкан с електроника сандък с екран.

Дали да не спрем да гледаме телевизия? Да започнем да четем, да се срещаме по-често по кухните. Спомнете си, съвсем доскоро ние бяхме най-четящата страна в света. Умеехме да мислим самостоятелно. Без помощта на електрониката. Както и да ни засипваше пропагандата, останахме си със собствено мнение.

За трети път ще напомня: днес да гледаш телевизия е тежка работа. Почти равностойно на ръчното добиване на злато. Трябва да промиеш планини от пясък, докато намериш едно златно зрънце истина.

Колкото и да е лошо положението ни, от нас зависи още много. Става дума просто за оцеляването. Оцелее ли мозъкът — ще превъзмогне болестта и тялото. А за да оцелеем, трябва да се научим да мислим самостоятелно.

„Cogito ergo sum“ — казва Декарт.

Мисля — значи съществувам.

---

[0] Сградата в Беловежката гора, където бе подписано споразумението между Русия, Украйна и Беларусия за създаването на Общността на независимите държави. — Бел.прев. ↑

ВТОРА ЧАСТ
В ЧУЖДА СТРАНА

ДОПЪЛНЕНИЕ КЪМ ВТОРОТО ПРЕРАБОТЕНО ИЗДАНИЕ

От 21 септември 1993 година живеем в друга страна. С някои неща тя е нова, а с някои все повече заприличва на старата — на онази, преди революционните преобразования, започнати от Горбачов през април 1985 г.

Друга страна. А за мене лично — абсолютно чужда.

Неотдавна слушах посланието на президента до федералното събрание, което той ни прочете в Кремъл. Отначало не исках да ходя, но после си помислих: я да взема да отида и да видя как ще го слушат и как той ще го чете; това, че президентът може да произнесе нещо със свои думи, на никого и на ум не му идва — той, както и всички посткомунистически вождове, чете сега написани дори и кратките приветствия. Както Брежнев или Черненко. Исках също да видя как ще изглежда той — две седмици не беше се появявал на екрана, три дни Клинтън не могъл да се свърже с него по „пряката връзка“.

Залата слушаше президента невнимателно, депутатите си шушукаха и се подсмиваха; май че не само на мен ми бе дошла на ум мисълта: също като при Брежнев. Умен доклад, написан от референтите, под много от думите можеш да се подпишеш — Брежнев нали също произнасяше правилни слова: за демокрация, за мир, за грижи за обикновения народ... От друга страна, е свършено ясно, че властта няма да следва нито една точка от своята програма; а какво й пречеше да го прави по-рано?... Брежнев, спомням си, не разбираше много добре какво чете. И тук, изглежда, е същото. „Но ние сме съгласни с такава позиция... Кхъ, кхъ... — върна се към началото на реда. — Но ние... не сме съгласни с такава позиция...“

Сам президентът прилича на посткомунистически вожд, а младото и енергично негово обкръжение по-скоро напомня болшевиките от първите години на съветската власт, когато главна тяхна задача беше да се задържат на власт, да се задържат на всяка цена: с цената на изгубването на огромни територии (Бресткия мир), с

цената на пролятата кръв, с цената на неимоверните страдания на народа...

Когато писах тази книжка, много бързах. Исках да успея за изборите. Все едно закъснях, а изпуснах много неща: някои работи забравих да напиша в бързината, а други не ги знаех... Мисля, че читателят ще разбере и ще ми прости тази прибързаност.

А сега — няколко допълнения към казаното вече.

ПОДГОТОВКАТА КЪМ ПРЕВРАТА

Сегашната власт, така своеволно наричаща себе си демократична, никога не е и мислила за интересите на Русия, за щастието на своя народ. На думи — да, но практически...

Изминаха две години след като „тримата излязоха от гората“^[1] и може да се направи равностметка. Русия лежи в руини, тя е унижена, раздробена, в нея зреят или вече бушуват граждански войни, армията е изгубила боеспособност; ако утре Естония и Финландия (и двете имат териториални претенции към Русия) започнат срещу нея военни действия, войната ще се води на равни начала.

А пък за благополучието на народа няма какво и да говорим. В най-плачевно състояние се оказа най-дееспособната част на населението — онези, които произвеждат материални и духовни ценности.

През тези две години властта се занимаваше само с едно — да се укрепва. Всички сили, всички нейни лостове бяха задействани в една посока — да се укрепят и да се направят неуязвими собствените позиции. И не толкова от любов към властта, колкото, за да се избяга от отговорност. Ако Те загубеха, и разплатата за греховете би могла да бъде много тежка. Хората на власт се оказаха не само политически банкрутирали (загубиха всичко!), но и просто хора с нечисти ръце. Корупцията, подкупничеството и ходатайствата в коридорите на властта не подлежат на никакво описание. Днес, когато Те вече добре се укрепиха, когато нямат от какво да се страхуват, сами не крият това. Нагло гледат право в телекамерата, сякаш казват: „Да, такива сме. Е и?“.

Но как така бързо Те се укрепиха?

Надеждата за армията, за органите на сигурността и Министерството на вътрешните работи още от самото начало беше слаба — хората с пагони бързо се ориентираха кой беше дошъл на власт. Трябваше да се търси подкрепа на друго място. Ако планината не отива при Мохамед, Мохамед отива при планината. Ако не може да

се замени властта, тогава трябва да се замени народът, недоволен от тази власт. Да се направи и той такъв, каквито са и те самите.

Със смеха и шегичките на отбора на Гайдар на бърза ръка бяха изпратени на онзи свят старците, пазителите на нравствеността. Останалите живи са замрели в ужас.

Израсна младо попълнение — „поколението, което избира пепси“. На тези им е все едно какво става със страната.

Останалите получиха правото на безчестие.

Ето! Ето какво направиха Те.

Беше разрешено да се краде, да се мамят хората, да се ограбва страната и населението, да се сменя кожата и боята... И всичко това — под благонамереното прикритие: „създава се класата на собствениците“. Главното е да успеят „да окалят“ хората. Окаляш ли се — толкоз, ти си наш, ти си длъжен да ни защитаващ, ние те направихме такъв.

Същевременно по цяла Русия се създаваха бойни отряди за подкрепа на президента (вече говорихме за това) — отрядите на криминалните структури. Бойците на мафията! Паралелно се работеше в армията, в милицията, в министерството на сигурността. За да бъдат заставени офицерите да се „въртят“, да търсят нечестни начини за печалба, та да могат някак да изхранват семействата си. Да ги окалят, да ги окалят, да ги окалят! Окаляш ли се — наш си.

И резултатите от тази работа не закъсняха. Та възможно ли беше съвсем неотдавна, още през август 1991 година, да се намерят в армията доброволци за ролята на палачи на собствения народ? Помислете си само: нали никой не ги беше блъскал с приклад в гърба, те доброволно — доброволно! — се бяха съгласили да стрелят с оръдия по своите съграждани!

За укрепването на изпълнителната власт пречеше законодателната.

Сега, гледайки новия парламент (а той с нищо не е по-лош от предишния), е смешно да се говори, че онези депутати били комуно-фашисти. Цинична измислица на безсъвестната пропаганда. Каквато е Русия — такъв е и парламентът. Върховният съвет и Конгресът на народните депутати представяха Русия в цялото й многообразие. Впрочем те бяха и по-демократично избрани — не по дълги партийни списъци, а всеки беше избран персонално. Никакви комуно-фашисти

не можеха да бъдат те. А виж, съвестни хора, обичащи родината си и готови да служат предано на своя народ, там действително имаше много. Такива за всяка власт са като кост в гърлото.

Практически подготовката за разгонването на парламента се извършваше през целите две години след август 1991 г. Отначало тя се водеше интуитивно (сърцето подсказваше: ето я главната опасност), след това целенасочено, с включването на всички средства за масова информация. Законодателната власт изтърва пресата и телевизията и половин година след август те бяха в ръцете на президента.

Подготовката за разгонването на парламента се извършваше в няколко посоки.

Главната — да се дискредитира законодателната власт, да се предизвикат към нея недобри чувства сред населението. Много спомогна за това прякото предаване от сесиите на народните депутати и заседанията на Върховния съвет. Народът искрено се смееше, наблюдавайки този пазар. Много сведущи в изкуството хора признаваха, че най-интересното зрелище за тях в цялата мрежа от телевизионни програми са преките предавания от сесиите на народните депутати. Колко весело беше да се наблюдават тези спектакли.

Само да се прозине някой депутат и от телевизионния пулт веднага се раздаваше команда в наушника на оператора: „Дай го този в едър план, на втория ред, от края!“. И на екрана израстваше лицето на депутата с раззината „повече от Мексиканския залив“ уста. А какви бисери се сипеха от трибуната. (О, велик и могъщ руски език!) Тези немислими словесни конструкции две години поред храниха нашите сатирици — Хазанов, Задорнов, Жванецки... Като повтореха и подсилеха „литературната находка“ на депутата от Чукотка, те разсмиваха публиката до сълзи. Ние с вас се превивахме от смях, едва не падахме от столовете и си мислехме: „Господи, защо ни сполетя тази напасть, този парламент, да изгори дано!“.

А сега, скъпи читателю, представете си обратния вариант: че преките предавания през тези две години се водеха не от парламента, а от заседанията на правителството, от разните съвещания на президента с губернаторите на краищата и областите. Казвам ви, че точно така щяхме да припадаме от смях. Та не са ли и те от същото тесто, не са ли от същото комунистическо общество и в края на краищата, не са ли

произлезли от същия парламент? Да не би Елцин да има по-академично образование от образованието на професор Хасбулатов? Нима литературният и разговорният език на генерал Грачов е по-интелигентен от езика на генерал Руцкой? И най-сетне, нима ние с вас, като цяло, сме по-умни и по-добри от тези, които ни ръководят?

Значи проблемът не е в персонажите, а в нравственото състояние на обществото. Ние с вас много искахме нашите законодатели да изглеждат като идиоти и заедно с пресата и телевизията успяхме твърде много в това отношение.

Авторът не е такъв лицемер, какъвто може да ви се стори — защо ли пък някой път да не се посмеем и над правителството, и над парламента. Но съществува нравствен праг, който не бива да се прекрочва.

Ние предизвикахме сред народа недобри чувства към този демократичен институт и произведохме срещу него такъв заряд от омраза, който ще е предостатъчен и за новия парламент. А след това вече следва и логическият извод: а нужен ли е изобщо този институт?

Ако срещу редовите членове на парламента стреляха със „сачмалийки“, срещу Руцкой и Хасбулатов — безспорните лидери на демократичната опозиция, гърмяха с „оръдия“. Все със същата цел — дискредитиране.

Да бъдат опорочени и представени като злодеи, създаващи интриги срещу истинските демократи, да се всее омраза сред интелигенцията и подозрително отношение сред обикновения народ — такава задача беше поставена пред отговорните за средствата за информация лица.

„Хасбулатов е чеченец. Ето го нашия коз, с него ще играем! Схемата е такава. В страната вземат надмощие чеченските групировки и въобще кавказците. А как можем да се борим с тях, след като самият глава на законодателната власт е чеченец? Ясна ли е диспозицията? Напред!“

Чеченската карта беше разиграна грубо. Но свърши работа. Както върши работа с нашия простодушен народ и всеки дори най-примитивен ход. Впрочем именно Хасбулатов започна борбата с кавказките групировки, за което и беше обявен в родината си за смъртен враг на чеченския народ. Сам президентът на Русия спря Хасбулатов (и правилно постъпи, защото да хващаш човека на улицата

и да го хвърляш в дранголника само затова че е „лице от кавказка националност“, не е метод). Но в деня, когато Хасбулатов се озова в Лефортово, победителите, президентската власт, именно така и постъпиха: започнаха да ловят из улиците „лицата от кавказка националност“ — всички наред, бежанците, строителните и сезонните работници, и да ги изселват от Москва. Защо? За да покажат на гражданите: „Виждате ли, Хасбулатов го няма и веднага започна действена борба с кавказкото надмощие!“. Две седмици демонстрираха активна борба, а след това, слава богу, се умориха...

Боже, за какви глупаци ни смятат! И правилно ни смятат! Пред нас минава всичко. За да ни излъжат, не трябва кой знае колко да се напрягат...

Хасбулатов и Руцкой прекараха в затвора 4 месеца. Не успяха да им „припишат“ нищо сериозно (смениха се няколко следователи). Сега са на свобода. По амнистия. Следователно съд няма да има.

А трябва да бъдат съдени!

Хасбулатов — защото е чеченец.

Руцкой — защото не се отрече от офицерската си чест.

Да си чеченец в нашата безнравствена страна е грях, а пък да правиш изявления като това: „Аз съм офицер, моята чест ми е скъпа, аз не мога да гледам как се разграбва и се превръща в колония моята родина и затова съм принуден да обнародвам вашите деяния...“ — това е такова престъпление... Прав беше телевизионната звезда Владимир Молчанов, като заяви на 4 октомври: „Такива трябва да бъдат показвани в зоологическата градина!“.

Онзи, който, влизайки в нашата голяма Политика, не е оставил в гардероба на нейното здание своята чест, както се оставят галоши, непременно губи.

С Руцкой се разправиха особено подло. За борба с Руцкой бе създадена специална комисия на правителствено равнище. Наричаше се Междуведомствена комисия за борба с корупцията! (Веднага щом Руцкой се озова в Лефортово, комисията беше закрыта. Тя си свърши работата.)

Пред членовете на комисията очевидно беше поставена задачата да се намери или да се изфабрикува убийствен компромат срещу Руцкой. Няма значение дали след това той ще бъде опроверган — само да не е веднага. Така се и оказа. Договорът за доверителни операции,

според който вицепремиерът уж бил притежавал сметка в швейцарска банка (копие от този „документ“ показваха по телевизията на милиони зрители), се оказа фалшификат. Но свърши работа.

След като веднъж в края на август в най-гледания час преди програмата „Време“, когато зрителите включват своите „сандъци“, на екрана се появиха членовете на Междуведомствената комисия (едва ли не всички с ранг министри) и обявиха, без да им мигне окото, че вицепремиерът на великата страна е крадец! — Руцкой след това вече можеше да започне да суши сухари. Той прекрати съществуването си като политик, на който може да се вярва. В страната не остана обитател (интелигентен или неинтелигентен), който да не повярва веднага безрезервно на произнесеното от екрана. На всяка казана за човека гадост вярваме охотно и незабавно.

В края на август идеологическата работа за дискредитиране на парламента беше завършена. Нямаше съмнение, че народът ще посрещне с разбиране и одобрение указа за разгонването на парламента. Освен това в страната узряха сили (за тях говорихме много в тази книга), на които парламентът пречеше като камък на пътя. Тези сили го ненавиждаха много повече от президентското войнство.

Само слепият и глухият можеха да не разбират това. Или онези, на които им е все тая. Освен това президентът открито обеща „горещ септември“.

Във всеки случай аз бях наясно. Току-що се бях върнал от дълго пътуване по руските провинции — мошениците се обединяваха, нужно им беше пълно разбиране от горе. „Кой пречи на нашата власт? Дръжте го!“

Ето с тези именно съображения отидох веднъж в средата на септември при Хасбулатов. Искаше ми се и да се запознаем. Много бях слушал за него. Различни неща.

Хасбулатов ми хареса чисто човешки. Слушаше внимателно и си водеше бележки. Но не разбра предупреждението ми.

Усмихна се:

— Какво говорите, няма да се решат на това.

---

[1] Става дума за Елцин, Кравчук и Шушкевич след подписването в Беловежката гора на споразумението за създаване на ОНД. — Бел.прев. ↑

ПУЧЪТ

Но все пак се решиха.

И на 21 септември изкараха знаменития си указ.

Защо е пуч ли? А какво друго? Типичен държавен преврат, извършен от група заговорници. Военен преврат с използване на армията и войските на Министерство на вътрешните работи. През август 1991 г. пучистите загубиха. Сега победиха (бяха по-решителни и безпринципни и нямаха никакви нравствени ограничения, абсолютно никакви — сякаш дори не бяха хора). А победителите могат да трактуват събитията както си искат, дори наопаки. И така тези, които защитаваха Конституцията и законността, бяха обявени за превратаджии и метежници...

И така — решиха се.

И стана нещо неочаквано. Русия не подкрепи превратаджиите. Москва — да, а Русия — не. (Но Москва е особен случай, вече говорихме за това. Тук сега живее друг народ. До ден-дневен криминалният свят нямаше своя столица, сега има — Москва.)

Русия въстана срещу властта, която се постави извън закона.

„Въстана... Да бе въстанала, нямаше всичко да е така...“

А ето затова и стреляха с оръдия, та ехото от гърмежите да се разнесе по цяла Русия.

Западният читател навярно доволно ще се усмихне: „Що за народ е това, дето се е уплашил от ехото на изстрелите?“.

Не дай Боже французите и американците да изпитат това, което изпита нашият народ. Не говоря за Хитлер. В нашия народ стреляха собствените му вождове. Почти няма семейство, от което някой да не е разстрелян. И ето доживяхме до това да гръмнат в Москва, а да паднат по очи на Камчатка. Е, и пропагандата свърши своята подла работа. Парализираният от ужас еснаф се хващаше за спасителната мисъл: „А дали да не си трая?... Щом стрелят по тях с оръдия, значи са негодници...“

И все пак ще се осмеля да твърдя, че Русия въстана. Косвено доказателство за това са резултатите от изборите, на които

президентската партия, предвещаваща, че ще получи едва ли не 50 процента от гласовете, претърпя съкрушително поражение. Но за това — по-късно.

Нито западното, нито дори руското общество не си представя или има слаба представа за това, което ставаше в Русия от 21 септември до 3 октомври. А пред мен има документи.

Това са решения и декларации от всевъзможни съвещания, провеждани навсякъде по руските провинции. Асоциацията „Централна Русия“ например е съвещание на упълномощени представители от всички области на Централна Русия, включително и на губернаторите, тоест на представителите на президентската власт. Решение: „Незабавно да се възстанови законността в страната! Да се премахне цензурата, да се прекрати блокирането на обективната информация по радиото и телевизията!...“.

Асоциация „Черноземие“ — „Незабавно да се възстанови конституционната законност! Да се снесе блокадата на Белия дом!“

„Сибирско съвещание“ — присъстват всички ръководители на републики, краища, области и автономни окръзи на огромния Сибир. Решение: „... в случай на неизпълнение на нашите искания ще бъдат предприети протестни мерки, включително до спиране на движението по всички магистрали, свързващи европейска Русия със Сибир, ще бъдат прекратени доставките на въглища, нефт и газ и доставките на електроенергия...“.

„На 26 септември в Санкт Петербург се провежда Съвещание на субектите на Федерацията, присъстват 41 човека. Всички, освен кмета на Санкт Петербург Анатолий Собчак и губернатора на Рязанска област приемат решение: Да се отмени указът и да се възстанови напълно в страната конституционната законност!“

На 29 септември патриархът на Москва и цяла Русия Алексий II се обърна с възвание към властите:

„... Никакви политически цели не могат да препятстват осигуряването на намиращите се в Белия дом хора с медикаменти и медицинска помощ, с храна и вода; не бива да се допусне физическото изтощение да

провокира хората към неконтролируеми насилствени действия.“

Трудно е дори да си представите колко лошо беше положението на властта преди двата трагични дни на октомври.

Какво да правят? Да се върнат на „нулевия вариант“, както настояват ръководителите на всички краища, области и републики на Русия? Да се отмени указът и да се върнат към състоянието, което беше преди 8 часа вечерта на 21 септември? Но нали ще ги изядат. Дори само бодливата тел няма никога да забравят. (Спиралата от бодлива тел, с която беше обграден Белият дом, е забранена от международна конвенция през 30-те години. Дори немците не са се решавали да я прилагат.)

Дали да не предприемат решителни действия? Да направят това, на което не се решиха заговорниците през 1991 година? А откъде да вземат сили? Ръководството на армията се страхува, колебае се. Министерството на сигурността няма да тръгне срещу народа, това вече е ясно. (Скъпо ще му струва после на това ведомство отказът да изпълнява престъпните заповеди.) Излиза, че на страната на властта е само МВР (министърът Ерин по-късно ще бъде възнаграден със званието „армейски генерал“ и със звезда „Герой на Русия“), бойните отряди на търговските структури и най-активната част от творческата интелигенция (знаете ги всички по лице, сега те са от сутрин до вечер на екрана. Порядъчните хора отдавна вече млъкнаха, кой — в размисъл, кой от безнадеждност; какъв смисъл има да плюеш срещу вятъра?).

Именно тази интелигенция свърши работата и реши нещата в полза на властта, като обърна цялата сила на таланта си срещу народа и родината.

Страшен грях лежи върху журналистите. Те още веднъж доказаха, че журналистиката е втората най-древна, тоест втората след проституцията, професия на земята. Нека отбележим, че положението сега не е такова, както преди много години, когато отказът да се казват неистини влечеше след себе си жестоки репресии. Сега най-много да последва уволнение от работа. (Какви страсти само! И трябва ли само

заради това така да се подлагаш на властта? Да позволяваш ежедневно да бъдеш насилван? Не, наистина е втората най-древна професия.)

Онези журналисти, които писаха за „нападението срещу щаба на ОНД“, не можеха да не знаят, че това е провокация. Но лъжеха.

Журналистите, очевидци на събитията в кметството на 3 октомври, не можеха да не видят как омовците стреляха по краката на демонстрантите (тези ранени са живи и могат да бъдат попитани) и как именно това накара разярената тълпа да тръгне срещу кметството. Но журналистите представиха работата превратно.

Журналистите и тяхното телевизионно и вестникарско началство не можеха да не знаят какво става в Русия, каква е реакцията на населението. Но скриха това. И от руската общественост, и от световната. Реакцията на населението срещу действията на властите стана известна едва на 12 декември, в деня на публикуването на изборните резултати.

И накрая телевизионните журналисти и оператори, които вечерта на 3 октомври бяха пред Останкино, разбираха повече, от който и да е друг какво става. Тях ги убиваха. Те, както и намиращите се до тях старци, жени и деца, падаха поразени от картечните откоси.

Но онези, които останаха живи и се оправиха след раняването, се съвзеха от изпитания ужас и предоставиха своите материали на подлеците и мерзавците! А последните избраха онова, което е изгодно за властта; хиляда пъти сте видели тези кадри на екрана — някакви си 15–20 минути от стотиците часове видеолента — камион изпотрошава стъклената врата на телевизионния център, убит боец от „Витяз“, убит звукоинженер (от кого?! За това ще говорим по-късно). Останалите ленти (ще повторя — стотици часове!) си стоят непотърсени в операторските сандъци. Част от материала попадна в Прокуратурата и там ще изчезне завинаги. От някои кадри операторите се опитват да припечелят — надяват се да ги „пробутат“ на Запад. Но на Запада не му е нужна никаква истина за октомврийската трагедия.

Останкино е ключовият пункт на октомврийската трагедия и на него трябва да се спрем по-подробно. Тук се извърши най-голямата провокация в историята на Русия. Властта игра нечестно и изкара от колодата най-големия коз — „Щурмът на Останкино“.

Тя игра именно с него.

Този „щурм на Останкино“, тези разкази за зверствата на „борците“ на Руцкой смутиха много руски граждани. Хората се обърнаха и се замислиха: „Дявол го знае... Може пък да са виновни и едните, и другите?... Може и едните, и другите да са мерзавци?...“ (Подобно мнение битува и до ден-дневен: октомврийските събития са мафиотско разчистване на сметки между два клана. Кланът на Елцин и кланът на Руцкой.)

През нощта на 3 срещу 4 октомври Русия изпадна в смут. „Какви ужаси разказват за тези борци?...“ И не можеш да не вярваш... На екрана се появиха куп популярни артисти, режисьори, телевизионни коментатори... Ето Явлински произнесе реч, той като че ли е порядъчен човек... а също призовава: „Никаква пощада!“.

Навярно нито Явлински, нито популярните артисти сега не биха повторили думите си от тогавашната нощ, много неща дори сега са им ясни. Но тогава работата беше свършена. Властта се възползва от краткото объркване на населението, за да разстреля Русия.

ОСТАНКИНО (ВЪВ ВИДЕОДОКУМЕНТИ)

Около месец и половина след кървавата трагедия по телевизията се появи беловласият и с интелигентни маниери Сергей Филатов — ръководителят на администрацията на президента, или на „паралелното правителство“, както го наричат сега. (Президентският апарат се разрасна до такива нечувани размери, че е смешно днес да си припомним сталинския бюрократичен апарат или дори брежневския, който всеки от напирашката към властта паплач смяташе за свой дълг да клейми заради прекомерните му размери.)

Та седи пред камерата Дясната (или Лявата?) ръка на президента, а водещият (все същият А. Караулов), задъхвайки се от гордост от собствената си смелост, го пита:

— Как се чувствате, когато слушате какво говорят за вас: „Ръцете му до лактите са в кръв“?

Отговор:

— Първо, не издадох аз заповедта... (Аха, това е важно показание! Ще послужи за бъдещото следствие.) И второ... — следва скръбна въздишка. — След това, което стана в Останкино...

Всички те „подкарват“ все от Останкино. Това е главният коз.

Така е и сред народа. Да речем, на среща с избирателите ме молят да разкажа за Белия дом. Говоря това, което зная. Изведнъж разярен глас от залата: „Вие по-добре разкажете за Останкино!...“

Защо пък да не ви разкажа...

„Щурмът“ на Останкино е извършен под погледите на десетки телевизионни камери. Всяка секунда от случилото се е запечатана на видеолента. „И Белият дом е под погледите на камерите“ — ще кажете вие.

Прави сте, но отчасти. Началото на разправата с Белия дом и най-страшните зверства изобщо не са заснети. Останалото — отдалеч.

Останкино телеоператорите са го снимали отвътре, от кипежа на събитията — от тълпата, от прозорците на двете здания, от бронята на БТР-а, през прицела на автомата... На следствието (стига то да поиска да е обективно!) много ще помогне обстоятелството, че трагедията се

разигра вечерта, по тъмно. Аз не съм военен човек, затова за мене беше голямо откритие да узная едно нещо: оказва се, че нашите куршуми били трасиращи... Всичко се вижда. Всеки откос. Картината може да се спре или да се забави, може да се разгледа всеки куршум — откъде е изстрелян и в кого е попаднал.

Ето, да речем, минава хлапак с велосипед. По него пердаши нацелен автоматен откос (ей така от хулиганство!). Да забавим картинката — вижда се как куршумите се удрят в спиците на велосипеда и рикошират от асфалта. Малчуганът преминава невредим.

Или — в центъра на площада, между двете здания стои младеж... Отгоре (от висок прозорец или от покрива) го пронизва автоматичен откос. Да забавим кадъра и да видим как куршумите се впиват в гърдите му, как минават през цялото му тяло, сякаш то не е от кости, тъкани и сухожилия, от материала, който Господ е използвал, за да ни създаде нас, човеците; сякаш то е от празно пространство и ние виждаме как куршумите, минавайки през това празно пространство, се удрят в асфалта, пръскайки се като светещи искри. А младежът стои и гледа нагоре, в тъмнината, където се крие невидимият за него убиец. И едва след миг той прикляква и се свлича на земята...

Но да вървим поред.

Тълпата от около сто и петдесет хиляди души, а може би и повече, се движи към Останкино.

Движи се не за щурм — добре би било, ако това най-сетне го разберат и Западът, и Русия. Тя върви да настоява за ефир! Тази тълпа представлява огромна част от населението на Русия. Русия е унижена, презирана от всички, докрай разорена, безправна и безгласна. Нека простим на тези десетки милиони заблудата им — те смятат, че имат право на глас в телевизионния ефир, те искат цялата страна, целият свят да разбере какво са направили с тях, какво са направили с децата им.

Тълпата е невъоръжена. Някои държат в ръце пластмасови щитове, изтръгнати от милицията при сблъсъка с нея на Кримския мост. Ще отбележим, че за първи път от много години народът прибъгва към нецивилизована форма на протест, досега се ограничаваха с митинги и демонстрации. А и този път пак беше демонстрация, но омоновците преградиха пътя; тълпата премина през тях, като нож през масло.

Тълпата е от пенсионери, от старци — ветерани от войната; има и хора на средна възраст, и жени, и твърде много младежи. Отпред и навсякъде — деца...

Почти през целия ден тълпата скандира една фраза: „Фашизмът няма да мине!“ (и ето тези хора след това ще ги нарекат фашисти).

Тълпите от хора се движат към Останкино.

На заклание.

Непосредствено зад тълпите, без да изостава от тях, се движи войнско подразделение. Има записи от разговорите, които води по радиостанцията командирът на отряда със своето високо началство:

„Следвайте ги и информирайте по пътя на следването!“

„Разбрано.“

Има кадри, заснети още по светло: двайсетина минути преди тълпата да приближи северното крило на Останкино (там, където е концертната студия), като счупват желязната ограда, идват седем БТР-а. На бронята на всеки от тях има по около 15 бойци от „Витяз“ (значи по толкова има и вътре във всеки бронетранспортър). Около 200 души въоръжени до зъби бойци. С каски, закриващи цялото лице, с бронирани жилетки. Друг оператор, вече вътре в зданието, показва как бойците от „Витяз“ заемат бойни позиции. (По подземния коридор те минават в другото здание, където именно се разиграват основните събития.)

Операторът подробно показва въоръжението на бойците от „Витяз“. Автомати с лазерно прицелване, картечници, гранатохвъргачки, снайперистки пушки с оптически мерник.

200 бойци от такова специално подразделение, седящи в прикрития, са способни да отблъснат настъплението на цяла стрелкова дивизия. Да пресметнем другите сили: 500 бойци от дивизията „Дзержински“ (ето я на екрана! наистина при тях не се вижда оръжие), две роти от милицията (охраната на зданието), въоръжени с леко оръжие — пистолети, автомати...

За какъв щурм на Останкино може да става дума?

Ето какви кинокадри трябва да се покажат на света! И с това да се постави точка на легендата за „щурма на Останкино“.

Но ние ще продължим.

Тълпите от хора вече приближават към двете здания на Останкино. Пристигат автобуси от Белия дом. Кой е в тях? Борци ли? Не, контингентът е все същият — младежи и хора с пазарски мрежи.

С оръжие засега не се вижда никой.

Пред 17-и вход се провежда митинг.

А бойците от „Витяз“ вътре в зданието се готвят за бой.

Кадър, заснет през прицела на — автомата: тълпата демонстранти зад стъклата на големите прозорци на телевизионната компания, панорама по тълпата... Стоп! Ето пред тълпата мина човек със защитна униформа и автомат в ръката. Някой от защитниците на Белия дом или „борците“, както ги кръсти пресата... Продължаваме с панорамата — човек с мегафон. Връхлита Анпилов. Говори нещо, обръщайки се към тези, които са вътре в зданието. (Вероятно изобщо не разбира, че е на мушката на автомата.) Какво казва Анпилов, не се чува. Впрочем можем да се досетим: „Настояваме да ни пуснете!... Вие нямате право да не давате думата на Русия!... Вие изпълнявате престъпни заповеди, хората, които ги издават, са престъпници и предатели на Русия...“ С една дума, можем да се досетим.

Ето отново на екрана Анпилов — заснет от улицата, от друг оператор. „Другари — обръща се той към съратниците си, — ние сме дошли с мирна цел, не се поддавайте на провокации...“

Така шумяха до стъмване. А после пристигна генерал Макашов с няколко въоръжени защитници на Белия дом...

Младите депутати от фракцията „Смяна. Нова политика“ ми разказваха:

— Когато узнахме, че Макашов е потеглил за Останкино, веднага скочихме в колата — трябва да се спре този глупак, докато не е надробил нещо... Когато наближихме зданието на телевизионната компания, вече се стреляше с пълна сила.

Отначало Макашов произнасяше високо през мегафон оскърбителни думи: „Плъхове, излизайте! Пред вас има превъзхождащи ви сили...“ (Представям си как са се усмихвали презрително бойците от „Витяз“, слушайки това.)

След това счупиха с камион стъклените врати. (По същия начин тълпата постъпи и пред сградата на кметството — омоновците избягаха.)

Но тук, в Останкино, имаше капан. Бойците в засада това и чакаха. Лесно е да си представим каква команда се е раздала по етажите: „Не откривайте огън! Пуснете поне един да влезе в зданието...“

Кадрите — как камионът изкъртва вратата — са заснети от френския телеоператор Иван Скопан. След няколко секунди той ще загине. По тълпата — по тези, които нахлуват в сградата, по тези, които гледат, и по тези, които заснемат кадрите за историята, ще започнат изведнъж да стрелят с всички видове стрелково оръжие.

Започна се.

Взрив — някой стреля с гранатохвъргачка. Най-вероятно някой от макашовци. Макар че... Разговарях с двама бойни генерали, преминали през Афганистан. Разказах им за това, което стана в Останкино, и стигнах до гранатохвъргачката...

— О! — възкликнаха и двамата в един глас. — При нас в Афганистан изстрелът от гранатохвъргачка винаги служеше като сигнал за откриване на огън...

И така — експлозия... и луд кръстосан огън от двете сгради на телевизионната компания. От долните етажи, от горните, от покрива. Площадът вече е осеян с трупове. Оцелелите в паника бягат към езерото, в парка (те са непосредствено до зданията на телекомпанията).

Покъртителен кадър! Лежат убити, гърчат се ранени, в асфалта се удрят трасиращи куршуми, а на преден план двама оператори (единият, ако се съди по екипировката, е чуждестранен, а другият е наш) продължават да снимат безсмъртните кадри. Нима те така и няма да бъдат потърсени от обществото? И няма да ги покажат на целия свят по телевизията, няма да бъдат предявени в обвинителния акт на онези, които устроиха тази касапница?

Тълпата е разпръсната, няма нападащи... Огънят може вече да бъде прекратен, не е ли така? Но не е. На площада един подир друг използват бронетранспортъри. Действията им са извънредно странни. Бълват непрекъснато огън по прозорците на телекомпанията (Защо? Та нали там са бойците на „Витяз“ и сътрудниците на телевизионния център?!), след това спускат дулата на картечниците и

стрелят по посока на парка — там има стотици, хиляди хора! Това го прави всеки бронетранспортър, фиксирано е на лентата.

И картеচারите от главното здание на Останкино водят непонятен огън. Трасиращите откоси трещят в ъгъла на другото здание на компанията, което е на отсрещната страна, и се удрят в асфалта пред входа на зданието. Защо? Там няма жив човек, само трупове има на асфалта. Куршумите рикошират и попадат в прозорците на зданието. Това се вижда ясно на екрана, може дори схема да се начертае.

Тези куршуми, изстреляни от бронетранспортърите и от картечниците, поставени в главното здание на телекомпанията, не можеше да не убият някого. И те убиха.

Загина боец от „Витяз“ и един сътрудник от телевизионната компания — звукоинженерът Сергей Красилников.

Средствата за информация ще припишат тези престъпления на нападащите. А как можеха те да ги убият? Нито един от тях не беше прекрачил прага на зданието. За какъв отведен огън можеше да става дума? Освен това звукоинженерът Красилников беше убит на втория етаж и не беше стоял на прозореца, а в коридора. Това би могло да стане само от изстрелите от бронетранспортър или от картечница, стреляща от главното здание на компанията. Куршумите с мощна поразяваща сила се удрияха в тавана и в металната решетка на прозореца и с рикошет настигаха жертвата.

Този кръстосан огън от едното здание към другото се водеше още около три часа — дори и след като на площада не беше останал никой, освен убитите. Сам бях свидетел на тази престрелка.

На Николо-Архангелското гробище са погребани много от онези, които загинаха от ръцете на бойците от отряд „Витяз“, на новите герои на Русия. (Ще напомним — три-четири дни след трагедията те бяха чествани в телевизията като герои. Връчваха им подаръци, обещаваха им квартири... На следващия ден те вече трополяха с ботушите си в сградата на улица „Корольов“, където живеят депутати. Нахълтваха в квартирите, крещяха на горките жени и ги заплашваха — настояваха незабавно да се изметат...)

И ето — Николо-Архангелското гробище. Кръст и фотография — прекрасно младежко лице. На гроба безутешни родители. В Останкино са убили сина и снаха им.

О, господи! Няма ли да се смилиш над нещастната наша страна?

Колко ли са убитите в Останкино?

В „демократичната“ страна, наречена Нова Русия, никой и никога няма да узнае това. Според пресмятанията на очевидци и лекари от Бърза помощ — около 60–70 души. А ранените са безброй. Деца, юноши, девойки, стари хора...

И пак всичко това е фиксирано на лента, но аз ще помоля лекар да коментира тези кадри, доктор Григориев — очевидец на събитията. Сергей Григorieвич ми предаде писмо, в което подробно е описал случилото се. Ще се ограничим само с последната част на неговите подробни свидетелски показания.

„... Първият ранен, по-точно ранена, бе донесен на ръце от един младеж. Тя беше с джинси и обувката на единия ѝ крак плуваше в кръв. Започнах да оглеждам джинсите нагоре и забелязах две дупчици на тях почти до слабините, отпред и отзад. От двете страни! Трябваше да сваля панталоните. Момичето, макар че явно губеше съзнание, се притесняваше, не даваше да ги сваля. Като ѝ подвигнах, открих раната. Кръвта изтичаше на пулсиращи изблици. Артерия!...

След това донесоха няколко души, ранени от осколочни парчета по лицата и главите. (Значи на улицата се бе взривила осколочна граната.) Повярвайте, ужасно е усещането, когато през кървавата мешавица вместо нос и скули те гледат с надежда очи. И нямаш сили да отговориш на въпроса: «Докторе, какво ми е?...»

Около нашия медицински пункт (в парка до телевизионния център) седят и лежат много ранени. Оказваме помощ най-напред на ранените в главата, след това — с обилните кръвотечения, а «сухите» молим да потърпят...

Ето един ранен с обилно кръвотечение. Опитвам се под светлината на фенера да разгледам сред косите на главата източника на кръвотечението. Изтривам с тампон кръвта... И снемam скалпа. С парче, като с бръснач, е

отрязан голям къс кожа. Още малко по-надолу и моята помощ едва ли щеше да му е нужна...

Младеж на около двадесет й пет години — в най-горната част на гърдите има кръгъл отвор и при всяко издишване, като пуска мехурчета, изтича кръв. Повреден е голям белодробен ствол...

При следващия ранен са разкъсани мускулите на рамото. Също прилича на осколочно раняване...

Тичешком приближава група хора — носят на ръце човек. Възрастен мъж в тъмен прост костюм. Слагат го в краката ми. Жена придържа с ръце главата му и непрекъснато вика: «Помогнете! Докторе, направете нещо!». Отстраних ръцете на жената, обърнах главата... Тилната част на черепа липсваше и срязаният мозък изтичаше от отвора...

Превързвахме ранените, без да спираме. От всички страни се чуваха викове: «Бърза помощ! По-скоро лекар! Да дойде някой, по-бързо!». Идваха много хора, предлагаха си помощта. Но аз давах превързочен материал само на медици. Раницата с медикаменти беше почти празна. Всичко, което оставиха лекарите от Бърза помощ, свърши... А картеচারите от прозорците на Останкино се бяха разпалили: стреляха, без да спират, по всичко наред. Ето двама телевизионни журналисти — единият с камера, а другият с лека подвижна стълба, бягат към езерото. Бягат, като криволичат, а след тях, като повтарят техните зигзаги, летят червени светулки. Алуминиевата стълба отразява светлината на фенерите и движението на силуета й се вижда добре. Ето светулките догонват стълбата и тя вече не се движи. Над парка се разнася стон на ненавист. Стотици хора видяха този див лов на журналисти.

Гледах хората наоколо и си мислех: защо не си отиват? Дори и тук, в парка, всеки може да бъде поразен от куршум...

22 часа и 15 минути. Към парка приближиха бронетранспортъори; хората върху бронята викат през силен репродуктор: «Получихме заповед от върховния

главнокомандващ (Елцин) да стреляме на месо. След няколко секунди откриваме огън».

Помислих си: «Ами те отдавна вече стрелят, какво още остава?». И видях как стоманените машини се понесоха по парка, подскачайки по коренищата и буците, обстрелвайки с картечници буквално всеки храст.

Хората побягнаха, смъртната опасност надмина разумната степен на риска. Щом като вече самият президент е издал заповед да стрелят по гражданите, как може да се разчита на милосърдието на редовите убийци?...

Надявам се, че новата законодателна власт ще започне своя живот, като обяви на всеослушание законността на октомврийските събития.

Иначе предадената на забрава гибел дори на един човек непременно ще стане зародиш на беззаконие, а ненаказаният бандит ще завербува безброй уповаващи се на безнаказаността.

Беззаконие, умножено по безнаказаност, при съвременната техника не само ще взриви обществото, но ще разруши и цялата страна.

Октомври 1993.“

Ето това е всичко, което може да се разкаже за „щурма на Останкино“ — главното „престъпление“ на нашия нещастен народ.

БЕЛИЯТ ДОМ

Останаха още загадки.

Колко са жертвите, къде се дяха телата им? За четири месеца (сега сме февруари) така и не можах да узная нищо.

Свидетелите, всички до един, уверяват, че не са по-малко от хиляда.

А какво значение има сто ли са или хиляда, или дори един пълен със сили и надежди младеж? Това все едно е световна трагедия — стрелбата с оръдия по парламента, по жените и децата...

Да се спрем само на няколко момента.

Може да се смята за доказан (показанията на свидетелите не се разминават) следният факт.

Около шест часа сутринта приближават два бронетранспортъра (на тях седят цивилни!) и започват да обстрелват палатките около Белия дом. Там по това време има само старци и деца. До огъня седят старици и пият чай. Разстрелват ги в упор с картечница.

Една от машините се обръща и гръмва по палатка. Парчета месо се разхвърчават в разни посоки...

Може да се смята за доказан и фактът, че действително е имало заповед никой да не се залавя жив!

Най-малкото — ръководителите на „метежа“.

Потвърждават го и записите на разговорите, които милицията води помежду си. За това свидетелстват и високи длъжностни лица (фамилиите им сега не мога да назова).

След като извеждат от Белия дом последните депутати, вече не вземат никого в плен. Застрелват на място.

Най-достойно от всички в Белия дом се държаха подразделенията на Министерството на сигурността. А най-отвратително — милицията, отрядите на ОМОН, докарани от различни градове на Русия.

Що за армия, по-точно що за офицери се бяха съгласили да стрелят с оръдия по зданието, където се намираха около 10 хиляди души? Вестник „Ден“ публикува списък на фамилиите на танковите

екипажи (не зная може ли да се вярва). Но на нас не са ни нужни фамилиите. Те всички са с една фамилия, една за всички.

Палачи!

И като всички палачи те са работили за пари.

През нощта на 3-ти срещу 4-ти, преди кървавата разправа, хората на Гайдар (по-точно Вавилов, зам.-министърът на финансите) са поискали от Управлението на Централната банка извънредна сума пари в наличност. (Герашченко, председателят на Центробанк, по това време е бил в самолета, летял е за Китай.)

Обърнете внимание, парите са потрябвали през нощта в неделя срещу понеделник. Не са могли да почакаат до сутринта. За каква цел? Да не би терорист да е отвлякъл самолет със заложници и да е поискал огромен откуп? Не са ни съобщавали такова нещо.

От Центробанк, естествено, отказали.

Тогава Вавилов с някакъв генерал отишъл във фабриката на „Държавен знак“ и двамата взели оттам с разписка 1 милиард рубли.

По непроверени данни (те всъщност са проверени, но не е възможно да се докажат) същата сума е била събрана за правителството от търговските структури.

Къде са отишли тези пари? Терорист няма, на карти те не играят.

Парите са отишли за заплащане работата на палачите.

Няколко дни след наказателната акция хората на Гайдар вземат от Центробанк още 11 милиарда рубли. Към края на годината Центробанк потърсва отчет: къде са отишли парите? Не дават обяснение. Връщат 11-те милиарда.

Тези пари, последните, и то такава огромна сума, са изобщо една загадка. Нима не са стигнали двата милиарда?

Ще цитирам една справка (за любознателния читател). Няма да споменавам източника на информацията — времената сега са сурови.

И така, цитирам:

„... факти за използване на големи налични суми по време и непосредствено след събитията на 3–4 октомври:

а) изплащане на всички военнослужещи от Въоръжените сили на Руската федерация, участвали в събитията на 3–4 октомври и специално в блокадата и

щурма на Дома на съветите на Русия: на редниците — 100 хиляди рубли еднократно, на офицерите — от 200 до 500 хиляди еднократно;

б) изплащане на 12 офицери доброволци, от които бяха съставени танковите екипажи, обстрелвали зданието на Дома на съветите, — по 5 милиона рубли на всеки;

в) еднократно целево изплащане на бойците от сборния отряд на ОМОН от градовете Москва, Рязан, Тюмен, Краснодар, Красноярск, Омск, Екатеринбург и т.н. — по 200 хиляди рубли на всеки;

г) еднократно изплащане и премии на сътрудниците на районните управления на вътрешните работи в гр. Москва, на апарата на Главното управление на вътрешните работи в гр. Москва, на Министерството на вътрешните работи на Руската федерация за «извънредна работа» и за «образцово изпълнение на задачите» непосредствено след събитията на 3–4 октомври: на бойците от ОМОН — по 200 хиляди рубли еднократно, на редниците от вътрешните войски — по 100 хиляди рубли, на офицерите от вътрешните войски и милицията — от 70 до 300 хиляди рубли в зависимост от ранга и степента на участие.

3. Изводи:

а) като се има предвид, че в операциите по щурмуването на Дома на съветите на Русия участваха около 3 хиляди въоръжени служещи от Въоръжените сили на Руската федерация, може да се оцени минималният размер на тези плащания на обща стойност 350 милиона рубли ($3000 \times 100\,000 + 12 \times 5\,000\,000$);

б) като се има предвид, че в събитията на 3 и 4 октомври участваха около 20 хиляди сътрудници от милицията, бойци на ОМОН и войници от вътрешните войски и според оценката на независими експерти всеки осми от тях е вземал активно участие в така нареченото «потушаване на въоръжения метеж», сумата за изплащане в тази част може да се оцени приблизително на 700 000 000 рубли само за периода 3–4 октомври ($200\,000 \times 200\,000$ рубли; ОМСДОН «Дзержински» — 2000 милиона

рубли; изплащане на сътрудниците на РУ на вътрешните работи в гр. Москва, на апарата на ГУ на вътрешните работи в гр. Москва и Министерството на вътрешните работи на Руската федерация — до 300 милиона рубли; последните две цифри са изведени от редица независими експерти);

в) като се има предвид, че през септември — октомври 1993 г. правителството забави поради липса на налични средства изплащането на паричната издръжка на сътрудниците от органите на вътрешните работи и на военнослужещите от ВС на Руската федерация, може да се предположи, че всички парични плащания по време и непосредствено след събитията на 3–4 октомври в гр. Москва имат извънбюджетни източници и се оценяват само в частта за наличните плащания по минимални пресмятания на 1 милиард рубли; а с оглед на безкасовите разходи на материални ресурси (ГСМ, амортизацията на техниката, свръзката, разходите за превоз, продоволствие и боеприпаси, ресурсите на бойната техника и пр.) сумата на извънбюджетните разходи вероятно достига до 10 милиарда рубли.“

Второто издание на моята книга сега се превежда на английски и френски език. Бих искал да се обърна към западния читател: „Кажете, в коя страна, дори не демократична, а просто що-годе цивилизована, е възможно подобно нещо? Къде?“.

Ще отбележа мимоходом, че за пръв път в историята на XX век в нито една страна, в нито една точка на земното кълбо нямаше протестна демонстрация, не се възмути нито един от интелектуалците: „Но как така? Да се стреля с оръдия по парламента?!“.

Излиза, че по нито един парламент не може да се стреля, а по руския може?

Нещо тук не е както трябва, скъпи приятели.

Вече писах в тази книга за зверствата, които извършиха палачите, когато парламентът беше ликвидиран. За тези четири месеца поговорих и с други очевидци, излезли от Дома преди настъпването на тъмнината. Всички са били бити. От омоновци и цивилни. (Пак тези цивилни хора!)

Тук няма да изреждаме нови описания на издевателствата — навсякъде е било едно и също. Разговарях с Бабурин. След като го пребили от бой, закарали го на „Петровка“. Във Върховния съвет той беше председател на Комитета по законността и законодателството. И ето, вкарват го в една килия на „Петровка“. А там е целият Комитет по законността на Моссъвет. В пълен състав. По-късно, когато Бабурин приседнал на нара, депутатите му признали:

— Ние отначало помислихме, че си дошъл да ни освобождаваш...

В тази книга се споменава фамилията на депутата Фахрутдинов (в показанията на Олег Румянцев). Депутатът Вагиф Фахрутдинов е работник от Казан. Той е с болно сърце и е с електростимулатор. След като го повалили на земята, омоновците буквално са танцували върху него — счупили му осем ребра, наранили му белите дробове. Той се озовал в болница в крайно тежко състояние. Майка му в Казан гледала същия ден предаването на Си Ен Ен — как танковете стрелят по Дома, в който се намира нейният син. В резултат получила инсулт...

Ето такива работи.

Фашизъм. В най-чист и открит вид.

Фашисти, наричащи себе си демократи.

Всеки път потрепервам, когато слушам как тези президентски юнаци с угоени лица казват: „Ние сме демократи“...

И вече съвсем ми прилязва, когато и Западът ги нарича демократи. Сякаш е ослепял. Сякаш е оглушал. Сякаш ехото от изстрелите на оръдията не обиколи няколко пъти цялата планета.

Генерал Колтунов, също депутат, разказва — тях (петима) ги закарали с автобус в Лужники. Карали ги момчета от „Алфа“. Пристигат в Лужники. Дворецът на спорта, ледената арена. Около сто души милиция, а между зрителските редове — войници от вътрешните войски, служебни кучета... Очевидно се готвели да интернират голям брой хора.

Когато автобусът спря — спомня си Колтунов, — приближи офицер от милицията. Един от алфовците излезе при него и аз чух разговора им. „Защо ги докарахте тука? Не можахте ли сами да го направите?“ „Ние не се занимаваме с мръсни работи.“

— Какво, какво? — попита депутатът Сидоренко. — Какво каза той?

— Сега ще ни разстрелят...

След това ги откарали от Двореца на спорта. Твърде важни птици били. Трябвало да им вземат показанията, да снемат отпечатащи от пръстите им — като на престъпници...

Какво са правили в Лужники с останалите хора, не е известно. Във всеки случай готвили са се сериозно.

Най-много провървяло на онези, които попаднали в Лефортово — затвора на КГБ. Там не биели, отношението било обикновено, механично вежливо.

А на „Петровка“ биели здравата. Запознах ме с един човек, който е бил там. Били са го с гумени палки по петите. Просто ей така, от хулиганство. Не са очаквали да получат никакви сведения от него, той е случаен човек — не е депутат и не е защитник на Белия дом...

А пък в дворовете около Белия дом не само биели, но и убивали. Всички свидетели, всички до един, са видели трупове до краката на омоновци.

Онези, които са излизали вечерта от Белия дом в посока към кметството и Арбат, са били цивилни. На един подполковник му разбили лицето, ритали го... Направили жив коридор и никого не помилвали, биели наред...

Участието на бойни отряди на криминалните структури в наказателната акция може да се смята за доказано (цивилните хора върху бронетранспортъорите, разстрелващи старци в палатките!). Но не за това ми е думата.

Онези, които са пребивали излизащите от парламента хора, не са борци на криминалните структури. Това са тези, които особено охотно са откликнали на нощния призив на Гайдар — новото племе, Новата Русия. „Поколението, което избра пепси.“

Когато президентът на Ингушетия Руслан Аушев и президентът на Калмикия Кирсан Илюмижанов отишли с бял флаг в Белия дом, за да изведат оттам жените и децата, тези, „избралите пепси“, ги плюли,

ритали и им крещели нещо от този род: „Ей, ти, с тесните очи, калмикска мутро!“...

Градът, една трета, от чието население вече се състои от тази току-що извъдена порода, от тези биологически мутанти, които плюят в човека с белия флаг и не му дават да изведе от горящото здание децата и жените... Нима такъв град има право да заема място на планетата? Излиза, че не оставяме на Господа Бога друг вариант, освен да изгори този потънал в предателство и смъртен грях град. Както той изгори, за да не позорят земята, Содом и Гомор!

В КОЛОНИАЛЕН РЕЖИМ

Слава богу, сбърках. Не, новият парламент не е съставен с две трети от протежета на криминалните структури. Партията, опираща се на класата на новите „собственици“, се провали на изборите. След като държеше в ръцете си всичките пари, всичките средства за информация и цялата власт — провали се с трясък!

А трябваше да спечели. Предвижданията ми не бяха погрешни. Но вече казах, че книгата беше написана преди 4 октомври (тези събития влязоха в нея като страници от дневника). И пресмятанията ми бяха правени без оглед на тези събития.

4 октомври, горящият парламент... Ето това погуби всички пресмятания. За едни — за щастие, а за други — за съжаление.

Месец преди изборите техните резултати вече можеха да се предвидят. Онези, които пътуваха из страната и се срещаха с избирателите — те виждаха. Виждаха как се беше променил народът, как се беше сплотил в обща ненавист към убийците. Не го виждаха само те самите. Така и не можах да разберат нищо нито за страната си, нито за народа си. Техните социолози две седмици преди изборите още продължаваха да публикуват прогнози: в Москва „Избор на Русия“ ще получи 37 процента, в Санкт Петербург — 38, в Мухосранск — над 50. През нощта на 12 срещу 13 декември устройха в Кремъл пищно телевизионно шоу — политически бал. С чаши шампанско в ръце се втрениха в таблото — сега на него ще се появят победните цифри.

Но още първите резултати от изборите (в Далечния изток и Сибир) ги доведоха до състояние на шок. Телевизията предаде добре този момент — изплашените объркани очи, вперени в електрическото табло. Един от идеолозите, пиян до козирката (рано беше започнал да празнува победата), се изкачи, клатушкайки се, на сцената и като се държеше за микрофона, за да не падне, извика на цялата страна: „Русия, ти си се побъркала!“.

Аха, Русия се била побъркала, а ти, който командваше на своите оръдия „Огън!“, не си ли се побъркал? Та нали тъкмо ти и такива като

тебе, „художници“, изкомандвахте: „Огън по парламента!“. Нали вие призовахте президента към решителни действия срещу парламента, вие го съветвахте: „Бийте с канделабри по главите идеологическите противници!“. Един известен писател в момента, когато танковете и бронетранспортърите вече потегляха към бойните позиции, викаше с пяна на устата от екрана на телевизора: „Смачкайте я тая гад!“. Радио „Русия“ крещеше: „Измет, сган, убийци, озверели отрепки...“. Всичко това е за онези, които като добитък в кланица бяха натикани в Останкино и в Белия дом. Някаква дама беше споделила в един вестник с многохиляден тираж съкровено: „Те (защитниците на парламента) действително са виновни за това, че ни накараха да ги убиваме“. Сатана с пола!

Русия не се е побъркала, тя само идва на себе си след лош сън.

Хората още не са отворили очите си, не са се отърсили още напълно от замайването, а вече им крещят: „Всички на избори!“. „Защо? Кому е нужно това бързане? Дайте ни поне Конституцията да прочетем!“ „Не! Бегом на избори!“

В бързината те предпочетоха онзи, който им се стори антипод на властта, онзи, който им обеща на втория ден да установи справедливост, да накаже виновните, да нахрани гладните и да излекува болните. Какво пък, толкова по-трудно ще бъде на този човек да излъже народа за втори път, когато стане ясно, че нищо от това той не е могъл, не е направил и не е искал да направи.

Русия не се е побъркала, а зави от болка. Тя цялата сега е една кървяща рана. И тази рана няма да зарасне, ако не бъде очистена от гнойта.

„Ние предотвратихме гражданската война!“ — оправдават се сега убийците. Не, кръвта никога не е спирала войната, напротив — кръвта търси отмъщение.

Кръвта разедини хората. Сега всеки, преди да поздрави, се вглежда в другия: „Що за човек е? От кой лагер е?“.

И това се нарича да предотвратиш гражданската война?

Изминаха два месеца, откакто Русия има нов парламент. В очите на целия свят тя отново е демократична страна.

Депутатите от Съвета на федерацията и от Държавната дума не са си виждали очите. В Москва няма място, където би било възможно да се съберат заедно. Но как така? Отдавна няма нито райком, нито

горкоми, нито обкоми, нито ЦК на партията, нито ЦК на комсомола, нито съюзни министерства, а навсякъде чиновниците си седят. Колко ли костват те на данъкоплатците?

Ремонтираното здание на разрушения парламент беше дадено на правителството в момент, когато обкръжението на президента усети, че новият парламент вероятно няма да бъде удобен и сговорчив, както се предполагаше. Сега там е правителството. А „пред очите кървави деца“. Не, не, сенките на убитите няма да им се явяват. Те са материалисти.

Държавната дума я настаниха в зданието на кметството. То 20 години е без ремонт и дори след пожара не навсякъде са поставени прозорци. Влизах в една стая, за да направя снимка за удостоверение. Температурата тук бе минус 18 градуса по фаренхайт. А и по Целзий не е по-топло: служителите работят с кожуси. По всички етажи на зданието има фирми, които не се канят да освобождават помещенията.

Няма що, президентът постъпи правилно. Всяка жаба трябва да си знае гъола. На Думата ѝ беше посочено мястото. За да знае народът: той, президентът, плюе на Думата, никакъв парламент не може на него да му казва какво да прави.

Думата няма ни помещение, ни бюджет, ни автомобилен парк, нито дори малка стаичка с телефон, където може да работи член на парламента. А в същото време в средствата за масова информация е истинска истерия по повод привилегиите на депутатите. Говори се и за огромни заплати, и за петима помощници (засега поне никой няма дори и един), и за квартири (досега не е дадена нито на един от пристигналите от другаде), и за това, че всеки има персонална кола...

Начините за дискредитиране на парламента са си все същите, примитивни до немай-къде (но действат!), и целта е все една и съща — да се предизвикат сред народа лоши чувства, та той да стигне до логичния извод: „А за какъв дявол ѝ е на Русия парламент?“.

Бих искал да помоля своя читател да бъде внимателен при съприкосновение с днешните вестници и с телевизията. Не се хващайте на евтини приказки! Колкото и лош да е този парламент (а той съвсем не е по-лош от предишния), колкото и скъпо да струва (а той засега не струва нищо), все едно цената му няма да е голяма, понеже парламентът е единственият гарант на демокрацията в нашата страна, камък на пътя, скала — взривиш ли я, гръмнеш ли я с оръдия...

и пътят към личната диктатура, към авторитарния режим, към позорното колониално бъдеще ще бъде отворен.

Трудно е сега да се каже определено каква е Държавната дума? Различна е. И тя е разцепена на два лагера — и нея, както и цяла Русия, я разедини кръвта.

Трудно е да се приеме каквото и да е сериозно решение, винаги ще се намерят достатъчен брой гласове от едната или от другата страна, за да го блокират. По същество всичко зависи от Жириновски, от неговата фракция. На чиято страна застане при обсъждането на въпроса, тя ще победи.

Жириновски е владетелят на Думата. И го е доказвал неведнъж. Да речем, обсъжда се въпросът за създаването на комисия за разследване на октомврийските събития. Е, „Избор на Русия“ естествено е против разследването на причините и обстоятелствата на трагедията. Позицията е разбираема и обяснима. Обаче Жириновски? Събра гласовете на привържениците на Руцкой, обеща бързо да проучи всичко и да отговори на народа на всички въпроси... Но именно неговата фракция провали първите два опита. Едва на третия път, след дълги увещания на Владимир Волфович в кулоарите Думата успя да прокара този въпрос. Като най-важен. Следствието, което води Прокуратурата, няма да може да отговори на нито един от главните въпроси, които измъчват народа на Русия: Каква е политическата подплата на събитията? Какви са мащабите на трагедията? Как реагира страната на тези събития? Проличава ли ролята на Запада и западните специални служби (въпросът не е лишен от смисъл)? Каква е ролята на бойните отряди на криминалните структури? И така нататък, и така нататък... Въпросите са големи и малки и няма отговор на всички.

Сега вече няма и да има. Наложил се комисията да бъде пожертвана — размениха я срещу амнистията на политическите затворници. Именно страхът пред разследването на причините и обстоятелствата за октомврийските събития застави дори някои привърженици на президента да гласуват за амнистията.

Сега, когато Законът за амнистията влезе в сила, в средствата за пропаганда се вдигна шумотевица: „Пуснали са виновниците за октомврийската трагедия! Сега ще има отново гражданска война...“.

Виновниците за кървавата сеч изобщо не влязоха в затвора. Виновниците се оказаха победители, а победителите, както е известно, не ги съдят.

Що се отнася до анпиловци, те, разбира се, отново ще излязат по улиците и отново ще работят за президента — ще опорочават правото дело. Като гледат тези хора, които искат само връщане назад, към комунистическото минало, здравомислещите граждани ще се отвръщат и ще се кръстят: „Да вървят по дяволите! По-добре тогава Гайдар и Елцин“.

Лично аз смятам, че Анпилов и такива като Анпилов нанасят не по-малка вреда, отколкото нечистите ръце на реформаторите. И какво тогава? Него не можеш да го промениш — такъв му е кръгзорът. За това не вкарват в затвора. Друга вина той няма, освен тази, която беше формулирала „интелигентната дама“: „Вие наистина сте виновни за това, че ни накарахте да ви убиваме“.

„А генерал Макашов? — ще ме попитат. — Нима той не е виновен?“

Виновен е. Само че той отговаряше на изстрелите — това обезателно трябва да се има предвид. Аз не говоря за онзи символичен изстрел, който проехтя на 21 септември — човекът, закле се в Конституцията и дал клетва да служи на тази Конституция, я потъпка, плю на нейния свещен текст и я стъпка с крака. Всички, които въстанаха срещу това, юридически са защитници на Конституцията.

Но няма такава амнистия: да се помилват всички, освен Макашов. Или освен Баркашов.

Ако сред десетки невинни има един виновен, все едно помилването е за всички. Затова е и амнистия (забравя, опрощаване). При Сталин например беше обратното — ако сред милион невинни имаше дори само един виновен, трябваше всички да са в затвора! (Става дума само за политическите, криминалните той също ги помилваше.)

Ето върху какъв аспект бих искал да обърна внимание на читателите.

Законът за амнистията беше спуснат в Думата от президента. Той беше предложен да се приеме като първи закон на Държавната дума.

Президентският проект на закона се отнасяше само за криминалните затворници.

Новата власт удивително заприличва на старата. Спомням си, че и Берия, кървавият палач на съветския народ, също беше започнал с амнистирането на криминални престъпници.

Новата руска власт продължава да се укрепва, тя търси подкрепа (и я намира!) изключително сред криминалните слоеве на населението. Или в бързо криминализиращите се. Отново е както някога — криминалните престъпници са й социално близък елемент. За мислещите другояче, за политическите противници в президентския проектозакон за амнистията нямаше нито дума. Нямаше нито дума дори за участниците в августовския пуч, двегодишният процес, над които се превърна в комедия.

Естествено, руският парламент веднага предложи президентският проект да се допълни с параграф, отнасящ се за политическите затворници. Страстите се разгоряха. Привържениците на президента не можеха и да помислят, че Хасбулатов и Руцкой ще излязат на свобода (очевидно знаят много за тях). Никога нямаше да се събере мнозинството от гласовете (223 гласа), за да се приеме законът с поправката, ако някому не беше хрумнала мисълта да се пожертва комисията. „Вие ще приемете закона, а ние прекратяваме парламентарното разследване на октомврийските събития. По този начин ви предлагаме мир и съгласие, хайде да работим заедно, да приемаме закони, които ще могат да облекчат страданията на народа.“

Ще повторя, че страхът пред разследването, пред възможността от разобличения, застави дори някои привърженици на президента да гласуват за амнистията. Гласува „за“ и активно работеше за амнистията и фракцията на Жириновски. Но не по-активно и, разбира се, не по-ефективно от другите фракции и независимите депутати.

Когато освобождаваха затворниците от Лефортово, Владимир Волфович пръв се озова там — да събира дивиденти. „Виждале ли, обещах да ги освободя и го направих.“

До известна степен той е прав. Ако фракцията на либералните демократи беше гласувала по командата на своя вожд „против“ или дори просто се беше въздържала, Законът за амнистията нямаше никога да бъде приет.

И ето така и излиза — владетел на Думата. Без Жириновски — наникъде.

Владимир Волфович не е какъв да е човек. На срещите с избирателите непрекъснато ми задават един и същи въпрос: „Какво ще кажете за Жириновски?“.

А какво да кажеш за него? Още повече с две-три фрази. Да го определиш — значи да го ограничиш. А Владимир Волфович е безбрежен — от Северния ледовит до Индийския океан.

Ако се съди по думите му — като че ли е яростен враг на властта.

А по постъпките е човек на президента.

Отсъдете сами. Към указа от 21 септември се отнесе спокойно: не осъди октомврийската касапница, прие Конституцията (та няма без него и привържениците му Те биха прокарали Конституцията, която никой не е чел, но според която президентът на Русия има повече права от Николай Втори?); отстрани заплахата от Елцин — заплахата от повторни избори през тази година (спомняте ли си, че този въпрос се обсъждаше, дори президентът сам назначи тези повторни избори за 12 юни 1994 година; кой ли сега би се осмелил отново да повдигне тази тема? „Ама вие какво? — ще му кажат. — Да не сте полудели? Жириновски ли искате?“).

За президента и за президентската партия Жириновски днес е панацея, спасение от всички болести. Те едва ли не говорят открито: „Да, ние сме лоши, ние сме такива и онакива... Но ако не сме ние — ще бъде Жириновски!“. И хората вярват — действително е страшно.

Политиците от „Избор на Русия“ трябва да носят на ръце Жириновски — колко само направи за тях! А те, виждаш ли, се отнасят с пренебрежение към него, поздравяват го презрително. Зад него, виждаш ли, е простолюдието.

Ала ако това простолюдие не беше гласувало за новата Конституция, къде ли щяхте да сте вие сега? Щяхте да живеете по старата. И трябваше да направите рокада в Лефортово...

Сложен човек е Жириновски. Но не дотам, че да не го разбереш. А разбереш ли го, става ясно, че не е чак и толкова сложен.

Позицията на този човек е такава: не бива да се пречи на тази власт да върви по избрания от нея път, защото тази власт е бездарна, а пътят — гибелен; колкото по-скоро те стигнат до края на пропастта и паднат в нея, толкова по-добре, толкова по-бързо народът ще протегне ръце към мене: „Измъкни ни оттук!“.

С една дума, позицията на Жириновски е: колкото по-зле, толкова по-добре. Към подобна линия се придържаха болшевиките през 1917 година. И дойдоха на власт.

Аз вече не говоря за това, че да се съдейства за удължаване на страданията на народа е безнравствено. Но, казват, политиката е мръсна работа — нравствените съображения не се вземат предвид. Тогава нека припомним към грубата логика.

Сметката на Жириновски е съвършено невярна. Властта, която той в душата си презира, е болшевишка: едва ли някой ще може да ѝ премеет с такава проста хитрост. Какво е партията на Зюганов — те дори сами признават, че учението на господата Маркс и Ленин за тях не е определящо. Тази партия отдавна трябваше да бъде наречена партия на социалната справедливост. Истинските болшевики останаха само в Кремъл. Стопроцентови болшевики-ленинци. Но още по-страшно е, че са и върколаци! И моралът им, а по-точно липсата на всякакъв морал (на 4 октомври те престъпиха основните нравствени закони, върху които се гради човешкото общество), и методите им са чисто болшевишки. „Нека 90 процента от руския народ загине, но десет процента трябва да доживеят до щастливото бъдеще (сега вече капиталистическо)“ — ето я ленинската мисъл. Некрофили! Какво ги засягат страданията на народа, щом има велика цел: „Да построим капитализма за една петилетка!“.

Надеждите на Жириновски, че властта сама ще падне в ръцете му, са абсолютно неоснователни. Сега властта се отнася снизходително към него, той ѝ е нужен, за нея е важно да запази колкото е възможно по-дълго „заплахата от Жириновски“, а после... После, преди изборите, просто ще го забранят като непотребен — той си свърши работата.

А най-вероятно е изобщо да няма избори. Как се прави това вече знаем. Когато, да речем, в края на 1995 година ни обявят, че няма да има избори, никой няма да гъкне. Тогава вече властта ще бъде също толкова силна, колкото беше властта на болшевиките в началото на тридесетте години, преди репресиите.

Е, нима не виждаме къде отива цялата ѝ енергия? Само за укрепване на собствените позиции. Тя сега е толкова силна, че може да прави каквото си иска (дори да създава концлагери). Тя подчини съдебната власт, тя изобщо не зачита парламента (направи го не само

безправен, но и безгласен), тя създава мобилни воински подразделения, подчинени непосредствено на президента (за борба с какъв външен враг?), тя разгонва ненадеждните ведомства...

Така на 21 декември миналата година беше разгонено Министерството на сигурността. Разгонено беше не защото там са „наследници на НКВД“. Наследниците на НКВД са живи и процъфтяват. Те всички отидоха да охраняват фирми. През тези години бившето КГБ като че ли се самоочисти.

Странни метаморфози станаха с това ведомство. Колко беди на народа донесе то! Но минаха години и изведнъж стана ясно, че КГБ е най-малко корумпираната организация от всички силови министерства. През тази година, когато работех над филма, общувах много със сътрудниците от това ведомство — и с младежта, и с по-възрастните. Честни и предани на родината хора.

Затова ги и разгониха. Октомврийските събития показаха, че сътрудниците от сигурността няма да тръгнат срещу народа и няма да изпълняват престъпни заповеди.

(Аз вече говорих, че подразделенията на КГБ — „Алфа“ и „Вимпел“, се държаха най-достойно при щурма на Белия дом. Достатъчна причина, за да бъдат разформирани тези подразделения.)

При това Министерството на сигурността беше ликвидирано в момента, когато то почти напълно премина към борба с най-тежката и нанасяща най-голяма вреда на страната престъпност — икономическата.

Политиците, които градят планове си в очакване на близка катастрофа, много грешат. Никаква катастрофа няма да има и никакви катаклизми не се предвиждат.

Кой е казал, че в края на пътя, по който сега вървим, има пропаст? Как кой? Ами аз го казах — в тази книга, в нейната първа част. „Като слепци, водени от сляп водач, ние вървим право към пропастта.“ Това беше казано преди 4 месеца. Светът през това време се промени, за много неща ни се отвориха очите, промених се и аз самият, и моето виждане за бъдещето. Така става. Още Толстой казва: „Човек е длъжен да си променя убежденията, да се стреми към по-добри“.

Съмнявам се, че моите убеждения са се изменили в по-добра насока, но сега аз не бих написал това. За много неща, повтарям, очите

ми се отвориха.

Не, не ни водят слепи водачи, а виждащи, опитни и добре познаващи пътя. И отпред не ни очаква пропаст, а напълно уютна, приспособена за живеене долина. В нея може да се живее напълно сносно. Там има и „сникърси“ в магазините, и пепси — направо да се залееш. Там има необходимия минимум за човешко съществуване. Дори ще има и някакво изкуство; е и какво, какво като е американизирано — кой от тези, които ще живеят там (обществото се подмладява), ще помни, че е имало такава велика духовна страна — Русия?

Тази долина се нарича колония.

Реформите успяха. Страната вече работи в режим на колония. Отказахме се от културата, науката и високите технологии, развиваме само суровинните области; вече нямаме надеждна отбрана, а в страната добре живее само онзи, който краде или който се е поставил в услуга на чужденците (всяко изключение само потвърждава правилото). Английският у нас сега е втори държавен език, доларът — национална валута, а тенисът — първият вид спорт. („А какво имате против тениса? — ще попита някой. — Да не сте ретроградни?“ А бе нищо против нямам — забележителен спорт е. Само че ми се струва странно: докато бях партократ, бях волейболист, боядисах се като демократ — станах тенисист. А всъщност отговорът е прост: тенисът е спортът на господарите. Ами ако изведнъж ме повикат?...)

Е, и така нататък. Всички белези на колонията са налице.

Израсна нахална класа на компрадорска буржоазия, надеждно защитена от собствени бойни отряди. Армията и милицията вече са ориентирани към борба с вътрешния враг.

Разбира се, още ще има някакви народни протести. Но ще ги потушат бързо, не се съмнявайте.

Интелигенцията — не проституиращата, а онази, която действително е съвестта на народа, трябва да се готви за репресии.

Ето така загина — при тежко раждане — демокрацията в Русия.

Нашият син ни изпрати писмо. От Колима. С жена ми се шегуваме: „Серьожа отиде на разузнаване. Преди да ме преместят там“.

Исках да предложа на читателя някой и друг цитат от този опус, но после си помислих: не, писмото трябва да се приведе цялото:

Татко мили, здравей!

Ето вече месец, откакто съм в Колима. Дали ще се измъкна оттук — кой знае? Селището Ягодное, в което се намирам, е напълно размразено. Канализацията също е размразена и затова външният вид на селището буди най-неприятни усещания, но тук естетизмът е излишен. Леглото ми е от лявата страна на кюмбето в двустайната „хрущовка“ на един механик от местния МОК (миннообогатителен комбинат). Отдясно живее самият механик.

Днес докараха вода и ние успяхме да вземем по една кофа. Така че не е изключена възможността да се поизкъпем и изперем. Понякога нощем сънувам топла супа, но все по-рядко и по-рядко.

Спим така: обграждаме кюмбето с тухли, а през нощта нагретите тухли слагаме върху одеялото — тухлите дълго пазят топлината. Навън е минус 54 градуса.

Практически всички деца са евакуирани на материка. През първите дни на размразяването, докато се организира серийно производство на кюмбета, измряха много хора — преди всичко старци и деца, следвайки печалната традиция на нашето смутно време.

Из Колима като сенки бродят мрачни златодобивници — скоро ще започне новият сезон за промиване, а държавата още не си е уредила с тях сметките за миналия. За тях би било най-добре да си идат в къщи, но билетът!... Билетът от Магадан до Москва струва 352 хиляди. От Ягодное до Магадан е 42 хиляди. Така че само пътят ще им излезе половин месечна заплата, която те и досега не са получили.

Между другото — за Аерофлот. Четири денонощия чакахме да излетим от Москва за Магадан. Официалната версия беше, че липсвало гориво. Всъщност всичко е по-просто: набираха пътници. В резултат пътниците от четири рейса летяха наведнъж. Пред самолета, естествено, имаше тъпканица и вълнения. Стълбата се сгромоляса. За щастие не пострада никой.

По време на полета ни хранеха обилно. Както твърдяха, с кокошка. На мен ми се падна крилце от неизвестна птица, умряла още преди моето раждане. Пресметнах стойността на обета и изпаднах в изумление: 672 рубли при цена на билета от 352 хиляди. Русия наистина има две вечни беди: глупаците и пътищата. Включително и авиационните...

А всъщност самолетът повече напомняше за летящ супермаркет. По пътеката с честотата на вагонетка се движеше количка, съпроводвана от стюардеса, а на нея каквото ти душа иска: от червило до вечерни парижки тоалети китайско производство. Лично аз си купих бутилка „Смирновка“. Е, наистина изпод рафта. Интересно, къде ли му е „рафтът“ на самолета?

Но да се върнем в Ягодное, още повече че аз съм тук.

Не изплащат заплата и на местните жители (последната е била за октомври). Разплащането с населението става така: за сметка на очакваната заплата по ведомостта се отпускат продукти, населението ги носи в магазина и там ги продава на по-ниска цена, като получава по този начин налични пари.

Всичко това би било смешно, ако не беше толкова тъжно. Напомня нещо: войната ли, блокадата или лагерната Колима...

Ние пристигнахме в Колима с конкретен проект от нашата „кантора“: да вземем находище за добив на злато. Е да, в Колима има злато. Много злато. Има сребро и волфрам. По принцип на всеки метър от колимската земя има огромни залежи от полезни изкопаеми и преди всичко от скъпи метали. Начаса вземай колкото искаш. Но не излезе така. Оказва се, че най-неизгодното производство днес е добивът на злато. Повтарям: на злато! При колосални инвестиции максималната рентабилност е 10–15 процента. В идеалния случай. Без да се отчита стремителният процес на инфлацията и забавянето на разплащането на държавата със златодобивните предприятия минимум с 3–4 месеца, което практически

свежда печалбата до нула. И отгоре на всичко Магадан го притискат с данък върху печалбата от тридесет и два процента, въпреки всички закони на Руската федерация, според които предприятието производител не се облага с данъци върху печалбата през първите две години.

Но колко свободно и независимо се чувстват тук американците! Колко привична за слуха на колимчани е напевната английска реч, а управлението „Северовостокзолото“ все повече и повече напомня департамент на щата Аляска! Всичко това е напълно закономерно. На американците в Колима (впрочем, както и навсякъде) им се дава зелена улица. И мисля, че не само на тях. Ако на руските предприемачи се продават лицензи за находища с максимално съдържание от 3 грама злато на кубик руда, на американците се дават рудни залежи с приблизително съдържание от 75 грама на кубик. Мотивирайки се с това, че за разработка на рудните находища са нужни огромни валутни инвестиции.

Но работата не е в това. Просто ние сме временно в своята страна, а те са завинаги.

Те тук вече и храм построиха. На адвентистите от Седмия ден. Солиден храм. И безплатен стоматологичен кабинет към храма откриха за най-постоянните богомолци. Чудесни момчета са все пак те, американците!

Построят ли някъде американски храм — започва постепенно изселване на местното население, но с добре оправени зъби.

Заплатата в Колима е същата като в Москва, но цените са 2–3 пъти по-високи. А освен това във въздуха витае и проект за премахване на незначителните и бездруго северни привилегии, надбавки и коефициенти. Ами то си е правилно: защо са им на американците нашите надбавки. Не можеш и на материка да отидеш: тристайно жилище в Магадан струва средно 10 милиона рубли. В Москва за такива пари и стая не можеш да купиш. Нови жилища не се строят. Една трета от Колима е с бараки още от онези

отколешни времена. А и те постепенно си отиват след своите някогашни строители.

Хората са страшно потиснати. Никой в нищо не вярва. Нито на правителството, нито на Държавната дума. Особено на последната. С относително доверие се ползва Жириновски. Едва тук можах да разбера феномена на неговата популярност — в неговия шизофреничен оптимизъм е онази надежда, която, както е известно, умира последна. Няма друго на какво повече да се вярва.

Татко, ние рядко си пишем — всеки е страшно зает. Преди всичко ти писах като на длъжностно лице. Ами ако ли пък направите нещо? Например ти, твоята партия и част от Думата се опитате да помогнете на Колима, на хората, да обясните на правителството, че когато става нерентабилна златодобивната промишленост, а хората, които добиват злато, са на границата на оцеляването, повече няма накъде. Е, няма Жириновски да завладява този край, нали, с известните на всички методи.

С надежда, твоят син
10.02.94 г.

Сергей Говорухин

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.